1952

জগন্নাথ বৰুৱা কলেজ

—আলোচনী—

(1)

“বাণিজ্যে বসতি লক্ষ্মী”

1

ANNUAL

COMMERCE

1952.

JAGANNATH BAROOAH COLLEGE MAGAZINE.

—সূচী-পত্ৰ—

অসমীয়া বিভাগ।

English Section.

জয়া-স্মৃতি।

শ্রীগোপীৰাম নেওগ
২য় বাৰ্ষিক ছাত্ৰ (বাণিজ্য শাখা)

১। জয়মতী জয়মতী
অসমৰ সতী-ৰাণী
পতিপ্ৰাণা মহাসতী আজি আৰু নাই!
জেৰেঙাৰ পথাৰত মাগিলে বিদায়!!
সেউজীয়া বিৰিঙানি কেঁকেৰে খোলাই!!

২। অসমৰ বীৰবৰ
জয়াপতি গদাধৰ
ৰংপুৰত উঠিলে উজলি!
মহাৰঙে মোহিলে জননী!!
যেন তেওঁ শ্ৰেষ্ঠ শিৰোমণি!!!

৩। শান্তিৰ চূড়ান্ত জিনা
অত্যাচাৰী ল'ৰা ৰজা
ভাবি ভাবি বিষাদে মগন,
কাৰ তেওঁ পাই পৰশন—
স্বৰ্গদেৱে লভিব চেতন।

× × ×

৪। বহুজন কোঁৱৰৰ
সোণোৱালী অসমৰ
কেঁচা-তেজ পেলালে বোৱাই,
গুপ্তচৰ ঘনে পঠিয়াই—
নাহ তেওঁ তুলিলে বঢ়াই।

× × ×

৫। মণি যেন অসমৰ
বাহুবলী গদাধৰ
আঁতৰিলে নগাবেশ ধৰি—
পৰ্ব্বতত থাকে বাস কৰি—
পুত্ৰ-ভাৰ্য্যা সৰ্ব্ব পৰিহৰি।

৬। আজ্ঞাধীন গুপ্তচৰে
অসীম শকতি স'তে
ৰাজশত্ৰু বিচাৰি নেপাই—
অৱশেষে কাতৰে জনায়,
নেদেখিলে পলোৱাৰ ঠাই।

× × ×

৭। চাওদাঙে ৰং কৰি
যাতনাৰ গুৰি ধৰি
জেংদাঙ তুলিলে নচাই!
জয়াবস্ত্ৰ পেলালে খহাই!!
বিৰিঙানি তুলিলে কঁপাই!!!

৮। ক'ত ভুকু ক'ত মাৰ
ক'ত লাঠি ক'ত চৰ
যাতনাত প্ৰাণ ফুটি যায়।
পতি পুত্ৰ ত্যজিলে জয়াই!!!
হ'ল মাথো ঈশ্বৰ সহায়!!!

৯। অসীম শকতি স'তে
নৰ-বধি চাওদাঙে
তুলি ললে হাতত জেংদাঙ—
গাই জয়াৰ মৰণ গান—
আটোপে কৰিলে অভিমান।

× × ×

১০। বড়া লোহা স্পৰ্শ কৰি।
উষ্ণ-পানী গাত ঢালি।
অনুমতি ৰাজবিষয়াৰ—
লোধে সৱে কৰি অহঙ্কাৰ—
সৰ্ব্ব চেষ্টা মাথো চাৰখাৰ।

১১। ক'ত শত প্ৰশ্ন কৰে
অত্যাচাৰী বৰ্ব্বৰে
প্ৰশ্নোত্তৰ নিদিলে জয়াই!
স্বাৰ্থ স্বত্ব ৰাখিলে বজাই!!
বিজয়ৰ পতাকা উড়াই!!!

১২। দিনে লোধে দিনে মাৰে
বৃথা মাথো চেষ্টা কৰে
শত্ৰুৰ মিছা অহঙ্কাৰ—
নলভিলে উত্তৰ জয়াৰ,
চাণ্ডালেও লভিলে বেজাৰ।

× × ×

১৩। শক্তি-মন্ত্ৰ বীৰবৰ
নগাবেণী গদাধৰ
ভৈয়ামলৈ আহিলে উভতি!
বিষগ্নৰে কৰিলে কাকুতি!!
আৰু ক'ত ইঙ্গিতে প্ৰণতি!!!

১৪। ঘূৰি-পকি তিনিবাৰ
ক'লে দেহি কতবাৰ
"কোৱা দেৱী গদাৰ বাতৰি,
নমৰিবা পতি-পুত্ৰ এৰি,
আছা কিয় জ্বলা-তিতা সহি?"

× × ×

১৫। জয়মতী মহা-সতী
নাৰীৰ আদৰ্শৰাণী
শুশুনিলে গদাৰ আদেশ!
সাহৰিলে যন্ত্ৰনা অশেষ!!
লাঞ্ছনাৰ নাই আৰু লেশ!!!

× × ×

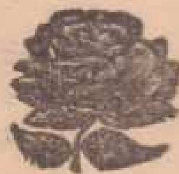
১৬। নাই সেই পতি প্ৰাণা
অসমৰ বীৰাঙ্গনা
স্বৰ্গধামে ললে তেওঁ ঠাই,
ৰাজ-কৰ্ম্মী চমক লগাই—
স্বাধীনতা ৰাখিলে বজাই।

১৭। আজিও যুৱতীসৱে
অসীম শকতিসতে
স্বাৰ্থ-স্বত্ব পাৰিব ৰাখিব!
বিদেশীকো পাৰিব উলাব!!
শত্ৰুকো পাৰিব শাসিব!!!

১৮। গোৱা সৱে জয়-গান
ধৰি নৱ ঐক্যতান
বীৰ-দৰ্পে কঁপোৱা ধৰণী!
শত্ৰুৱে নেপাব তৰণি!!
তোলা সৱে ঐক্যৰ ৰাগিনী!!!

১৯। অভিনৱ অসমৰ
শত শত মানৱৰ
আশা বান্ধি বিজয়ী বুকত!
কেঁচা-তেজ দিয়া লুইতত!!
যুঁজ কৰা কৰ্ত্তব্য ৰণত!!!

২০। ৰংমনে ৰং কৰি
শকতিৰ গুৰি ধৰি
হৰ্ষ-যুক্তি কৰা অহঙ্কাৰ!
পাপ-তাপ গুচোৱা ধৰাৰ!!!
অসমীৰ গুচোৱা বেজাৰ!!!

পৰিবৰ্ত্তন।

শ্ৰীনবীনচন্দ্ৰ নেওগ
প্ৰাক্তন ছাত্ৰ
বাণিজ্য শাখা

আমি অৱস্থা বুলিলে শাৰীৰিক, মানসিক নতু অৰ্থ সম্পৰ্কীয় কথাকে বুজোঁ। কিন্তু আচলতে কথাটো তেনে নহয়। সময়ৰ নানান স্তৰৰ একোটি ভাগকে অৱস্থা বোলা হয়। যেনেকৈ এঘণ্টা সময় কিছুমান মিনিট চেকেণ্ডৰ সমষ্টি, সেই দৰেই অৱস্থাও কিছুমান সময়ৰ একোটি ভাগ। মানৱ জীৱনৰ ওপৰত এই অৱস্থাৰ প্ৰভাৱ আছে। যি প্ৰভাৱে অনেক সময়ত অনেকক বিপদত পেলোৱা দেখা যায়। কেতিয়াবা আকৌ ই সুখ-সম্ভোগৰো আল-পৈচান নধৰাকৈ নাথাকে। গতিকে এই অচিন অৱস্থা-বিলাকৰ বেয়া ফলৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ আমাৰ চেষ্টাৰ একান্ত প্ৰয়োজন। এই বেয়া অৱস্থাবিলাকৰ লগত সৎগুণ সম্পন্ন অস্ত্ৰেৰে যুঁজ কৰা জনক অনেক দিন কষ্টত জীয়াতু ভোগ কৰাৰ পিচতো সুখৰ বেঙুনীয়া কিৰণত উজ্জ্বল হোৱা দেখা পটন্তৰ বহুতো আছে। এই অস্ত্ৰ ধাৰণৰ প্ৰথম শক্তি হৈছে নিজৰ লেকাম স্বৰূপ বিবেকক ভাল দৰে পৰিচালনা কৰি জীৱনৰ আচল সমল গোটাই লোৱা। এই বিষয়টিৰ পৰিষ্কাৰ ৰূপ দিবলৈ; এজন অবিবেকী যুৱকৰ জীৱন কাহিনী ভাঙি ধৰিলেই বোধকৰোঁ পাঠকসকলৰ খৰচি মৰাত কিছু সহায়তা কৰিব। এই কথাকে মানি এক ব্যক্তিৰ তলত এক জীৱনী দিয়া হ'ল।

শ্ৰীমান দৰ্পই উকীল শ্ৰীকমল বৰুৱাৰ ঘৰত ১৯৩০ চনৰ কোনো এক ক্ষণত জন্ম লয়। আইন ব্যৱসায়ীৰ প্ৰথম পুত্ৰ হিচাবে তেওঁৰ বাল্য কাল নানান সুখ-সম্ভোগৰ মাজত অতিবাহিত কৰিলে। যিবিলাক কথা এই পাঠত দিয়া সম্ভৱপৰ নহয়। দৰ্প, কমল বৰুৱাৰ একেটি পুত্ৰ, যেন দেউতাকৰ মনত কেঁচা-সোণ, মাকৰ হাইঠা আৰু বুঢ়ী-মাকৰ যেন আশাসৰ লাখ। এই দৰে দৰ্পৰ পাঁচ বছৰত ভৰি দিওঁতে পঢ়া-শুনাৰ কথোপকথন চলিল। কিন্তু বুঢ়ী-মাকৰ এই কথাত অলপ আওকেলা দেখা গৈছিল। কিয়নো সেই একেটি নাতিনীয়েকক একেবাৰে ভাগে সময়লৈকে চকুৰ আঁতৰত ৰাখি বুঢ়ী-মাকে থাকে কেনেকৈ? যাহওক মাক-দেউতাকে দৰ্পৰ ভূত ভবিষ্যত ভাবি সেই অঞ্চলৰ এজন সঁচা মিছা জ্যোতিষী মতাই আনি শিক্ষাৰম্ভৰ দিন স্থিৰ কৰিলে। সেই দিন আছিল মাঘ-মাহৰ শুক্ৰবাৰ। বৰুৱাৰ ঘৰত যেন অশ্বমেধ যজ্ঞহে। কিন্তু এই দিনিতে বুঢ়ী-মাকৰ এটা কথা উল্লেখ কৰিব লগাত পৰিলোঁ, যদিও ইয়াক অনেকে অন্ধ বিশ্বাস বুলিও কব খোজে। "শুক্ৰবাৰ কপাবাৰ" গতিকে দৰ্পৰ জীৱন যাত্ৰাত আউল লাগিব বুলি বুঢ়ী-মাকে সন্দেহ কৰিছিল। সঁচাকৈয়ে দৰ্পক স্কুলত নাম লগোৱাৰ পৰা এক নতুন বিপৰ্য্যয়ৰ সূচনা হ'ল। স্কুললৈ যাওঁতে বাটত অনেক তৃতীয়া ল'ৰাৰ গালৈ শিল দলিয়াই, খুৱাই আৰু নানান অত্যাচাৰ কৰে। দৰ্পই ভাল দৰে বুজি উঠিছিল যে সেই তৃতীয়া পেৰেন্তগোৱে তেওঁৰ নিচিনা দেৱ-বালকক একো কৰিব নোৱাৰে। "ধনম্ যস্য বলম্ তস্য।" কাৰণ দেউতাকে দাস-দাসীবিলাকক কেনে অত্যাচাৰ কৰিছিল সিটো দৰ্পৰ অবিদিত নহয়। আনহাতে তেওঁৰ সাঙ্গ-পাৰ অন্তৰ সাঙ্গ-পাৰৰ লগত কেতিয়াও নিমিলিছিল। দৰ্পই দেউতাকৰ মটৰৰ 'হৰ'টোৰ নিচিনা কাপোৰৰ পেণ্টো বহুতে পিন্ধা দেখা নাপাইছিল। স্কুলতো তেওঁ শিক্ষকৰ সৈতে তেল-পানী। কিয়নো শিক্ষক কেই

জন হলহ পাঞ্জাবী পিন্ধা, দৰ্পৰ কথাত—পাওঁৰুটা। গতিকে শিক্ষকৰ শিক্ষাত তেওঁ কাণ দিয়া দূৰৰ কথা অৱজ্ঞাহে কৰে। স্কুললৈ যাওঁতে দৰ্পৰ পূৰ্ণ স্বাধীনতা। দৰ্পৰ স্বাধীনতাত হাত দিয়ে কোনে? হঃ কিনো ক'বা কিতাপ দিনে দিনে একোখন নতুনকৈ লাগে। সেইদৰে অন্ত বিলাকো। দেউতাকো দৰ্পৰ প্ৰতি বৰ্লী বজা। সিবিলাক যিকি নহওক দৰ্পক মহাশয়ে দেউতাকৰ ভয়ত পাঠশালাৰ পৰা উত্তীৰ্ণ কৰি পঠালে। এতিয়া স্থানীয় চৰকাৰী হাইস্কুলতে নামটো লগালে। যদিও 'চিট্' পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱা নাছিল তথাপিও উকীলৰ ল'ৰা হিচাবে বিশেষ ভাৱে বিজাৰ্ভ কৰি ৰখা 'চিট্'টোকে পূৰণ কৰিলে। এতিয়া দৰ্পক লগা হ'ল; চাৰ্জ্জৰ 'চুট্'; 'হাৱাৰ' ১৮" চাইকেল; হাতত হাত-ঘড়ী আৰু মনে মনে মুখত চেলেউ। দেউতাকেও সকলো যোগালে। দিনক দিনে খৰচৰ মাত্ৰা বাঢ়ি গ'ল। স্কুলৰ ওচৰৰ সেই মধুসোধনৰ দোকানত চুৰট মহাশয়ৰ সৈতে এবেলা; অন্নপূৰ্ণ মিষ্টান্ন ভাণ্ডাৰত এবেলা। স্কুলত হাজিৰাটো দিয়েই পলায়ুহুং। যাহওক শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰই কিছু ৰক্ষা পায়। কিয়নো দৰ্প শ্ৰেণীত থাকিলে পিচ বেঞ্চত বহিলৈ খুহটীয়া কথা উলিয়াই অন্তক আমনি কৰে। বাটত চাহ দোকানী (ৰামজান হালোৱাই) পান দোকানীয়ে সোধে—"বাহ্ বাহ্ দৰ্প বাবু কেলাচ্ ছুটি দিলেনেকি?" "এৰা অ ৰামপ্ৰসাদ হাফ্ দি দিলে।" আৰু হাকিম এটা চিগ্‌ৰেটকে খাই যাওক। কিবা সেই চিনত ভৰাই থোৱা মুৰে-পোকৰে সমান চুৰট এটা উলিয়াই দিয়ে। তাৰ হেনো দাম গোটে এক অনা। তাৰে এটা দৰ্প বাবুৱেও ছুটানমান মাৰি সদিয়হৰ ফুল দেখি; অলপ দোকানতে আৰাম কৰে। দোকানত বহি থকা সেই বাজাৰী কেইটাই অনেক বাজে-কথা উলিয়াই। বিবিলাক এই পাঠত দিয়া অবাঞ্চনীয়—আৰু দৰ্প বাবুৰ বশস্থা বখানে। আৰু এটাই কয়;—"বাবু আপুনি সিদিনা নবেন মাষ্টৰৰ ল'ৰাটো খুব পিটিলি। পিচে ভালেই কৰিলা। হি এতিয়া ঠাণ্ডা বনিল।" (দৰ্পই গৌৰৱেৰে সৈতে) "ওঁ তাৰ মই উৎপাত চাইহে আছিলো।" এৰা হাকিমৰ খুব ৰাগ উঠিল। এইদৰে অলপ আলোচনা হোৱাত দৰ্পইও হাততে আকাশখন পাই বাজাৰী কেইটাক অন্নপূৰ্ণালৈ লৈ যায়। আৰু ৩৸৵৹ অনাৰ এখন "Slip" লিখি দি এটুপি চাহৰ যোগাৰ কৰে। দেহি ঐ! প্ৰভু Class III-তেই ইমান। ইফালে বছেৰেকীয়া পৰীক্ষা পালেহি। দৰ্পৰ মূৰত সৰগ ভাগি পৰিল। বেছেৰাৰ চিন্তাও হ'ল যে তেওঁলোকৰ সেই কলীয়া ড্ৰাইভাৰৰ পিতেক হলোৱে যদি পাচ কৰে, তেওঁ নকৰে কথাটো গুৰুতৰ হ'ব। ইয়াকে গুনি গাঁথি ল'ৰাৰ আহাৰ কমি আহিল। মাকে দেউতাকক কয়;—"হয়নে হেৰি আপুনি বৰ বেয়া কথা এটা কৰিছে নহয়?" দেউতাকে—"কি হ'ল কোৱা।" মাক এই মোৰ পোনাটোৱে যে ভাত-পানী এৰিছে আপুনি জানো কিবা খবৰ লৈছে?"

কমল বৰুৱাই কোনো উত্তৰ নিদি মটৰ-গেৰেজত সোমাই আৰু Ply mouth খনলৈ খোজ ডাক্তৰৰ ঘৰ-মুৱা হ'ল। কিবা অমঙ্গলেইনেকি জানো। যদু উকীলৰ ঘৰৰ ভাত-বাঢ়নিটো বজাৰৰ পৰা আহোঁতে কিবা আও-পাকত "Ply mouth" এ সামৰি থৈ গুছি গ'ল। ভাত-বাঢ়নিৰ খবৰ লয় কোনে? "Ply mouth"নো খৰা হাফ্-পেণ্ট পিন্ধা, ১ হাত মান লাখুটি লৈ থকা হলিৱাম পুলিচে কেনেকৈ ধৰে?" "উড়ি গ'ল শগুনী পৰি গ'ল পাখি।"

দৰ্পক ইফালে মাকে সোধে, "সোণকণ তুমি ভাত খাবলৈ কিয় এৰিছা?" "বাপুটিয়ে যিহে ভাত বনাই মোৰ খাবলৈ মন নাযায়।" "এৰা ভাতনো কেনেকৈ খাবা, এই বেটাই অক্ষৰ ঘৰত চৰ-লাঠি খাওক নাখাওক মোৰ ইয়াতেই আজি

চাৰি বছৰ হ'লহি তেও সি ভাত-আঞ্জাৰ গত লগাব নোৱাৰে। সি সদায় চিনি পালে সেই বৌনে-ফৌ মাছকে আনিব। অন্য কিবা সাল-সলনি কৰি আনিলেহে।"

বাহিৰত মক্কেল এজনৰ কাণত পৰে। "দেহি ঐ ভগবান আমি পুঠী-খলিহা এটিও বৰত ভাজি-বলৈ পোৱা নাই উকীলনী আইদেউৱে বৌক কিবা ফৌৰ উপমা দিছে। (মনে মনে, ডাঙৰ মানুহৰ কথাই সুকীয়া।)"

(মাকে) সোণকণ কালি ৰাম-নাৰায়ণ গুৱালাই দিয়া মাখনেৰেই খাবানে? বুঢ়ী-মাকে মাত লগাই "আহী মোৰ জানটো গিৰিধাৰীয়ে দিয়া দৈৰে খাগ।" জানটোৱে দিনত অন্নপূৰ্ণা (T. B. ভাণ্ডাৰৰ) সেলা মিঠাইৰে পেট ভৰাই থৈছে। ভাত খাই ক'ব পৰা। যাহওক সকলো আলাসৰ মাত পাই উঠি গৈ "Dining Table" পালেগৈ। প্ৰথমেই ভাতত কণা চাউল এটা পালে। কিনো মোৰ ভগৱানৰ ইচ্ছা "ফুটা চকুতে কুটা পৰিলে। সোণকণে বাপুটিৰ গালৈ ভাতৰ থাল দলিয়াই শুই থাকিলগৈ।

ইফালে দেউতাকে মোৰ ডাক্তৰক লৈ ওলায়হি। মোৰ ডাক্তৰে "ষেটিছ্ কপ্" দি কোনো বেমাৰ সোণকণৰ গাত ধৰা পেলাব নোৱাৰে। বেমাৰ হৈছে—(পৰীক্ষা+দিনত ৰস গোল্লা)। ডাক্তৰবো চিন্তা হ'ল। উকীলৰ কথাতেই দাম। এনেয়েনো কৈছেনে? তেওঁ পেটে পেটে ভাবিলে কিজানি ষেটিছ্ কপ্ৰ ভিতৰত কুমাৰণীয়েই বাহ লৈছে। ইয়াতটো চাব নোৱাৰি। যাহওক আজি-কালি ডাঙৰ ডাঙৰ বিলাকেও "Liver trouble" য়েই বেছি বুলি কয়। ইয়াকে ভাবি ডাক্তৰ বাবুৱে এখন "Prescription Liver trouble" বুলি দি যায় আৰু লগতে কৈ যায় যে সেই দেৱাই মজুমদাৰৰ ফাৰ্ম্মেসীতহে পায়। অন্যতো পাব পাৰে কিন্তু বস্তু ভাল নহয়। সোণকণক দেৱাই আনি খুৱাই। অৱশেষে সেইটো দেৱাই সোণকণে নিজেহে "Private"কৈ খায়, গতিকে কি কৰে কব নোৱাৰোঁ।

পৰীক্ষা ওচৰ চাপিল। "পালেহি চ'ত সোণ-কণে ধান ৰ'ব ক'ত?" পৰীক্ষাৰ কেইদিনত বাকনি কেৱাজনবো বিদায় সভা পাতিলে। নতুন মানুহ ভৰ্ত্তি কৰি আইদেউৱে "Public Commi-ssioner"ৰ ৰাবটি ল'লে। সোণকণৰ সেই কেইদিন "Diet" আছিল "Special" নাম বিলাক ঠিক ক'ব নোৱাৰোঁ। আটাই বিলাক সাগৰৰ সিপাৰৰ টিনত অহা। "Diet"তেনো কি পাছ কৰাব যদি সোণকণ অশ্ব=কিভাপ-মহিষ্ এজন বলৱন্ত পুৰুষে আনো গছৰ ওপৰত উঠিব পাৰে, যদি তেওঁ চেষ্টা নকৰে। সিবিলাক যিকি নহও দৰ্প পিচদিনা পুৰা পৰীক্ষা ঘৰত সোমালগৈ। আৰু তেওঁ পৰীক্ষক বিলাকক বাঘৰ নিচিনা দেখিছিল। সোণকণৰ লগত মহলাও গৈছিল। প্ৰশ্ন কাকত দেখি সোণ-কণৰ মুখত হঠাতে পৰালি পৰিল। কিয়নো কোনো দিনে নেদেখা শুনা কথা। ইফালে মহলাও নিদিলে। ছে' হৰি! সোণকণক ভাল বধিলা। সোণকণে সেই সময়ত সৰস্বতীক লগ পোৱাহেঁতেন হবলৈ গৈ মাতৃ-দেৱীৰ আগত গতাই দিলেগৈহেঁতেন। "Parker pen" বেঞ্চত খুন্দি-য়াই "Blank paper submit" কৰিলে। ৰাম দাসৰ দোকানৰ ফালে চাইকেলৰ চকৰী ঘূৰিল। দোকানীবিলাকে বাহ্ বাহ্ দৰ্প বাবু পৰীক্ষা দি আহিলেই। এবা অ "paper" খন বৰ "easy" আছিল। মই টান টান "lessonহে prepare" কৰি আহিছিলোঁ। "জানে দিজিয়ে দৰ্প বাবু" "আপকো ফেল্ কৰণেৱালে লোগ য়ঁহা কোঈ হোতেহো নহী।" "ঠিক কহতে হোঁ।" এই দৰেই মধুসোধনৰ দোকানত কিছু কথা-বতৰা চলিল। মধুৱে কয়—"বাবু আমাৰ মনে হয়েছে আপ্নাৰ তবিয়ত একটু আজকে খাৰাব।" "দৰ্পই—মধুসোধন.........."তাহইলে কি কৰা যায় আবাৰ?" হে......হে......হে......বাবু যদি ৰাগ কৰেনা আমি একটু জিনিষ দিতে পাৰি। "বলেন দেখি," একটু মাল খাইয়ানেন্। মাল কি বস্তু? মাল.........?

মটৰৰ বাবু। উ………মই বুজিছোঁ। কিজানি বলিয়া হওঁ। না, না আমি এত বেছি দিব না। একটু কম কৰিয়া যান্। যদি আপ্‌নি দৰ কৰছেন, তা হইলে আমাৰ বিচানাই একটু ঘুমাইয়া তাৰ পৰে দেখ্‌বে যে আপ্‌নি কোঠায়"—"হাক অকনমান দে। পৰীক্ষাটো কৰিলোঁ নেই—আমাৰনো কি আছে। নাই বডা মাটি, নাই গুৱাহাটী।" দৰ্প বাবুৱে অলপ খাই লৈ মধুসোধনৰ বিছনাত উৰহকে সাক্ষী কৰি শুই যায়।

স্কুলৰ ওচৰত দৰ্পক বিচাৰি "driver" মটৰ লৈ হাজিৰ। দৰ্প বাবুক ক'ত পায়। দৰ্প বাবু মধুসোধনৰ বিছনাত। কলাই ড্ৰাইভাৰ ঘৰলৈ গুছি যায়। কমলা দেৱীয়ে সোধে,—"কণ মোৰ পোণা ক'ত ?" আ………ই………দেউ আজি সক হাকিমক নাপালেঁ।। (ভয়ে ভয়ে) ক'ত বিচাৰিছিলিগৈ?—স্কুলৰ আগত। তই মোৰ আগত হ'ম নিদিবি দেই। নাপালি কলৈ গ'ল। ৰ মোৰ আগত এটম বম্ দেউতাকৰ আগত।"

সোণক বিচাৰি ঘৰত খদম্ দম্। কমল বৰুৱাও কাছাৰীৰ পৰা ওলাইছি আৰু সোণকনক বিচাৰে। মাকে ভাবিলে তেখেত কাছাৰীৰ পৰা আহোঁতেই সোণকনক নাপালে বুলি ক'লে খঙত ৰান্ধনি ড্ৰাইভাৰ ইত্যাদি সকলোকে খেদিব। মই আকৌ ৰান্ধনি পাই মানে ভাত ৰান্ধিব লাগিব। ইয়াকে ভাবি…"সোণকন মামাকৰ লগত ফুৰিবলৈ গ'ল।" তলে তলে সোণকনক বিছাৰি হুলস্থুল। হাহওঁক সোণকন পৰীক্ষা দি ৫-৩০ মান বজাত ঘৰ পাইছি। মাকে গণেশ স্বৰূপে সোণকনক নৈবেদ্য আদি পূজা-পাতল কৰি সোধে—"পোনা তোমাক এই বন্দী দেৰীয়াৰ পিতেকে আজি ক'ত বিচাৰিছিলোগৈ?" "অ' মা আজি নগল কাৰণে মই—হৰি হৰি আমনি লাগি গ'ল।" এৰা মোৰ জানটোৱে মোৰ বিনা হুকুমত ক'তো নাথাকে। মাত্ৰ এই কুকুৰেহে মোক হ'ম দিছেহি। বাক আজি দেউতাক ঘুৰি আহক ৰ। মোৰ হুকুম চলেনে তোৰ Ply mouth চলে চাম।"

এনেতে আগফালে গাড়ীৰ হৰণ বজায়। অ' কওঁতেই পালেহি। তেখেতৰ আযুস দীঘল। বৰুৱানী আইদেউয়ে উকীলৰ আগত সকলো পে'শ কৰিলে। বৰুৱাইও কোনো কথাৰ সচা-মিছা বিচাৰ নকৰি সহ ধৰ্ম্মিনীৰ কথাতে মাটিকে সোণ বুলি কনক বিদায় দিলে। ফলে বাকী থকা পয়ছা বিচৰাত—অনেক লিখিব নোৱাৰা কথাৰে পুৰস্কাৰ দিলে।

মোৰ সোণ IIIতেই ওলমি থাকিল। তেতিয়া বৰুৱা বৰুৱানীৰ কথোপ-কথন চলিল। "হয়নে হেৰা তাৰনো বয়স হৈছে কিমান? কালিৰ ল'ৰা প্ৰশ্ন কাটিছে এই। নহয় বুজিছে তাক এজন ঘৰুৱা শিক্ষকক ধৰি দিয়া হওঁক। শিক্ষক নো পোৱা ক'ত? আপুনিও ভাল কথা কয়। এই কলেজৰে বহুত ল'ৰাই ফিজৰ লগত আকাশ পাতাল দেখিছে। কিমান দিন মোৰ ওচৰলৈ আহিছে। আপুনি জানো জানে? তেন্তে তুমি যি ভাল দেখা কৰা। ইয়াকে ভাবি মথুৰ শৰ্ম্মাৰ বাৰীৰ চুকত ঘৰ সাজি থকা স্থানীয় কলেজৰ বানিজ্য শাখাৰ ছাত্ৰ শ্ৰীপ্ৰেমধৰ বৰাকে শিক্ষক নিয়োগ কৰিলে। দৰ্পৰ পঢ়াৰ সময় ঠিক কৰিলে আবেলি ৫ বজাত। মাষ্টৰ কেইদিন মান আহি দৰ্পৰ কাৰণে বহুতো অপেক্ষা কৰিব লগা হ'ল! আইদেউক ক'লে—আইদেউ আপোনাৰ দৰ্প এই সময়ত দেখোন নাপাওঁয়েই. এৰা মাষ্টৰ ল'ৰা তুমি অলপ দেৰী হৰিবা, অৰ্থাৎ ধৈৰ্য্য ধৰিবা। তোমালোকৰ দৰে আমাৰ লৰাক যেচিনৰ দৰে কাম কৰিবলৈ নিদিওঁ। দেউতাকে কলিকতাৰ পৰা ১২৬৲ টকাৰ খেলনা আনি দিছে তোমাৰ লগত লাগি সেইবিলাকত মনৰ লগাব নোৱাৰে। মাষ্টৰে মনে মনে হিচাব জুৰিলে ১২৬৲ টকা মোৰ (দহ মাহৰ কলেজৰ ফি+বছেৰেকীয়া বৰঙনি) হায় হায় এই লৰাটোৰ লগত দেউতাকে ইমান বিলাক টকা খেলনাত খৰছ কৰিছে। তাৰ পঢ়াৰ

লগত বা কিমান কৰিব। অ' বাক কোন সময়ত আহিম। ৬ বজাত অহাটোকে কৰ্ঁ। ভাল বাক তাকে কৰিম। এইদৰে প্ৰেমধৰ বৰা সেইদিনাৰ পৰা ৬ বজাত আহিবলৈ ধৰিও একে দশা? দৰ্পক পঢ়ুৱাবলৈ কি উপায় ল'ব লাগে মাষ্টৰে ধৰিব নোৱাৰিলে। পঢ়াৰ সময়ত দৰ্পই কাক কেনেকৈ চলে-বলে হকৱালে সেই কথা। অলপ দেৰীৰ পিছত টোপনি আহে, আৰু শুই থাকে।

পুনৰ আইদেউক ক'লে। আইদেউৱে উত্তৰত —"হেৰা মাষ্টৰ ল'ৰা তুমিও কলেজতে পঢ়িছা বুলি তোমাৰ বিবেচনা শক্তি মই দেখিছো একেবাৰেই কম। তুমি নো তাক পঢ়ুৱাবলৈ এতিয়া আহানে। পুৱা আহিবলৈ নোলোৱা কিয়? মাষ্টৰে পেটে পেটে ভাবে কিনো আপদ অ'। ধনী মানুহৰ পোছাক পৰিচ্ছদৰহে দাম বেছি, কথাৰ দাম একেবাৰেই নাই। তেখেতেই পঢ়াৰ সময় ঠিক কৰি দিয়ে তেখেতেই মোৰ বিবেচনা শক্তি নাই যেন বোধ কৰে। 'হে হৰি এই কলেজৰ Fee কেইটাৰ লগত নিজৰ ব্যক্তিত্ব কিমান হেৰৱাম। খোলা-খুলিকৈ সকলো কথা কৈ স্পষ্ট বাদীতাৰ পৰিচয় দি যাব পাৰো। কিন্তু পৰিণাম 'defaulter', যাহওক মোৰেই—কপাল। ঠিক কথা মিদিনা ছুবিবলৈ যাওঁতে ভাবেছে মহেন্দ্ৰ নেওগে কৈছিল 'King can do no wrogng.' এতিয়া তেখেতৰ ঘৰত আৰু ছুৰীয়াৰ ওচৰত উকীল বজা বৰুৱানী ৰাণী। গতিকে তেখেত সকলৰ ভুল ক'ত? দোষ মোৰ, পিচ দিনাৰ পৰা পুৱা আহিবলৈ ল'লে। আকৌ সেই একে অৱস্থা। "দৰ্প হ'লনে আহা, ভিতৰৰ পৰা আইদেউৱে মাত লগায়—পাৰ জেতুকী নেহৰালক বহিবলৈ কগে মোৰ সোণ, আমাদাৰে পাইখানা চাফা নো কৰোতেই উঠিবৰ হোৱা নাই। মাষ্টৰেও সোণকন আহিব আহিব বুলি বাহিৰত তপস্যা কৰি বহি থাকে। আই-দেউৰ মনত পৰে। হে'ৰ জেতুকী—আমাৰ লুচী ভাজিবলৈ ঘিউ নাই বুলিছে। সেই দালৰ হতুৱাই অনাই লব পাৰ দেখোন। হয় আইদেউ পয়চা দিয়ক। মাষ্টৰে ঘিউ আনি দিয়ে তাৰ বিনিময়ত নাল ভগা কাপ এটাত চাহ আৰু এখন দেৱা লুচী পায়। মাষ্টৰেও সোণকোটাকে মুকুটা বুলি চাহ টুপি খাই গাত এটা হেৰোৱা উত্তাপ আনি লয়। সোণকন কিতাপ ফলি লৈ ওলাই আহে। মাষ্টৰে পঢ়ুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰে। এনেতে সোণ-কনৰ মামাক বেনাৰসৰ Engineering college অৰ পৰা ওলায়হি। ফুটা চকুতে ফুটা পৰিল। সোণকনৰ ছুটি হ'ল। এই দৰেই তেওঁ চুচৰি বাগৰি জিৰাই শতাই Class VII পায়গৈ। মাষ্টৰ বোপাইও এনেতে নানান দুখ কষ্টৰ মাজেদি B. Com. পাচ কৰে।

ইতিমধ্যে সোণকনৰ দেউতাক Blood pressure অত মহাপ্ৰয়াণ হয়। যদিও কমল বৰুৱাৰ অনেক টকা পইচা আছিল, সেই কথা যম দূত কেইটাই সিবিলাকলৈ উভতি নাচালে। লাহে লাহে সোণকন ইতৰ ঘৰৰ অৱস্থা কাহিল হৈ আহিল। বৰুৱানী আইদেউৰ উৎপাত, ভেম, অহঙ্কাৰ কালৰ চেপাত চেপেতা হ'ল। কমলা দেৱী এতিয়া পৰৰ চৰণত সেৱী। সোণকন শুচি 'আমকন'। ইঃ মোৰ প্ৰভুৰ ইচ্ছা। ফক্কেকৰ ভোজ থাওঁতা নাই। ঠিক কথা—সেই কাৰণেহে মিদিনা মনেশ্চৰে কৈছিল ৰাতিটোতে হাতীটো। এতিয়াহে বুজিলো হাতী সেইটো। যিবা মোমায়েক এজন আছিল তেৱোঁ কমাৰ বকাৰ Train accident অ'ত প্ৰাণ বায়ু নাশিলে। সচা কথা বিপদ চাৰিও ফালৰ পৰাহে আহে। অৱস্থাৰ কি প্ৰচণ্ড প্ৰতাপ। বৰুৱানীৰ যি ঘ'ত দুই এটি ভাড়া ঘৰ আছিল তাৰো ভাড়া নোপোৱা হ'ল। ঘৰো উৰ্দ্ধলি গল। যেৱামতিৰ অভাৱত Bank ও fail মাৰিলে। কালৰো কাল বিপৰীত কাল হৰিণাই চেলেকে বাবৰ গাল। কোনেও বৰুৱানীক উভটিয়ে নোচোৱা হ'ল। সকলো সা-সম্পত্তিয়ে হয় বৰুৱানীক দাঁত নিকটাই উভটি ধৰিলে।

সোণকনেও Pocket expenseৰ কাৰণে দেউতাকৰ Law book, chambers dictionery আধা মূল্যত কলীয়া ড্ৰাইভাৰৰ পুতেকক বেছিব লগা হ'ল। মাকেও ৺কমল বৰুৱাৰ শোকত—গহনা-পাতি ভাল নেপায় বুলি মাৰোৱাৰীৰ বাকচতে ৰাখিলে। সোণকনে সেই ওৰৰে টকীহলৰ গৰাকীক কোনোবাই অন্যায় কৰে বুলি—গেটৰ ওচৰত চকু কাণ দিবলৈ ধৰিলে। পৰৰ দুখত দুখী হৈ ৰাতি টকী হলতে গেটকীপাৰ, বিজ্ঞাবালা আদিৰ লগত এক গেৰ, এক গেৰ, এক দিনে নাই কেৰ বুলি থাকিবলৈ ল'লে। টকীহলৰ গৰাকীয়ে এই কথাত ভাল নাপাই সোণকনক তাৰ পৰা বিদায় দিলে।

এনে ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা সিফালে Income Tax অফিচ, আবিৰ্ভাৱ হ'ল, কিনো বিপৰীত সোণকনৰ 'Private tutor' শ্ৰীপ্ৰেমধৰ বৰা তাতে 'Officer' হ'ল। মাষ্টৰেও কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ কৰি সোণকনক তাতে Tax collector কামত নিয়োগ কৰিলে। উশ্ কি ভাগ্যৰ ফেৰ—আজি ৺কমল বৰুৱাৰ পুতেক দৰ্শইও (সোণকন, জানটো, পোনাটো, আমকনেও) প্ৰেম বৰাৰ অনুগ্ৰহ ল'ব লগা হ'ল কলীয়া ড্ৰাইভাৰৰ পুতেকক Law book বেছিব লগা হ'ল।

প্ৰতিশোধ।

শ্ৰীস্বৰ্ণকমল বৰগোহাঁই
২য় বাৰ্ষিক (বাণিজ্য)

সিদিনা দেওবাৰ, দুপৰীয়া খাই বৈ উঠি বাৰান্দাৰ আৰামী চকীখনত আউজি 'ফিলচফি' খন মেলি বহী আছোঁ। কাষতে কুসু আৰু কণুৱে খেলাকি কৰিছে। এনেতে সহধৰ্ম্মিনী অৰুণাই তামোল কেইখন খনৰে বটাতো 'তামোল থাৰ্ডক' বুলি আগবঢ়াই ল'ৰা ছুটিৰ লগত খেমালিৰ ভাগ লৈছে। তামোল খন মুখত গুজি 'কেচ'টোৰ পৰা চিগাৰেট এটা জ্বলাই হুপিছোঁ। নিজৰ ব্যস্ততাৰ বিষয়ে ভাবি মনটো বৰ গধুৰ হৈ পৰে—দেওবাৰটোৰ বাজে আহৰি নাইকিয়া দিন কেইটা দিনৰে দিনটো কলেজত আৰু গ'বাৰ মাজত দৰ্শন শাস্ত্ৰৰ তথ্য উদ্ঘাটন কৰাৰ বিষয়ে।…

এনেতে পিয়নটোৱে এখন চিঠি দি গল। চিঠিখনৰ খামটোৰ ওপৰত লিখা ধুনীয়া আখৰ কেইটাই মোৰ হৃদয়ত এটা দুৰাকাঙ্খাৰ আলোড়ন তুলি দিলে। হঠাতে হাত দুখন কঁপিবলৈ ধৰিলে। চকুৰ আগত অন্ধকাৰ দেখা পালো। এনে এটা মুহূৰ্ত্ত সপোনতো কামনা কৰা নাছিলো। পঢ়িবলৈ বুলি খুলি ললো। তাৰ ভিতৰৰ প্ৰত্যেক আখৰ টোৱেই যেন একোটা জুইৰ তপত ফিৰিঙতি ফস্তেকতে যেন মোক দাহ কৰি পেলাব খোজে।

শ্ৰীচৰণ কমলেষু।

বোধকৰো প্ৰথমতে আচৰিত হৈছে। কিন্তু আচৰিত হব লগীয়া একোৱেই নাই দাদা। স্নেহৰ বন্ধন পৰম পিতাৰ দান। তাৰেই নিৰ্ম্মালি নিবিনি গ্ৰহণ কৰে যেন। আপোনাৰ—২০ বছৰৰ আগৰ সেই কথাক মনত পৰেনে—এদিন নিবিড় অন্ধকাৰত এটা পাপৰ বোজা লৈ অন্তৰ্দ্ধান হোৱা কলঙ্কিনীক? নিশ্চয় মনত পৰে আশা কৰো।

যেতিয়া ঘৰৰ পৰা এখনি অন্ধকাৰ জগতলৈ ওলাই আহোঁ তেতিয়া মোৰ কেনে অৱস্থা আছিল সেইটোও বোধকৰো পাহৰণিৰ বুকুত মাৰ যোৱা নাই। যি দিনাই আপোনাৰ ম্লান বদন খনি মোৰ হৃদি আকাশত ভাহি উঠিছিল সেই দিনা অসহ্য হৈ উঠিছিল। সেই কাৰণেই এই নৰকলৈ ওলাই আহিলোঁ। পূৰ্ব্বৰ স্মৃতি পুনৰ সোঁৱৰাই দিয়াৰ বাবে ক্ষমা কৰিব। সেই দিনটোৰ কথা সুঁৱৰি মোৰো বুকু কঁপি উঠে।

এনে দুৰ্দ্দিন সকলোলৈকে নাহে—মাত্ৰ মোৰ নিচিনা অভাগিনীৰ বাহিৰে। আপোনাৰ সুখ্যাতি চাৰিওফালে বৈ পৰিছে বোধ কৰো তাৰ বাবে ঈশ্বৰক সদায়েই প্ৰাৰ্থনা কৰিছো; সংসাৰখন যেন মধুৰ হওক।

তাৰ পাছত আহি কেনেকৈ বিশটা বছৰ কেনে দুঃখ-কষ্ট অভাৱ-অনাটনৰ মাজেদি কটালোঁ তাক জনাই আপোনাৰ ভাবৰ বোজা গধুৰ কৰিব নোখোজোঁ। লগে লগে আকাশত অকস্মাৎ উদয় হোৱা এছটি কাদম্বৰীৰ দৰে এটি সন্তান মোৰ কোলাত পৰিলহি, লালন-পালনৰ নিমিত্তে। তাৰ বয়স এতিয়া প্ৰায় বিশ বছৰ।

আজি এই পাপিনী মৃত্যুৰ দুৱাৰ—দলিত। আপুনি মহান। সেই অতীতৰ কণ্টকৰোৱা ভুলটোৱে আপোনাৰ কেতিয়াও বিকাশ পথত হেঙাৰ দিব নোৱাৰে। তাৰ বাবেই আজি ইমান ব্যৱধানত আছোঁ। জীৱনৰ গুপুত ৰহস্যটো ঢাকি।

জীৱনত আপোনাৰ পৰা একো ভিক্ষা কৰা নাছিলোঁ। কিন্তু আজি এই বিদায় বেলিকা এটা ভিক্ষাৰ প্ৰাৰ্থী নহৈ থাকিব পৰা নাই। আশাকৰো পূৰণ কৰিব। মোৰ নয়নৰ মণি লৰাটোৰ অৱস্থা ভাবি হিয়া ভাগি গৈছে। অৱশেষে আপোনাৰেই ল'ৰা। মোৰ জীৱিত কালত তাক একো কৰি যাব নোৱাৰিলোঁ। মোৰ মৃত্যুৰ পাছত সি অঠাই সাগৰত পৰিব। তাক আপোনাৰ বাহিৰে চাবলৈ কোনো নাই। তাক এতিয়া গতাই দৈ যাব পাৰিলেই মই নিশ্চিন্ত মনেৰে পৰকালৰ চিন্তা কৰিব পাৰিম। এয়েই মোৰ জীৱনৰ প্ৰথম আৰু শেষ ভিক্ষা।

সংসাৰত দুখীয়াক পুতো কৰা—নিঃসহায়ক সহায় কৰা সাংসাৰিক ধৰ্ম্ম। তাৰ প্ৰতিকূলে বোধকৰো আপুনি কেতিয়াও নাযাব।

ভুল বুজুজে যেন। তাকে বুকুত বান্ধি সকলো দুখ পাহৰি আছিলোঁ। আজি মই কোনো এক অজান দেশলৈ গুচি যাম—এটি জীৱৰ মুক্তিৰ অনুসন্ধানত। সৰগ নৰক বা য'তেই নাথাকো তাৰ উন্নতি দেখিলে পৰম সুখী হম। ইয়াত সন্দেহ কৰিব লগীয়াও একো নাই। আমাৰ ৰহস্যটোৰ বিষয়ে জগতৰ কাৰো বিদিত নহয়।

আপুনি লৰাটোক নিজৰ বুলি ভাবি ললেই শান্তি পাম। নিশ্চয় অনুৰোধ ৰক্ষা কৰিব। বিদায়—চিৰ বিদায়। ইতি—

আপোনাৰেই এদিন
—ৰমা—

গত বিশ বছৰৰ পাছৰ ঘটনাটো ক্ৰমান্বয়ে মনত ভাহি উঠিল। অন্তৰখন হৈ পৰে আকুলতা মন যায়—চিঞৰি জীৱনৰ প্ৰতিটো বেদনা ব্যক্ত কৰি দিবলৈ; কিন্তু নোৱাৰো। অকণাৰ আগত সংযম কৰিবলৈ কুণ্ঠিত হৈ পৰোঁ। চিঠিখন ফালি ডুখৰি ডুখৰি কৰি পেলাই দিলো। শৰীৰ অৱশ হৈ আহে। উপায় নাপাই বিছনাত শুই পৰোঁ—শান্তি বিচাৰি।…

যেতিয়া মই কলিকতাত থাকি এম-এ, পঢ়ো তেতিয়া আছিলো ভয়-ভাবনাহীন এটি অদূৰদৰ্শী যুৱক। উঠি অহা যৌৱনৰ প্ৰতিটো তপত কণিকাই শিৰা উপশিৰাইদি গতি লৈ চূড়ান্ত সীমা অতিক্ৰম কৰিছিলগৈ। জগতখনক সুন্দৰ চকুৰে চাব পাৰিছিলোঁ, চঞ্চল প্ৰকৃতিৰ বুকুত নিজৰ আকুলতা—বিহ্বলতা খিনি বিছাৰি পাইছিলোঁ।

ঘৰৰ কাৰণে কমাৰ ঘৰ। একমাত্ৰ বাপেকেই তাইক সাৱটি আছিল। সকলোতেই মাক ঢুকায়। প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হোৱাৰ পাছত কলেজৰ প্ৰথম বাৰ্ষিকত ভৰ্ত্তি হৈছিল। ঠিক সেই সময়-তেই বাপেকেও এৰি যায়। তাই একেবাৰে লক্ষ্যহীন হৈ পৰে। আনকি ভায়েক ভনীয়েক বুলিবলৈও নাই। এনে অভিভাৱক হীন অৱস্থা দেখি দেউতা আৰু মায়ে আমাৰ ঘৰলৈ আনিলে। অৱশ্যে আমাৰ ঘৰৰ লগত সিহঁতৰ নিগূঢ় সম্বন্ধ আছিল। নিজৰ ছোৱালীৰ দৰেই মাইতে মৰম কৰিবলৈ ধৰিলে। তাই বয়সত আছিল ১৮ বছৰীয়া ভৰপূৰ গাভৰু। হিয়াত যৌৱনৰ উদ্দাম অদম্য গতি। বুকুত অদম্য উৎসাহ। বৰ ধীৰা—স্থিৰা। অন্তৰখন স্নেহভৰা —অত্যন্ত কোমলতা সনা। সেই লাৱণ্যময়ী মুখ খনিলৈ এবাৰ মোহ নোযোৱাকৈ নোৱাৰিছিলো।···

সেইবাৰ এম-এ পৰীক্ষা দি ঘৰতে আছোঁহি। সুখ গধিত দিন বিলাক হৈ থাকে। কমাইও আকৃষ্ট হৈ পৰে মোৰ প্ৰতি। মযো বুকুৰ চেনেহবে অধিষ্ঠাত্ৰী ওপচাই শেষ নিশাত আধা আন্ধৰকা সপোন ৰচনা কৰিব ধৰো। দিনে দিনে দুয়োটি প্ৰাণ চাপি আহে। অৱশেষত প্ৰেমৰ দ'লটো ভালকৈয়ে গঢ়ি উঠে। নাজানো—কিয় গঢ়িছোঁ—কিয় সপোন ৰচিছোঁ! তাৰেই বা শেষ হব ক'ত? লগে লগে তাই সন্তান প্ৰসৱা হৈ পৰে।···

সচাকৈয়ে পাপী নে কি মই। হঠাতেই কাৰ্য্য কৰি পেলালো। মূৰ ঘুৰাই গ'ল। ৰাতি টোপনি নাহিল। বিছনাত ছটফটাবলৈ ধৰিলো। কমাৰ এনে সৰ্ব্বনাশ সপোনতো ভবা নাছিলো। মাত্ৰ সময়ৰ সুখ উপভোগত লিপ্ত থাকিয়েই দিনবোৰ কটাই দিছিলোঁ—"ওবৰ আৰু চাকিব" দৰেই··· এদিন কমাক কোঠাত বিছাৰি নাপাওঁ—তাই ঘৰত নাই। জানিবলৈ মোৰ বাকী নাথাকিল। হয়তো তাই লাঞ্ছনা সহা অসহ্য কৰিব নোৱাৰি কৰবালৈ গুছি গৈছে। চকুলৈ দোটোপাল অশ্ৰু অহাৰ উচিত আছিল, কিন্তু নাহিল। বোধকৰো অত্যন্ত বেদনাত মানুহে কান্দিব নোৱাৰে, কিন্তু অন্তৰ চুৰমাৰ হৈ গ'ল।···ভাবি আকুল হৈ পৰিলো তাই এতিয়া ক'লৈ যাব? কমাই সেই অকণি অসহায়সকলৰে অনাদৃত ভিক্ষুকৰ দৰে দুৱাৰে দুৱাৰে ভিক্ষা কৰি ফুৰিব পাৰিব জানো?···নহয় ভিক্ষা কৰক।···প্ৰতিটো কথাই বিশ্লেষণ কৰিবলৈ যোৱাৰ পিছত পাওঁ যেন আন কিবা স্বাৰ্থ সোমাই আছে।

পিছ দিনা ঘৰৰ সকলোৱে অস্পষ্টৰূপে বুজিলে। কোনেও তাৰ মূল ৰহস্যটোৰ কথা নাজানিলে তাই আৰু মোৰ বাহিৰে। মাই ঘৃণা আৰু বেজাৰত কান্দিবলৈ ধৰিলে। দেউতা নীৰৱ হ'ল। মোৰ অৱস্থা যে কি হৈছিল প্ৰকাশ কৰিবলৈ ভাৱভাষা নাই।

এতিয়া বাৰ্দ্ধক্যৰ দুৱাৰ দলিত ভৰি দিলোহি। তথাপিও তাইৰ সেই ম্লান আভাখনি কেতিয়াবা ভাহি উঠিছিল। তাই বুকুৰ কেচা কেঁচুৱাক পাপৰ পৰাচিত কৰিছে—মই কৰিছো কি?··· মোৰ দোষ তাইতকৈও বেছিহে। অন্তৰত কোলাহলৰ সৃষ্টি হ'ল। যেন অন্তৰে উচ্চস্বৰে কবলৈ ধৰিলে—"কমা তোমাৰ [সেইদৰে লৰাটোৰ ভাৰ মই লৈছোঁ। তুমি হ'তে থাকা—শান্তি-লভা। তাৰ লালন-পালনৰ ভাৰ মোৰ ওপৰত।

সোমবাৰ। কলেজলৈ যাবৰ সময় হ'ল। মনটো কেনেবা লাগিছে। অকণাৰ আগত মোৰ ব্যাকুলতাখিনি লুকুৱাই থওঁ। হলেৰে ভাত কেইটা খাই কলেজলৈ বুলি বাহিৰ কৰিলো। বাটতে এটা লৰাক লগ পালো। সি মোক দেখিয়েই 'ডাঙৰীয়া নমস্কাৰ' বুলি গুৰুৱাই লৰি আহিল। সেই দুখীয়া লৰাটো। নামটো বিক। তাৰ চেহেৰা ঠিক মোৰ নিখুঁত নকল। সাজ-পাৰত ফটা-ছিটা কাপোৰ। মোৰ জানিবলৈ আৰু বাকী নাথাকিল যে সি মোৰেই পুত্ৰ বিক। তাক

সাৰটি লবৰ আকাঙ্খাই মোক বিভ্ৰত কৰি তুলিলে। অন্তৰ তোলপাৰ লাগিল। কোনোমতে সংযত হৈ সুধিলো—'তোমাক কি লাগে। কিবা দৰকাৰ আছেনে কি?' সি মাত্ৰ লোটোপাৰ চকু-লো পেলাই কৰ্পা কৰ্পা মাতেৰে ক'লে—'মোৰ মা কালি ঢুকাল। সংসাৰত কেৱল মোক এৰি গুচি গল। মৃত্যুৰ আগতে আপোনাৰ ওচৰলৈ আহিবলৈ কৈছিল। কিবা এটা কাম কাজৰ দিহা কৰিব পাৰিবনে?' আৰু কব নোৱাৰিলে। হুক্ হুক্ কৰে কান্দি পেলালে।

তেন্তে কম ঢুকাল। হায় অভাগিনী তাই। তাই কেতিয়া এই মহাপাপৰ ক্ষমা কৰিব পাৰিছিল?... অন্তৰে আৰ্তনাদ কৰি কান্দি উঠিব খুজিলে। মোৰ পৰিবৰ্তনটো কোনোবাই লক্ষ্য কৰে বুলি অলপ ব্যস্ততা দেখুৱাই কলো—'বাৰু, মোৰ ঘৰৰ সৌ বাৰান্দাতে বহাগৈ। মই ঘূৰি আহি সকলো শুনিম।'

কলেজত গৈ সকলো খেলি মেলি হৈ পৰিল। অশান্ত মনক স্থিৰ আনি দিব নোৱাৰিলোঁ। ক্লাচ আৰু নলৈ সোনকালে ঘৰলৈ গুচি আহিলো। মনৰ জড়তাও কিছু কমিল।...ঘৰ পাই দেখোঁ বিৰু চুক এটাত বহি আছে। ওচৰতে তাক বহুৱাই শুধিলোঁ—তোমাৰ মাৰাৰ কি হ'ল?

সি ধীৰে ধীৰে ক'লে—কালি মা ঢুকাল। তাৰ পাছত সি আকৌ কান্দোন আৰম্ভ কৰি দিলে—মোৰো বুকু ভেদি এটা তপত হুমুনিয়াহ ওলাই পৰে। করুণ সনা সুৰেৰে সি কবলৈ ধৰিলে—ডাঙৰীয়া এই সংসাৰত মোৰ কোনো নাই। মই আপোনাৰ ওচৰলৈ আহিবলৈ কোৱাত আজিয়েই আহিছোঁ। মোক অকণমান আশ্ৰয় দিয়ক। মই ঘৰৰ সকলো কাম বন কৰিম।'

সম্বোধনটো কেনেবা লাগিল। এইবাৰ ঈশ্বৰৰ ওচৰত কঠোৰ পৰীক্ষা এটাত উপনীত হৈ পৰিলোঁ। ইয়াৰ সমাধান কেনেকৈ কৰো? মোৰ একোৰে অভাৱ নাই। দেশ জুৰি দৰ্শন শাস্ত্ৰত খ্যাতি আছে। হঠাতে যে মোৰ ঔৰসজাত বিৰু ওলাবহি সপোনতো ভৱা নাছিলোঁ। অথচ তাক মই গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰো। পুত্ৰ বুলি সাৰটি লব নোৱাৰো। আজিহে বুজিছো—পুত্ৰ স্নেহ কেনে গভীৰ। ইমান দিনে আৰ্জ্জন কৰা যশ এক মুহূৰ্ত্ততে ধূলিস্যাৎ হৈ যাব খুজিছে। হে ভগৱান! এবাৰ চকু মেলি চাবানে?

তাৰ কান্দোন শুনি অকণা ওলাই আহিল। তেওঁৰো হৃদয় কমাৰ দৰেই সৰল। অন্তৰ ভৰি ভাল পায়। যদি মোৰ কথাটো জানে? ভয়ত মোৰ বুকু সঘনাই কঁপি উঠে। বিৰুৱে আকৌ কবলৈ ধৰিলে—'ডাঙৰীয়া আপোনাৰ ঘৰৰ পৰা মই নাযাওঁ। চৰণত ধৰি কৈছো একেদি আশ্ৰয় দি করুণা কৰক।'

অকণাই 'অঁইনো কোন' বুলি ওচৰলৈ চাপি আহিল। মই এইবাৰ সংযত হৈ থাকিব নোৱাৰিলো। বোধকৰো মুখখন ঢাকি কলো—এওঁৰ মাক কালি ঢুকাইছে। বৰ্ত্তমান নিৰাশ্ৰয় সেই কাৰণে আমাৰ ইয়াত আশ্ৰয় বিচাৰিছে। মোৰ কথাবাৰ শুনি অকণাৰ স্নেহৰ আভাখনি ফুটি উঠিল। মইও লক্ষ্য কৰি কিছু সকাহ পালো। বিৰুক উদ্দেশি অকণাই সুধিলে তোমাৰ নাম।

—বিৰু।

—তোমাৰ মা কেনেকৈ ঢুকাল? কিবা অসুখ হৈছিল নে কি?

—বহুত দিন জ্বৰত ভুগিছিল।

—তোমালোক ক'ত আছিলা?

—শিৱসাগৰ আমোলা পট্টিত।

—তোমাৰ দেউতা নাই নে কি?

"এইবাৰ মোৰ উশাহ বন্ধ হৈ গ'ল। সি ধীৰে ধীৰে কবলৈ ধৰিলে—মই সৰু হৈ থাকোতে এদিন দেউতা কবৰালৈ গুচি গল—আকৌ ঘূৰি নাহিল। বৰ্ত্তমান মই নিৰাশ্ৰয় একেদি দয়া কৰি আশ্ৰয় দিয়ক। মই সকলো কাম কৰিম। তাৰ চকুৰেদি দুধাৰি লোতক ওলাই আহিল।...

অৰুণাই নিজৰ ওচৰতে থকা চকুপানী মচি মোলৈ চাই ক'লে—এওঁ ইয়াতেই থাকিব। বৰ দুখ পোৱাৰ। যাবলৈ ক'লে!

মই কিন্তু অকলো ভেকাৰৰ ভয় নেদেখুৱাই ক'লো—যি হয় তুমিয়েই কৰা।

এইবাৰ সি অৰুণাৰ কথা শুনি কৰি কেইটা সাহতি বহি ইমান দুখৰ শেকত পৰা মিচাতে পোৱা কৰুণা কেনিৰ কথা জানি আনুতাপ কৈ আকুল কণ্ঠে কান্দি উঠিল আৰু ক'লে—মা আপুনি মহান। মোক কেতিয়াও এৰি নিদিব। নহলে মই আত্মহত্যা কৰিম।

অৰুণাই ক'লে—তুমিতো মিছা কথা কোৱা নাই।

—মিছা কেতিয়াও নকওঁ মা। মোৰ লগত থাকক—এতিয়াও মোৰ অৱস্থা দেখুৱাই দিওঁগে।

অৰুণাই তাক কিছু খাবৰ কাৰণে দিবলৈ কৈ ভিতৰ সোমাল। মই ঈশ্বৰৰ ওচৰত অশেষ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ।—এই পৰীক্ষাটোত উত্তীৰ্ণ হোৱা যাব। আৰু যোধকৰো ক'ত পৰীক্ষা আছে।...

দিন বিলাক গৈ থাকে। সন্ধিয়া নামি আহে।

বিকয়ে আনন্দ মনেৰেই ঘৰৰ সকলো কাম বনত সহায় কৰে। মোৰো কিছু উদ্বেগ কমি আহে। ঘৰৰ সকলোৱেই তাক মৰম কৰে। গোটেই দিনটো কমু আৰু ফুলুক লৈয়েই ব্যস্ত হৈ পৰে সি। কেতিয়াবা মাক কমাৰ কথা সোধো। সিও যথাযথ উত্তৰ দি যায়। গুপুতে কৈ তাৰ কুশলৰ কাৰণে ভগৱানৰ ওচৰত শত কোটি প্ৰণাম কৰোঁ। সি যে ইয়াত সুখেৰেই আছে। চোৰ ডকাইত বা ভিক্ষা কৰি খাব লগাত পৰা নাই। তাতেই মোৰ শান্তি। কিন্তু তাক কমাৰ বিষয়ে বিশেষ সুধিবলৈ সাহস কৰিব নোৱাৰো। উত্তৰ শুনি অন্তৰে হাঁহাকাৰ কৰি মৰে। কিন্তু কি কৰিম উপায় নাই—ভয় হয় কিজানিবা চতুৰা অৰুণাই মোৰ অতীতটো জানি উঠে।

কমু ফুলুকৰ তেতিয়া ডাঙৰ। বিকও যুৱক। কমু স্বভাৱত বৰ উগ্ৰ। এটি সৰু কথাকে লৈ ঘৰখনত হুলস্থুল কৰি দিয়ে। তাৰ পৰা মনত অকণো শান্তি নাপাওঁ।

এদিনৰ কথা।

বিকয়ে মোৰ কোঠাটোত সোমাই বস্তুবিলাক সজাই ৰখাত ব্যস্ত। তাক দেখি মই সুধি পেলাওঁ—তোৰ কিবা কবলৈ আছেনে কি?

সি ইতস্ততঃ কৰি চাৰিওফালে কৈ যায়—ডাঙৰীয়া। কমুৱে মোৰ লগত সদায় কাজিয়া কৰি থাকে। তেওঁৰ অত্যাচাৰ অসহ্য হৈ উঠিছে।

কথাষাৰ শুনি খং উঠিল। তাক এসেকা দিবৰ মনেৰে কোঠাটোৰ পৰা ওলাই আহিলোঁ। সি আগভেটি ধৰিলে।......তাৰ কথা উকৰাই দিব নোৱাৰো। স্বভাৱত সি নম্ৰ আৰু লাজকুৰীয়া। সি কোনো দিনেই মিছা কথা নকয়। তাক বহুত ধৰি প্ৰমাণ কৰি চাইছো।

বিকয়ে চকুৰ লোতক মোৱাই ক'লে—ডাঙৰীয়া মোক কৰবালৈ গুছি যাবলৈ আদেশ দিয়ক। মই আৰু নোৱাৰিম।...মোৰ খং দুগুনে বাঢ়িল। কমুৱে যে সদায় তাৰ লগতে কাজিয়া কৰি বিকৰ শান্তি নাইকিয়া কৰিছে। তথাপিও সি কিন্তু সহ্য কৰে সি যে কিমান দোমোজাত পৰি ঘৰৰ পৰা যাবলৈ খুজিছে—সেইটোও বুজিব পাৰিছো। তাৰ কাকুতি মিনতিৰ পিছত স্থিৰ হলো। তাক ভালকৈ থাকিবলৈ কৈ ফুৰিবলৈ ওলাই গলো।

মনত আকৌ এপাহি ফুলৰ আবিৰ্ভাৱ হ'ল। ঈশ্বৰৰ পৰম কৰুণাত বিকক হাতত পাৰো এয়ে তাৰ লগা। কোনে জানে নিয়তিৰ কি অভিপ্ৰায়। কথাবিলাক অৰুণাক কবলৈ ভয় কৰিছো। মনত [illegible] কমাৰ [illegible] পবিত্ৰ মুখখনি। কি যে [illegible] প্ৰাণ। চাৰিওফালৰ পৰা [illegible] আহে—

এদিন অকল শৰে বহুত কথাকেই ভাবি বহি আছোঁ। এনেতে দুজনমান বন্ধু আহি ওলালহি। নানা কথা বতৰাৰ মাজত নিজক উটাই দিছোঁ। ওচৰতে অকণাও বহিছেহি তামোলৰ বটাতো লৈ। এনেতে ফুচু লৰি আহি ককেহি—মা, সৰ্ব্বনাশ। দাদা—তেতেৰে বাঙলী হৈ চোতালত পৰি আছে। হঠাতে ঘৰ খনত তোলপাৰ লাগি পৰে। চিঞৰ বাখৰ শুনি সকলো চাপি আহিল। কেইজন মান 'পুলিচ ষ্টেচনলৈ' লৰ দিলে। গৈ দেখোঁ কণু চোতালত অজ্ঞান হৈ পৰি আছে। গোটেই গা তেতেৰে ৰঙিত। মুৰত এটা অস্ত্ৰৰ দ আঘাত। সকলোৱে পৰিচৰ্য্যা কৰাত লাগিল। মই কিন্তু নোৱাৰিলোঁ। কোনে এইটো কৰিলে? সম্পূৰ্ণ সন্দেহ বিকৰ ওপৰতেই পৰিল। কিন্তু নীৰৱে থাকিব লগীয়াত পৰিলো।

অকণা আকুলি বিকুলি কান্দিবলৈ ধৰিলে। কণুক আস্পতাললৈ নিয়া হ'ল।

পুলিচ আহিল। চুক এটাত লুকাই থকা বিকৰে পুলিচ দেখি লৰি পলাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। অকণাই তাক দেখি সন্দেহ কৰিবলৈ কোনো বাকী নাথাকিল যে সিয়েই খুনী। তাক বন্দ কৰিলে। চৰ কিল দি কথাটো বাহিৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। সিও নিঃসঙ্কোচে ব্যক্ত কৰি দিলে।

কণুৱে বহুত দিনৰ আগৰ পৰাই তাৰ লগত কাজিয়া কৰি থাকে আজিও তাক চোৰ বুলি মিছা নাম দি লাঠিৰে খুব কোবাইছিল। সিও কাম কৰি থকা দা খনেৰে এটা ঘাপ মুৰত বহুৱাই দিলে। পুলিচৰ চৰ লাঠি চুগুনে তাৰ পিঠিত পৰিবলৈ ধৰিলে। বিকৰে কান্দিবলৈ ধৰিলে। মই কাঠৰ পুতলাৰ দৰে নীৰৱে সহ্য কৰিলোঁ। সি আকুল কণ্ঠে কমাক চিঞৰিবলৈ ধৰিলে—মা' আজি মোক মাৰি পেলাব খুজিছে। তুমি ৰক্ষা কৰা। তুমি থকা হলে আজি মোৰ এই দশা নহকহৈতেন...।

অকণাই সহিব নোৱাৰি যোধকৰো ভিতৰ সোমাল। মই একো কব নোৱাৰিলো। দেহ মনত অপৰিসীম ক্লান্তি নিশ্চয় কমা হৈযাতে আছে। তাইৰ দৃষ্টিত মোক যেন ক্ষন্তেকতে ভস্মীভূত কৰি দিব। মাত্ৰ অচল, অটল, বিমূত হৃদয়েৰে অকণালৈ চাই ৰলোঁ। তেওঁৱেই যে মোৰ স্নেহৰ মাত্ৰ কণু দুহুৱেই মোৰ মৰম পোৱাৰ পাত্ৰ। চকুলো ওলাই আহে। চকুৰ আগৰ পৰা বিকক পুলিচে লৈ যায়...

ই জানো মোৰ বিকৰ প্ৰতি কৰুণা? নহয় প্ৰতিশোধ। কি যে নিয়তিৰ লীলা।

অনুতাপ।

(কবিতা)

শ্ৰীযজ্ঞনাথ মহন্ত
২য় বাৰ্ষিক (বাণিজ্য)।

জাগি উঠে পৰাণৰ মুক্ত-ভাৱ শিখা
দেখোঁ আজি দৰিদ্ৰৰ কঠোৰ যন্ত্ৰনা—
অন্ন নাই, বস্ত্ৰ নাই,
হাহাকাৰ আজি
নৰৰ মাজত উঠে ক্ষণে ধ্বনি তাৰ।
আমি অসমীয়া
মুক্ত তেজ শিৰে শিৰে লৈ
কৰিছোঁ গৌৰব ভক্তি কৰোঁ অসম মাতৃক ;
আজি !
দুখ দেখি জননীৰ কান্দে এই
মুমূৰ্ষু পৰাণে !
দৰিদ্ৰৰ নিচিগা লাগি,
দেখা যায় আজি।
যেন আছে সেই বাবে—
কোনোৱা সন্তানে কান্দে জননীৰ আঁচলত ধৰি
'দিয়া আই' 'দিয়া আই'
হৃদয় দগিছে মোৰ তাপে
দুখ লাগে আজি হায়—
দেখি এনে কষ্ট ভোগ জননী পুত্ৰৰ।
সেই বাবে—
যন্ত্ৰনা আকাল ভোগী
অনাহাৰী—
বিপদগ্ৰাসী সকলো সন্তান
কিমতে বাঢ়িব আৰু মাতৃ তোমাৰ বুকত ;
অতীতৰ কীৰ্ত্তি ৰশ্মি জ্বলি আছে সৌ
অসমৰ তিনি পীঠ ভেদি
ইয়ো নোহে অবিদিত
কলিজাৰ কেঁচা তেজ দিছিল কোনেনো
ৰক্ষা হেতু জনমভূমিক
বিদেশীৰ কবলৰ পৰা।

কিন্তু ! তেতিয়াতো নাছিল এনে
অন্নৰ আকাল—
নাছিল এনে বস্ত্ৰৰ নাটনি
নহৈছিল মুমূৰ্ষু জনতা
বিপদৰ কৱাল গ্ৰাসত।
ধৈৰ্য্যৰো আছিল সীমা,
পাৰিছিল বিশ্ব গৰ্ব্বে হুঙ্কাৰ ছাড়িব,
পাৰিছিল বীৰদৰ্পে হিলৈ চলাব,
প্ৰতিজন অসম সেনানী—
কালান্তক যম যেন বিপদ কালত।
এইদৰে ৰক্ষা কৰি জনমভূমিক—
প্ৰকাশিলে অসীম সাহস,
বিজয় পতাকা তুলি—
স্বাধীন যুগৰ,
পাৰ হ'ল শত্ৰুজয়ী সম্ৰাট সকল।
কিন্তু, আজি নাই সেই সম্ৰাট সকল ;
নাই আজি অসমৰ হিলৈ, বৰষা,
যাঠি কোল সঙীন ঢাল তৰোৱাল
যাৰ পৰা চৌ কালি
ভয়ঙ্কৰ নাও।
বিশেষতঃ নাই তেজ
স্বাধীন যুগৰ !
ধন্য হলে অসমীয়া
মানে, জ্ঞানে, ধৈৰ্য্যে গুণে
শিক্ষাই, চৰ্চ্চাই—
নহলহেঁতেন জানো পৃথিবীত
অদ্বিতীয় জাতি ?
যুগৰ কেৰোণ আহি সোমাল যেতিয়া
তেতিয়াই শক্তি হ্ৰাস অসম বাসীৰ
বদ্ধ হ'ল দাসত্বৰ শিকলি পাশত।

মেৰ খালে পাকে পাকে,
আঁহে আঁহে।
ভোল গ'ল অসমীয়া বিদেশীৰ
কৰাল গ্ৰাসত।

*   *   *

এইদৰে, ক্ৰমান্বয়ে দিনবোৰ পাৰ হৈ গল,
উঠিল পুনৰ জাগি জননী সন্তান—
মুক্ত কৰোঁ বুলি
জনমভূমিক ;
শত শত শ্বহিদৰ বুকুৰ তেজেৰে
গাঁঠি ললে জয়ৰ চানেকী,—
নিৰ্ভীক জনতা গ'ল আগবাঢ়ি
স্বাধীনতাৰ মুক্তি সংগ্ৰামত।
সৌ সিদিনাৰ—
"সাতচল্লিচ চনৰ আগষ্টৰ পোন্ধৰ তাৰিখে
"বাপুজী"ৰ আপ্ৰাণ চেষ্টাত,
লাভ কৰি স্বাধীনতা
ছিডি দিলে দাসত্বৰ হাৰ।
ভাৰত মাতৃয়ে।"
আহিল এটুপি পানী জননী মুখত
মুক্ত হৈ পুত্ৰ—
কিন্তু কি হব!
বিধিৰ বিধান ইটো কাহানি খণ্ডিব
সাবিল জাতিৰ পিতা
এবছৰ নৌ হওঁতেই ;
তেওঁৰেই পাছ ল'লে চৰ্দ্দাৰ পেটেলে
এৰি থৈ নিৰীহ জনতা।
আৰু কিবা অভিশাপ
নাজানো আসিয়ো—
সমগ্ৰ পৃথিৱী জুৰি
হাহাকাৰ সি সময় প্ৰজাৰ মাজত
সাৰি গ'ল ৺গোপীনাথ আমাৰ মাজৰ।

*   *   *

গ'ল, যাওঁক নালাগে কৰিব খেদ
সেই বাবে,
আছে যিয়ে বৰ্ত্তমান—
নোৱাৰিনে কৰিব কিবা—
দৰিদ্ৰৰ প্ৰতি?
নোৱাৰিনে, নোৱাৰিনে বাৰু
দাৰিদ্ৰ্য মোচনৰ কিবা উপায় ভাবিব?
উপায় বিহীন আজি জননী সন্তান
কোন ফালে বাট লব,—
কেনি গলে ভাল হব,
সকলো অজ্ঞাত ;
দৰিদ্ৰৰ অভাৱৰ
অশান্তিৰ কলহৰ
হেজাৰ হেজাৰ হেঁচা পিঠিত পেলায়
আগবাঢ়ি যাব খোজে
অসমী সন্তান।
সম্ভৱ জানো? যদি হয় অন্নৰ আকাল
যদি হয় বস্ত্ৰৰ নাটনি
তেন্তে।
কিমতে কৰিব প্ৰজা জীৱন ধাৰণ
শক্তিহীন জাতিৰ সন্তানে—
নোৱাৰে বাঢ়িব আগ
দেখা যায়—
পদে পদে অভাৱৰ কঠোৰ যন্ত্ৰনা
আগবঢ়া সহজ নহয়।

*   *   *

জননীৰ আশা মাথো যুৱক দলত
সেই যুৱকৰ দলে বাৰু—
পাৰিছেনে উঠিব আজি
স্বাধীন চিন্তাৰে?
অন্ন-বস্ত্ৰ অভাৱৰ মাজত সোমাই
নোৱাৰে উধাও কোনো
জাতিৰ সন্তান,—
বুৰঞ্জীৰ পাতে পাতে জলন্ত প্ৰমাণ।
সচা কথা! প্ৰেৰণাই ইন্ধন যোগায়
আদৰ্শই বাট দিয়ে যুৱক দলক,
বুকুৰ তেজৰ ৰাশি দীপ্ত কৰি লৈ

যদিওবা বাঢ়ে আগ কৰ্ত্তব্যৰ বাবে—
আৰ্থিক বিষম সমস্যাই—
ক্ষুণ্ণ কৰি দিব খোজে মুক্ত উৰ্দ্ধ গতি ;
পাছ পৰি আছে যুৱক সমাজ।
আশা আছে ইয়াৰো তো
প্ৰতিকাৰ হ'ব নিশ্চয়,
নিশ্চয় খণ্ডিব দুখ জনমভূমিৰ ;
আহিব এদিন—
যি দিনত শান্তি বৰ্ষি জননী বুকুত
গঢ়িব সুখৰ এক নতুন চানেকী।
তেতিয়া প্ৰতিষ্ঠা হ'ব
সোণৰ অসম ;
শস্য শ্যামলী আৰে
বিলাব বিমল সুখ
নৰৰ মাজত।

প্ৰাণৰ বিনিময়ে···।

শ্ৰীনৰনাথ বৰা
৪ৰ্থ বাৰ্ষিক (বাণিজ্য)।

তৃতীয় বাৰৰ কাৰণে যোৰহাট মিচন্ হাস্পতালত ভৰ্ত্তি হলো ১৯৫১ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহৰ ২৯ তাৰিখে। খোটালি বিলাকৰ ভিতৰত খালি বিচনা নথকাৰ কাৰণে বৰ্ত্তমান গাজৰ বাৰান্দাৰ বিচনা এখনতে থাকিব লগা হ'ল। বাস্তি এনেয়ে আৰক্ত টোপনি নাহে তাতে আকৌ 'বাইদেউ' হঁতৰ জোতাৰ খটখটনিত অলপো টোপনি ধৰা নাই! তাৰো পৰি ওচৰতে কোঠা এটাত এগৰাকী তিৰোতাৰ করুণ বিননিয়ে অশান্তিৰ বোজাটো আৰু গধুৰ কৰি তুলিছে।

এদিন দুদিন কৈ তিনদিন কটালোঁ। দিনবোৰ নাবাৰ দুৰ্দ্দশা। চিকিৎসাৰ ফালে একো পোৱা নাই, মাত্ৰ শৌচ মৰুপানীৰ পৰীক্ষা কৰিছে। আজি চাহাবক কব লাগিব—হয় চিকিৎসাৰ কাৰণে, নহয় ছিলাৰ কাৰণে। ভাবি থাকোঁতেই 'হেড' নাৰ্চ গৰাকীয়ে বিচনাৰ ওপৰে ওপৰে বেমাৰীৰ চাৰ্ট বিলাক চাই যায় আৰু আন এগৰাকীয়ে বিচনাৰ কাপোৰ বিলাক পৰিপাটিকৈ দিয়ে। চাহাব আহিছে। কি কওঁ কি নকওঁ কৰি থাকোঁতেই চাহাবৰ মুখৰ পৰাই শুনিবলৈ পালো। "This poor fellow and that at No. 9 will be operated on Fri-day"—মোৰ অপাৰেচন হ'ব। পেটটো সুৰ সুৰাই উঠে।

আধা লিখা চাৰ্টখন হাতত লৈ বীণা বাইদেউ বৰ বেগাই আহি আচৰিত হোৱাৰ দৰে সোধে—"কি তোমাৰ অহা শুকুৰবাৰে অপাৰেচন হ'ব?"

"হয় বাইদেউ ভালেই পাইছোঁ। আৰু নো কিমান জীয়াতু ভুগিম। হয় ইপাৰ হওঁ, নহয় সিপাৰ। কিয় সুধিলে?"

"নাই—আৰ্ডাৰ বহিত নামটো দেখিছে সুধিছোঁ।" হঠাৎ যেন তেওঁৰ মনটো এটা গধুৰ ভাবে চিন্তান্বিত কৰি তোলে। এখোজ দুখোজকৈ গুছতে।

"কি বাইদেউ। অপাৰেচন কৰোৱা ভাল নহবনে কি?"

"কিয় নহব আকৌ! মই এনেয়ে সুধিলোহে দেই বেয়া নেপাবা।" তেওঁ গুচি যায়।

অলপ পাচতে মোৰ বিচনা হ'ল ন নম্বৰ

কোঁঠাত অলপ ভাল লাগিল বকৰ আৰু ঠাকুৰক লগ পায়। ঠাকুৰবো মোৰ লগতে অপাৰেচন হব। মাজত মাত্ৰ এটা দিন বাকী। অপাৰেচনৰ কথা ভাবিলে পেটটো পুৰিবলৈ ধৰে। অলপ ভালো লাগে—এই বুলিয়েই অপাৰেচনৰ পাচত কেনো আৰু বেমাৰ নেথাকে। কিন্তু মূৰটো ঘূৰাবলৈ ধৰে—যেতিয়া ভাবো ভালকৈ নাহি বেয়াহে হয়। তেতিয়া পৰিয়ালৰ অৱস্থা? হায়! নিয়ঁতী।

দহবজাত ভাত খাবৰ সময়। ভোকো লাগিছে, ৰাতিপুৱাৰ বঙচুৱা পানী টোপাইনো আৰু কিমান টানিব। বটলৰ পৰা অলপ পানী লৈ মুখ হাত ধুই ভাতৰ কাৰণে বাট চালোঁ।

"খোৱা আৰু ফুসাজতে পাবা।" পাল খন দি যাওঁতেই বাইদেৱে কৈ যায়।

"আম কি বাইদেউ! „বেমাৰীয়ে খাব পৰা বস্তুটো দিয়া নাই—বাক আপোনালোকে দিয়ে যেতিয়া ইয়েই পথ্য—খাবলৈ কৈছে খাও।"

ভাত খাবলৈ চাওঁ। এমুঠিমান পেনপেনীয়া ভাত তাতো সমানে ধান তুঁহ আৰু তাৰ ওপৰতে কেইফালমান মাটিমাহ—আৰু দাহিয়েদি ক'লা দাইলৰ পানী বিলাক প্ৰায় বাগৰি পৰিছে। কেৱল মাত্ৰ উৰহী আৰু আলুৰ ভজা অলপ থকাৰ কাৰণে খাব পাৰিম বুলি খাবলৈ চপাই ললোঁ। ধান বাচি বাচি কেই গৰাহ মান খালোঁ। ঘৰলৈ মনত পৰিল। আয়ে বাচি দিয়া ভাত কেইটালৈ। চাৰিওফালে চিঞৰ বাখৰ লগাইছে "কোমল ভাত লাগে—টান ভাত লাগে।" কতই থালকে খেকিচিছে। কিন্তু সিহঁতে পেট ভৰাই নাপালে।

তুলিখনৰ তলৰ থাপটোৰ পৰা চুটকেচটো আনি এটুকুৰা কাগজ আৰু পেঞ্চিলডাল লৈ দেউতালৈ বুলি এখন আগগুৰি নোহোৱাকৈ চিঠি লিখিলো। কি লিখিলো নিজেই কব নোৱাৰোঁ কিন্তু শেষত মাত্ৰ মোৰ লিখা মনত পৰে। "আপোনালোকৰ ঋনতো পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰিলোৱেই শেষত মোৰ লৰা-তিৰোতাবো ভৰন পোষণৰ ভাৰ দিলো আপোনাৰ ওপৰতহে ক্ষমা কৰিব।" পৰিবাৰলৈ বুলি চিঠি এখন আৰম্ভ কৰিলো। লিখিবলৈ একো নেপালো। চকুৰ পানীৰে নেদেখা হলো পেঞ্চিলডাল সৰি পৰিল। শেষত এই হাস্পতালত থকা দিন কেইটা দেউতাকৰ হাতত থাকিবলৈ কৈ সামৰি থলো।

"আমি খাই আছোঁ দেই ভাইটি।" ঘৰ কোবাকোবিকৈ বীনা বাইদেৱে খিৰিকি খনৰ ওচৰৰ পৰা কৈ যায়।

"কিন্তু বাইদেউ।"…

"কিন্তু এতিয়া নহয়—আহিম নহয়"—মোৰ কথা শেষ হ'বলৈ বাত নেচাই কৈ যায় আৰু মাজৰ বাটটোৰ ওচৰৰ পৰা ঘূৰি চাই এটা হাঁহি মাৰে।

পাচতহে গম পালো এই বেলা বোলে বাইদেউ না[illegible]। খং উঠিল বাইদেৱে ফাঁকি দিলে।

[illegible] বজাত এবাতি বঙচুৱা গৰম পানী আৰু এটুকুৰা বিস্কুট খাই ঠাকুৰৰ লগত বাহিৰলৈ ওলাই গলো। তেখেতে মন মাৰিছে বুলি কোৱাৰ ভয়ত আগগুৰি নোহোৱা একো আবাৰ কথা কৈ মাজে মাজে মাজে হাঁহিবলৈও চেষ্টা কৰিছিলো; কিন্তু বাহিৰত থাকিবৰ মন নগল। চিঠি লিখিবলৈ আছে বুলি আহি বিচনাত পৰিলোহি।

ৰাতি ৭ বজাত বাৰান্দাত হাঁহিৰ বোল শুনি খিৰিকি খনেদি চাওঁ বাইদেউইত ফুৰিবলৈ আহিছে। নাচৰ কাপোৰ সলাই ৰঙীন শাড়ী পিন্ধি আহিছে। আজি বাইদেউক আৰু ধুনীয়া যেন লাগিল। বৈ চাই থাকোঁ।

"কি ভাইটি শুলাইনে কি?" খিৰিকিখনৰ হাঁহিৰ পৰা বাইদেৱে মাত লগাই যায়।

"শুইছোঁ বাইদেউ! পাচে আপুনিও যে…"

"অ' ফাঁকি দিয়াৰ কথা কৈছা? সেই কাৰণেইতো এতিয়া মাত লগাবলৈ আহিলোঁ।

বাক কালিলৈ ফুল আনি দিব দেই।"

তেওঁ শুচি যায় আৰু বিচনাত কাপোৰ খিনি মূৰে গায় লৈ নিতাল মাৰো।

ৰাতিটো ইমান নীৰৱ। চাৰিওফালে নিজম নিমাত। ওচৰৰ জেলৰ পৰা দুই বজাৰ ঘণ্টাৰ কোব কেইটা টং টং কৈ কাণত বাজি উঠিল। টোপনি নাই। চাপৰিটোত হাস্পতালৰ নিচেই ওচৰতে এটা শিয়ালে ফেউ ফেউ কৰি গহীন ৰাতিটোক আৰু ভয়াবহ কৰি তুলিছে। হঠাৎ শুনিলো ওচৰৰ কোঠাটোত এটা বৰ কাতৰ চিঞৰ। চাৰিওফালে জোতাৰ খট্‌খটনি উঠিল। লাইট বিলাক জ্বলাই জ্বলাই ইটোৰ পাচত সিটোকৈ কোঠা বিলাক চাবলৈ ধৰিলে। শুনিলো সি বোলে বিচনাৰ পৰা বাগৰি পৰিল। ১০।১২ বছৰীয়া এটি ল'ৰা। আজি প্ৰায় ১৫।১৬ দিন টাইফইদ্ ভুগিছে। কালিৰ পৰা সি প্ৰায় সংজ্ঞা হীন অৱস্থাত। তাৰ আৰু মাত নাই।

১৯৪৮ চনৰ জানুৱাৰীৰ ১লা তাৰিখ আজি বৃহস্পতি বাৰ। ৰাতি পুৱাৰ লগে লগে চাৰিও ফালে কোলাহল উঠিছে "হেপি নিউ ইয়াৰ" নাৰ্চ বাইদেউইঁতে ফুল বাকি প্ৰত্যেক কোঠাত ৰোগাবী বিলাকক নতুন বছৰৰ সম্ভাষণ জনাইছে।

"হে পি নিউ ইয়াৰ ভাইটি" বীনা বাইদেৱে সোমাই অহাৰ লগে লগে কৈ আহে।

"কি তুমি এতিয়াও উঠা নাই?" কাপোৰ খন মূৰৰ পৰা গুচাই দি আচৰিত হৈ তেওঁ সোধে আজি নতুন বছৰৰ প্ৰথম দিন আৰু তুমি শুই আছা? উঠা তোমালোকৰ বিচনাৰ কাপোৰ বিলাক সলনাই দিব লাগে। অ' কালি কোৱা ফুল এইয়া দিছোঁ দেই।" ফুলখিনি ঠাকুৰ আৰু মোৰ বিচনাৰ মাজৰ টেবুলখনত ভাল ধৰণে সজাই দিলে।

"কি! হৈছে কি তোমাৰ?" অ' অপাৰেচনৰ কথা ভাবিছা? নাই হবলৈ মনত পৰিছে? নহয়—কালিৰ কথাটোকে ভাবিছেই আছা?" ইটোৰ পাচত সিটোকৈ প্ৰশ্ন বিলাক কৰি যায় কিন্তু মোৰ পৰা একো উত্তৰ নেপাই থৰ লাগি চাই থাকে।

"বাইদেউ একো হোৱা নাই। শুই অভ্যাস কৰিছোঁ কালিলৈৰ পৰাটো একেবাৰেই দীঘল শোৱন দিব লাগিব। হয়তো···।"

"ভাইটি! মোৰ কথা শেষ হবলৈ নিদি তেওঁ খঙৰ সুৰত চিঞঁৰি উঠে আৰু একেথৰে মোলৈ চাই থাকে। আৰু মাত বোল নাই লাহে লাহে আঁতৰি যায়।

৮ মান বজাত নাৰ্চ এগৰাকীয়ে খবৰ দিলে ৰাতিৰত মোকে বিচাৰি এজন মানুহ হৈ আছে। লৰালৰিকৈ গৈ দেখোঁ দেউতা। বুঢ়াৰ অৱস্থা দেখিয়েই শোকে খুন্দামাৰি ধৰিলে। বোধকৰো চিঠি পোৱাৰ পৰাই খোৱা-শোৱা বাদ দিলে। নিজকে সংযত কৰি ওচৰ চাপি গলো, বুঢ়াৰ চকুত পানী দেখি আৰু থিয়েৰে থাকিব নোৱাৰিলো। খাইনিতে বহি পৰিলো। কাৰো মুখত মাত নাই। শেষত বুঢ়াক শান্তনা দিবৰ কাৰণে কলোঁ। অপাৰেচন ডাঙৰ নহয় বুলি ডাক্তৰে কৈছে। বেজাৰ কৰিব লগীয়া একো নাই।" শান্তনা দিবলৈ গৈ উমি উমি জলি থকা জুইত বিচনাৰ বাহে দিলোঁ। ডিঙিত সাৱত মাৰি ধৰি দেউতাই হুক্ হুক্ কৰে কান্দি পেলালে। শেষত চকুৰ পানীবোৰ চুৰিয়াৰ আগটোৰে মুচি এটি দীঘল হুমুনিয়াহ কাঢ় ক'লে "যৌতিষেৰইত আহিব খুজিছে মই আহিবলৈ মানা কৰিছো। আহিলে হয়তো অপাৰেচনৰ সময়ত চিঞৰ বাখৰ কৰিব।" মযো আহিব নেলাগে বুলি কৈ বিদায় ললো। ভিতৰ সোমাই দুৱাৰ খন মৰাৰ চলেৰে উলটি চাই দেখো তেখেতে গালেমুৰে হাত দি একেবাহে মোৰ ফাললৈ চাই তাতে বহিয়েই আছে। আৰু চাই থাকিব নোৱাৰিলো চকুত পানীৰে উপচি পৰিল। ইতিকৈৰে তেখেতক যাবলৈ কৈ বেগা বেগিকৈ গৈ বিচনাত পৰিলোগৈ।

১০ বজাত দিবলৈ অনা থাল খন ভাত নেখাওঁ বুলি কৈ ওলোটাই পঠাই শুৱেই থাকিলো। ঠাকুৰইতে সুধিলে শুই অভ্যাস কৰিছো বুলি কৈ থও আৰু জেৰেথেত সকলে হাঁহে। চাৰে চাৰি বজাত পালো এটা কেলচিয়াম্ গ্লুকচৰ 'ইনজেকচন'। গধূলীতে ভাত দুটা মান খাই পুনৰ পৰিলো। আজি বাইদেউ বৰ গহীন। কেইবাবাৰো আহিছে কিন্তু মাতবোল নাই। মুখত এটি গধূৰ ভাব। বেয়া লাগিল কিজানি মোকেই বেয়া পাইছে।

ৰাতি পুৱা চাৰি বজাত চাহ দিবলৈ অহা নাৰ্চ গৰাকীৰে মুখৰ পৰা কাপোৰ খন গুচাই জোকাৰি দিয়াতহে সাৰ পালো। কি কাৰণে কব নোৱাৰো। আজিৰ নিচিনা টোপনি অহা মোৰ বহুত দিন মনত নপৰে। বিচনাত বহিয়েই মনত পৰিছে আজি শুকুৰ বাৰ। মোৰ সেই পবিত্ৰ দিনটো। আইৰ মুখে শুনিছো মোৰ জন্ম হৈছিল যেনো শুকুৰ বাৰে। বিয়াও হৈছিল এই শুকুৰ বাৰেই আৰু আজি পুনৰ জন্ম বা মৃত্যু হব মোৰ সেই পবিত্ৰ দিন শুকুৰ বাৰেই। ভাল লাগিল মোৰ। নিশাটোৰ কথা ভাবি। ইয়েই হয়তো মোৰ শান্তিৰ শেষ নিশা।

"চাহ খালা? — কালিৰ মৌনতা ভঙ্গ কৰিবৰ কাৰণেই বাইদেৱে হাঁহি এটা মাৰি শোধে।

"খালো বাইদেউ! পাচে আৰু ইচ্ছা থাকিল— কাৰণ দুপৰীয়া বোধ কৰো ভাত নেপাম।

অলপ পাচতে তেওঁ গিলাচ এটাত অলপ চাহ আনি আমাৰ বাতি দুটাত ভগাই দি যায়।

চাহটোপা খাই কথমপি গিলাচটো থৈছোঁহে নাৰ্চ গৰাকীয়ে আমাৰ বিচনাৰ ওপৰত একোটুকুৰা ডাঠ কাগজ লগাই দি গ'ল। তাত আছে "নথিং বাই মাউথ" (Nothing by mouth)। খোৱা বন্ধ। অলপ পাচতে এনিমা দিয়াৰ সময় আহিল। ভয়লাগে সেই ৰবৰৰ নলী দাল আৰু মেজাৰিং জাগ টোলৈ।

নবজাৰ লগে লগে ঘৰৰ আৰু যোৰহাটৰ ভালেকেইজনক লগ পালোঁ। সকলোৰে লগত হাঁহি মুখেৰেই কথা পাতিবলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ; কিন্তু তাৰ বিনিময়ে পাইছিলোঁ কাৰো পৰা একোটি তপত হুমুনিয়াহ আৰু কাৰোপৰা একোষাৰি থোকাথুকি সান্তনাৰ উপদেশ আৰু অশীৰ্ব্বাদ।

"এঘাৰ বাজিল ভিজিতৰচ যাব লাগে" এগৰাকী নাৰ্চে কোঠাবিলাকৰ ওচৰেদি কৈ যায়। সকলোকে বিদায় দিলোঁ। অৰু বহুতক অপাৰেচনৰ আগতে দেখা পাবলৈ আশা কৰিলোঁ। কিন্তু আক্ষেপ থাকিল এই জীৱন মৰণৰ দুৱাৰ-দলিত থিয়লৈ মই মোৰ আই, পৰিবাৰ আৰু প্ৰতিমাৰ প্ৰথম সন্তানটিক একোবাৰ হেঁপাহ পলুৱাই চাই লবলৈ নেপালো।

বুঢ়া কম্পাউণ্ডাৰ জনে আহি বুকুৰপৰা তলপেটলৈ নোম বিলাক খুৰাই বাইনাৰ এটাৰে বান্ধি দি যাই আৰু তাৰ অলপ পাচতে হ'ল 'ৰাইল্ছ টিউব' নাকেদি পেট পেৰাকৈ এডাল নলী সুমুৱাই ওলাই আহিব নোৱাৰকৈ লগাই থৈ যায়। অপাৰেচনৰ সপোন দিথকতে দেখিবলৈ ধৰিলো।

দুই বজাও ঠাকুৰক অপাৰেচনৰ কাৰণে নিবলৈ ট্ৰলি খন পালেহিয়েই। "বলক পাচতে মযো গৈছো" তাহানিৰ মোহামদীয়া যুদ্ধত তৰোৱালৰ আগত পৰা জ্ঞানুলীক সান্তনা দিয়া পানী ফুকনকৰ সুৰতে কৈ থলো।

যিমানে বেলি ভটিয়াই গৈছে, সিমানে মনটো বৰ চাটি ফুটি লাগিছে। মাজে মাজে একোটা পোৰনিয়ে গুলুপ মাৰি ধৰিছে। আৰু বেচি ভয় লাগিছে ঠাকুৰক ঘুৰাই ননাৰ কাৰণে। যা হওঁক জেৰেথেতক ঘুৰাই আনিলে কিন্তু চাবলৈ সাহস নহল। এতিয়া মোৰ পাল।

অপাৰেচনৰ কোঠাত সোমাই ট্ৰলি খনৰ পৰা অপাৰেচনৰ বিচনাত পৰিছোহে হাত ভৰি কেইটা বিচনাৰ লগত বান্ধি পেলালে। চকু কেইটা কাপোৰ এখনেৰে বান্ধি মুখত ভেচলিন সানিলে আৰু নাকৰ ওচৰত কিবা এটা দিয়া যেন গম পালো।

অলপতে হাত ভৰি বিলাক অৱশ হৈ আহিল মূৰটো ঘূৰিবলৈ ধৰিলে। ঘৰৰ সকলোকে এটি এটিকৈ মনত পেলালো। শেষ হ'ল নহল কৰ নোৱাৰো মাত্ৰ ৰিনিকি ৰিনিকি মনত পৰে মোৰ গাৰ কাপোৰ খন কোনোবাই টানি নিছিল। পেটটো সুৰ সুৰাই উঠিছিল।

তেতিয়া ৰাতি ২॥টা বাজিছে। দহ ঘণ্টা দীঘলীয়া টোপনিৰ পৰা সাৰ পাই চকু কেইটা মেলিবলৈ চেষ্টা কৰো। এটাৰ দৰে চকুৰ নোম বিলাক লাগি আছে। জোৰেৰে চকু দুটা মেলো। শিতানৰ মূৰৰ বিজুলী চাকিটি জৰ্ জৰ কৰে তেতিয়াও জ্বলি আছে। কাৰো সাৰশব্দ নাই। তেতিয়াও খবিৰ পৰা নাই নই ক'ত।

'অ সাৰ পালা" সোঁহাত খনৰ নাড়ি পৰীক্ষা কৰি বীনা বাইদেৱে নিজেই মুখৰ ওচৰলৈ মূৰটো চপৰাই সৰু মাতেৰে সোধে। তেওঁৰ গোটেই মুখখন জুৰি এটি তৃপ্তিৰ হাঁহি জিলিকি উঠে বিজুলী চাকিটিৰ পোহৰত।

"ঠাকুৰ ক'ত বাইদেউ" সেপাই সেহাই সোধো।

"তোমাৰ ওচৰতে আছে কথা নেপাতিবা বমি হ'ব"।

জিভা খন কিৰ্ভিলৈকে শুকুৱাই নিলে। গম পালো পেটটোত এটা কট কটীয়া বান্ধ। বৰ বেচি হিৰ নাই।

"পানী খাওঁ বাইদেউ"।

"এতিয়া পানী খালে বেয়া। টোপনি আনিবলৈ চেষ্টা কৰা"।

চিল্ মিল্ টোপনিত কুৰুণ্টা কেনি গ'ল কব নোৱাৰো। ওঠৰজাত দুই জাউন্স গ্লুকচ দিয়া গৰম পানী খাই জিভা খন লৰাব পৰা হলো। পেটটো পকাবলৈ ধৰিলে লগে লগে ভুগাৰ তেজ বমিহৈ গাকটো বাউলী হৈ গ'ল। প্ৰতি মুহূৰ্ত্ততে মৰণৰ সপোন দেখিছো। কিন ৰাতিৰ গম নেপাওঁ। কেৱল মৰফিন্ ইনজেকচ্নৰ জালত চকু মুদি পৰি আছো। মাজে মাজে দেখা পাওঁ ডাক্তৰ চাহাবক।

"কি ভাইটি! মূৰ ফনিয়াব পৰা হ'লাই?" আঁচি খনত ভাৰি চুলিৰে অপৰিষ্কাৰ হৈ থকা মুখ খন চাই মূৰটো ফনিয়াই থাকোতেই বীনা বাইদেৱে মাত লগাই ওচৰ পালেহি;

"আপোনা লোকৰে অনুগ্ৰহ বাইদেউ।" এটা ক্ষীন হাঁহি মাৰি মই কওঁ।

"অ ঠাট্টা কৰিব পৰাও হলা" তেও মুখৰ ওচৰতে ঠিয়হৈ গাৰুটোৰ ওচৰৰ পৰা টাৱেল খন লৈ চকুত লাগিথকা কেচকুৰি বিলাক মোচাৰি দিলে।

"আজি তোমালোক দুয়োটাকে গাধুৱাই দিম দেই তেও ওলাই যাই আৰু অলপ পাচতে আন এগৰাকী নাৰ্চৰ লগত ডুচৰীয়া গৰম পানী লৈ সোমাই আহে।

শুই থকা অৱস্থাতে দুয়োৰে গাধুৱাই দি গেটেই গাত পাউদাৰ দি মূৰটো ফনিয়াই দি গুচি যায়।

আবেলি দুই বজা মানত এগৰাকী নাৰ্চে এখন চিঠি দি গ'লহি। অচিনাকী হাতৰ আখৰ কেইটা খুলি চাও বীনা বাইদেউৰ চিঠি। ধৰ ধৰকৈ লিখা আখৰ কেইটাই চিঠি খন পঢ়িবলৈ আগ্ৰহান্বিত কৰি তুলিলে। পঢ়ি যাও।

"মৰমৰ ভাইটি"

ভাত খাবলৈ আহি এখন টেলিগ্ৰাম পালো দেউতাৰ পৰা। মোৰ বোলে ডোঙালীটিৰ বৰ টান। তোমাৰ ওচৰত আজি আত্ম গোপন কৰিব নোখোজো। আজিৰ পৰা দহ বছৰৰ আগতে আমিও এখন সুখৰ সংসাৰ পাতিছিলো ভবিষ্যত এটি সুখৰ সপোন চকুৰ আগত লৈয়েই। কিন্তু নিয়তিৰ পৰিহাস বিয়াৰ দেৰ বছৰৰ পাচতে তেজপুৰৰ হাস্পতালত মোৰ স্বামীৰ পেটৰ অপ্‌ৰেচনৰ পাচত ৰাতি সংজ্ঞাহীন অৱস্থাতে মৃত্যু হয়। লগে লগে মোৰো জীৱনৰ পট সলনি হয়। সকলো আশা ভাৰসা ত্যাগ কৰি মানৱ সেৱা-

তেই জীৱনত ব্ৰত বুলি লৈ ইয়াত সাতোটি দীঘলীয়া বছৰ পাৰ কৰিলো। আজি মোৰ সংসাৰৰ মোৰ সম্বল সেই ছোৱালীটিকো মোৰ বুকু চিৰি লৈ যাব খুজিছে। হয়তো আৰু মুখুৰিবও পাৰো।

তোমাৰ কাৰণে যত্নৰ ত্ৰুটি কৰা নাছিলো। অতি সোনকালে যাব পৰা হবা। মোৰ শেষ কামনা ভগৱানে তোমাৰ হেৰোৱা স্বাস্থ্য অতি সোনকালে ঘূৰাই দিয়ক আৰু তোমাৰ দাম্পত্য জীৱন সুখৰ কৰক।

মোৰ দৰে দুৰ্ভগীয়া জীৱণ যাপন কৰিব লগা হোৱা এজনী গাভৰু ভনীৰ— স্বামীৰ প্ৰাণ বচোৱাত আজি এই কেইদিন যিখিনি কৰিব পাৰিলো তাৰ বাবে নিজকে ধন্য মানিছো। ইচ্ছা আছিল তোমাক একেবাৰে তেওৰ প্ৰতি পালনত গতাই দিয়াৰ কিন্তু বিধিয়ে নিদিলে।

মৰম লবা।

তোমাৰ বীনা বাইদেউ।

হঠাৎ উঠি বহিব খুজিলো। কিন্তু পেটৰ কটকটীয়া বান্ধটোৱে পুনৰ পেলাই দিলে। বিষত চকু দুটা মুদি পৰি থাকিলো।

কোনো যেন শুনিলো "টোপনি যোধ কৰো।"

চকু দুটা মেলি দিও— পৰিবাৰ বুকত ছোৱালি-টিলৈ ঠিয়হৈ একেথৰে মোৰ থীন মুখলৈ চাই আছে। বাইদেউক চিঞৰি মাতিবৰ মন গৈছিল কিন্তু নোৱাৰিলো।

অন্তৰ যেতিয়া জাগে—

শ্ৰীকালীনাথ ঠাকুৰ
৪ৰ্থ বাৰ্ষিক (বাণিজ্য)।

চিৰিপ্ চিৰিপ্ কৰি　কাপোৰ ধুই আছিলা
　　চিৰি লুইতলৈ চাই
উজায়ো চালো মই　ভটিয়ায়ো চালো মই
　　তোমাৰ মান ধুনীয়া নাই ;

চৰাবলৈ নিয়া মহটোৰ পিঠিত উঠি মনায়ে গাই যায়…।

"হেৰৌ মনাই"—গীত শেষ হোৱাৰ লগে লগে কোনোবাই তাক পিছফালৰ পৰা মাতে। সি ঘূৰি চায়।

"অ' তই। মই আকৌ কোনোবা যখিনী বুলিহে ভাবিছিলো। নেদেখিছ এই ঠাই ডোথৰ কিমান জয়াল"—নৈৰ পাৰত কলহটো লৈ বৈ থকা ৰূপহীক দেখি সি কয়।

"জহনীত যোৱাটো কটা, তই আৰু চুপতি নেৰ"—তাই কয়, তাইৰ কথাত সি মনটো মাৰি পেলায়। কৰবাৰ কিহবাত যেন সি অলপ আঘাত পায়।

"তোৰে লগত চুপতি নকৰি আৰু কাৰ লগত কৰিম ৰূপহী। আন কোনোবাই জানো মোক দেখিব পাৰে? তয়ো আকৌ এনেথন কৰ"—

মহটোৰ পিঠিৰ পৰা নামি আহি এটা কৰুণ দৃষ্টিৰে ৰূপহীৰ চায় ফালে সি কয়।

মনাইৰ বেজাৰ লগা দেখি তাইৰো বেয়া লাগে। তাই অলপ পৰ তললৈ মূৰ কৰি থাকি ক'লে—"মই ধেমালীহে কৰিছিলো। তই তাতে বেয়া পালি। মোৰে শপত তই বেয়া নেপাবি দেই মনাই।" "নেপাওঁ বাৰু যা···আছে যদি তামোল এখনকে দে ৰূপহী।"

ৰূপহীয়ে হাঁচতি মেলি তামোল এখন উলিয়াই তাৰ হাতত দিয়ে। তামোলখন মুখত ভৰাই হাঁহি এটা মাৰি সি আকৌ মহটোৰ পিঠিত উঠে।

"যাওঁ দেই।"

"যা।"

'তোমাকে এৰি থৈ কলৈ মই যামেগৈ
তুমি মোৰ জীৱনৰ চাকি,
তোমাক নেদেখাকৈ থাকিব নোৱাৰোঁ।
দেহে কৰে উজনি ভ'টী।'

গীত গাই গাই মনায়ে পথাৰৰ মাজেদি আগ বাঢ়ি গৈ থাকে।

* * *

ৰূপহী মনাইৰ মিলা-প্ৰীতিৰ কথা লাহে লাহে গোটেই গাঁৱতে সদৰী হবলৈ ধৰিলে। কোনোবা চকু চৰহায় দি এই কথা মনাইৰ একমাত্ৰ আশ্ৰয়ৰ থল দদায়েকৰ কাণত পেলালেগৈ। বাহিৰৰ জগত খনৰ লগত সম্বন্ধ নথকা নিৰক্ষৰ কু-সংস্কাৰাপন্ন দদায়েক, ভতিজাকৰ কথা শুনি খঙত অগ্নিশৰ্ম্মা হৈ উঠিল। হবৰে কথা। কাৰণ সিহঁত হল জাতত অগোম আৰু ৰূপহীহঁত কৈৱৰ্ত্ত সম্প্ৰদায়ৰ।

সেই দিনা মনায়ে গধূলি আন কালৰ দৰে গৰু-মহকিটা বান্ধি ভিতৰ সোমাব খুজিলে। এনেতে দদায়েকে ভিতৰৰ পৰা মাত মাতিলে "খবৰদাৰ! তই মোৰ ঘৰৰ ভিতৰ নোসোমাবি।"

মনাই অবাক। দদায়েকৰ এই নিষ্ঠুৰ আদেশৰ কাৰণ সি একো বুজিব নোৱাৰিলে। হত বুদ্ধি হৈ সি চোতালতে বৈ থাকিল।

দদায়েকে দুৱাৰ মুখলৈ ওলাই আহি তাক প্ৰশ্ন কৰিলে—"তই ৰূপহী বোলা ছোৱালী জনীৰ লগত কি পাতিছ?"

"ক'তা, একো কৰা নাই"—সি কয়।

উত্তৰ শুনি দদায়েকৰ খং দুগুনে চৰি যায়। তেওঁ চিঞৰি চিঞৰি কবলৈ ধৰে। "নিলাজ মিছা কবলৈ আহিছ, মই তোৰ কেনেটো দদায়েৰ চিনি পোৱা নাই।···তহঁতৰ কথা গাঁৱত কি বুলি ওলাইছে?"

"এইবোৰ সকলো মিছা। তই মোক মিছায়ে খং কৰিছ দদাই। তোকহে কোনোবাই এই সজা কথাবোৰ লগাইছে।" দুঃখ আৰু অভিমানত তাৰ চকুপানী ওলাই আহে।

"ইস্ মযে মিছা কলো এতিয়া···নেদেখিছা এনে সাধুটো ওলাইছে। সকতে মাক-বাপেকৰ মূৰ খাই হেঁপাহ নপলাল। এতিয়া মোৰো নাক-কাণ কাটিবলৈ আহিছে"—উত্তেজিত হৈ দদায়েকে কৈ যায়।

বেজাৰ, খং আৰু অভিমানত মনায়ে ঘৰ এৰি ভেঁ। ভেঁাকৈ গাঁৱৰ ফালে ওলাই গ'ল। সি পোন প্ৰথমে গৈ নৈৰ ঘাট পায়গৈ। তাত তেতিয়া কোনো মানুহ-দুনুহ নাছিল। নিশাৰ আন্ধাৰে লাহে লাহে গোটেই পৃথিৱীখন ছাটি নিছিল। সি অলপ পৰ ইফালে সিফালে চাই ওচৰৰে শিল এচটাত বহি পৰিল। সি ভাৱে ৰূপহীক যদি এবাৰ লগ পোৱা হয় বৰ ভাল হব। সিটো আৰু ঘৰত থাকিবলৈ নেপায়। গাঁৱতো তাক কোনেও ঠাই নিদিয়ে। যদি দিয়েও দুই এদিনৰ বাবেহে তাৰ পাছত? আজি ৰাতিটো কোনো মতে পাৰ হৈ যাব। কাইলৈ কি হব? এনে ধৰণৰ নানা ভাৱে তাৰ মনত জোঁৱাৰৰ সৃষ্টি কৰিলে।

ৰাতি বহুত হোৱা দেখি ৰূপহী পানী নিবলৈ অহা অহা আশা সি ত্যাগ কৰিলে। সি তাৰ পৰা উঠি গাঁৱৰ নাম ঘৰটোৰ ফালে গ'ল। তাৰ পাছত ৰাতিটোৰ কাৰণে সি তাৰে পিৰালি এটাত পৰি থাকিল।

* * *

পাছ দিনা পুৱতি সূৰ্য্যৰ লগে লগে ৰূপহীয়ে কাষত কলহ এটা লৈ নৈ ঘাটলৈ আহিল। নৈৰ পাৰত কলহটো থৈ তাই তাইৰ মিঠাবৰণীয়া গাটো উলিয়াই নৈত ছুটামান ভোপোৰা মাৰি পাৰলৈ উঠি আহিল। কানি-কাপোৰ বোৰ সলাই লৈ তাই একলহ পানী ভৰাই লৈ সন্মুখৰ বহল পথাৰ খনলৈ চালে। এনেতে মনায়ে গৈ তাইৰ আগত থিয় হৈ ক'লে—"ৰূপহী!" তাই অসময়ত মনাইক দেখি অলপ আচৰিত হৈ সুধিলে—"ৰাতিপুৱাই কৰপৰা ওলালিহি?"

"এৰা আহিলোঁ আৰু?"

"তেওঁ ক চোন?"

মনায়ে আদিৰ পৰা অন্তলৈকে সকলো কথা ৰূপহীক ক'লে। কথা শুনি বেচেৰীৰ মুখখন মোলান পৰি গ'ল। তাই সুধিলে—"এতিয়ানো কি কৰো বুলি ভাবিছ?"

"ধনবৰ ককাইৰ তালৈকে যাম বুলি ভাবিছো। সি জিলাত কাম কৰে নহয়। নহলেনো আৰু কি উপায় আছে।...তাৰ পাছত কিবা এটা কৰিম।" তাৰ হিয়া ভেদি এটা হুমুনিয়াহ ওলাই আহে।

মনাইৰ প্ৰতি দদায়েকৰ নিষ্ঠুৰ ব্যৱহাৰৰ কথা শুনি ৰূপহীৰ দুখ লাগি আছিল। এতিয়া সি যাবগৈ বুলি কোৱাত তাইৰ শোক উথলি গ'ল। তাইৰ মিহি ধুনীয়া গাল কিখন তিয়াই দুধাৰা চকুলো বৈ আহিল। ৰূপহীৰ চকুপানী দেখি মনাইৰো চকুত পানীয়ে দেখা দিলে।

অলপ পিছত প্ৰকৃতস্থ হৈ মনায়ে ক'লে—"তই যাগে ৰূপহী, আকৌ লগে কোনোবাই দেখিব। অহা দেওবাৰে মই আহিম। তই যেনে তেনে মোক আহি হৈয়াতেই লগ ধৰিবিহি। মই যাওঁ গৈ।" ৰূপহীয়ে একো কব নোৱাৰিলে। মাত্ৰ মনাই যোৱাৰ পিনে চকুৰ আঁতৰ নোহোৱালৈকে একেৰাহে চাই থাকিল।

* * •

নগৰলৈ আহি ককায়েকৰ ঘৰ বিচাৰি মনায়ে গোটেই দিনটো হাবাথুৰি খাই ঘূৰি ফুৰিলে। ধনবৰ তাৰ আপোন ককায়েক নাছিল। সেই বাবে সি আগেয়ে কেতিয়াও তাৰ তালৈ অহা নাছিল। ধনবৰৰ ঘৰটো কোন ফিনিত আছে সি কব নোৱাৰে। দুই এজন সি ধনবৰৰ কথা সোধে, কিন্তু কোনেও তাক তাৰ কথা কব নোৱাৰে। অৱশেষত গধূলি বেলিকা ককায়েকক বজাৰৰ পৰা ঘূৰি আহোঁতে হঠাৎ বাটত লগ পালে। ককায়েকে তাক দেখি পোন প্ৰথমে আচৰিত হ'ল। পিছত মনাইৰ মুখে সকলো কথা শুনি তাক আথে-বেথে ঘৰলৈ লৈ গল।...

"এৰা তোৰ দদায়েৰটো বৰ কূট মানুহ। মোৰ্মাবাৰ আমাৰ মাটি দৰাকে মিছাকৈ তাৰ বুলি আমাৰ ওপৰত মোকৰ্দ্দমা কৰিছিল"—এই বাক্যেৰে ধনবৰে মনাইক কয়।

ধনবৰৰ নিজৰ ঘৰ নাছিল। ট্ৰেন্সপৰ্ট অফিচত কাম কৰা কেৰেণী দুজনৰ লগতে সি নগৰৰ ভাৰা ঘৰ এটাত আছিল। দৰমহা পায় ছকুৰি টকা। তাৰে সুকীয়া ঘৰ ভাড়া কৰাটোও তাৰ পক্ষে দুৰূহ। মনাইক সি তালৈকে নিলে।

মনাইৰ ছুটামান দিন এইদৰেই গ'ল। তাৰে ভিতৰত সি দুটা কথা লক্ষ্য কৰিলে। এক হ'ল ধনবৰে ভাত ৰান্ধে, পানী আনে আৰু বজাৰ কৰে। দুই হ'ল লগত থকা কেৰেণী দুজনৰ গাত লগুণ। মনায়ে লগুণ দেখি কেৰেণী দুজন বামুণ বুলি জানিলে। আন হাতে এজন আহোমৰ হাতে ভাত খোৱা কথাটো তাৰ কেনেবা কেনেবা লাগিল। তাৰ মনৰ খুদুৱনি মাৰ নিযাবলৈ বুলি সি এদিন ছেগ বুজি ধনবৰক সুধিলে—"ককাই তই যে সকলো কাম কৰ এই মানুহ দুটাই নকৰে কেলেই? আৰু এই দুটা বামুণ নহয় জানো? তই আহোম বুলি নেজানে নে কি?"

"তই বৰ অকৰা অ', মই জানো এনেয়ে কাম কৰি মৰিছো। কাম কৰি দিয়া বাবে মই ঘৰটোত এনেয়ে থাকিবলৈ পাইছো নহয়। ঘৰটোৰ

ভাড়া কেৰেণী দুজনে দিয়ে। মই এনেয়ে থাকো বাবে ভাত পানী ৰান্ধি দিব লাগে। বুজিলি"—ধনবৰে তাক ভালকৈ বুজায় কয়।

"আৰু শুই ভবাৰ দৰে এই মানুহ-দুজনে মোক আহোম বুলি নজনা নহয়। জানে, এওঁলোক আমাৰ গাৱেঁ-ভূঞে থকা বামুণ কিতাৰ নিচিনা নহয়। এওঁলোক বৰ ভাল মানুহ আমাক শূদিৰ বুলি তল জাতৰ বুলি ঘিণ নকৰে। এওঁলোকৰ মতে সকলো একে মানুহ, একেজন ঈশ্বৰৰ সন্তান। সকলো সমান।" মনায়ে ধনবৰৰ কথাখিনি ভালকৈ শুনি যায়।

"এওঁলোকৰ 'তৰুণ সঙ্ঘ' বুলি এটা সঙ্ঘও আছে। তাত নানা জাতিৰ মানুহ আছে। তাত বামুণ, গোসাঁই, গণক, কলিতা, কৈৱৰ্ত্ত, আহোম, কছাৰী সকলো একে। কোনেও কাকো সৰু বুলি নেভাবে"—ধনবৰে মনাইক অলপ বেচিকৈ বুজাবৰ যত্ন কৰে।

ধনবৰৰ কথাখিনি শুনি মনাইৰ সাহ আৰু আশা দুয়োটা বেচি হয়। পিছদিনা সি কেৰেণী দুজনক লগ ধৰি অলপ কথা হবৰ যত্ন কৰিলে। তাৰ আশা 'এখেত সকলৰ যত্নত কিজানি ৰূপহীক বিয়া কৰাই সমাজত অকনমান ঠাই পাব পাৰো।'

চেগ বুজি যি এবাৰ তেওঁলোকৰ ওচৰ চাপিল। সম্বোধনটো ঠিক কৰিব নোৱাৰি সি দেউতা বুলিয়েই আৰম্ভ কৰিলে।

"আমাক দেউতা বুলি নামাতিবা ককাইদেউ বুলিয়েই মাতিবা"—দেউতা বুলি মতা দেখি এজনে বাধা দি কয়।

তাৰ লাজ লাগিল। কথা হোৱাৰ সাহ কেবা সি হেৰুৱাই পেলালে। তাক তলমুৰকৈ থকা দেখি তেওঁলোকেই প্ৰশ্ন কৰাত লাগিল। সুধিলত মনায়ে ভালেই পালে। সি তাৰ কথা সকলো এটা এটাকৈ কৈ গ'ল। কথা শেষ হোৱাত সি তেওঁলোকক সুধিলে—"বাৰু ককাইদেউ আপোনালোকে মোক সেই ছোৱালীজনী আনিবলৈ কয় নে নকয়?"

"তোমাৰ মুখে যি শুনিলো তাৰ পৰা বুজা গ'ল যে তোমালোক উভয়ে উভয়ৰ প্ৰতি অনুৰক্ত। বাধা হল তোমালোকৰ সমাজখন"—এজনে তাৰ ফালে চাই কয়।

"হয়"—মনায়ে কয়!

"মাক-বাপেকে তোমাক ছোৱালীজনী দিব জানো?"—আনজনে প্ৰশ্ন কৰে। এইবাৰ মনাইৰ অলপ চিন্তা লাগিল। সিটো এই বিষয়ে ৰূপহীক কেতিয়াও সোধা নাই। তাইৰ মাক-বাপেকে বা কি কয়।

"সেইটোহে মই কব নোৱাৰো"—মনায়ে অলপ দুঃখ মনেৰে উত্তৰ দিয়ে। কেৰেণী দুজনে অলপ ভাবি-চিন্তি মনাইক কয়—তুমি বাৰু এই বিষয়ে সুধি-পুচি সকলো আমাক জনাবা। যদি মাক-বাপেকে মত দিয়ে তেন্তে কোনো অসুবিধা নাই। যদি নিদিয়ে তেন্তে অলপ অসুবিধা পৰিব লাগিব।" সেই দিনালৈ সিহঁতৰ কথা-বাৰ্ত্তা বন্ধ হয়।

* * *

অহা দেওবাৰে মনাই আহিব। সি বা কেনেকৈ আছে কি কৰিছে। যদি কেনেবাকৈ আহিব নোৱাৰে তেন্তে কি হব তাইৰ। এনে ধৰণৰ নানা চিন্তাই ৰূপহীক জুকলা কৰি পেলালে।

দেওবাৰৰ দিনা নিচেই ৰাতিপুৱাই তাই আহি নৈৰ ঘাটত উপস্থিত হলহি। তাইতকৈ বহুত আগতে মনাই আহি তাত বৈ আছিল।

"ভালে আছনে ৰূপহী?"

"আছো আৰু নমৰি জীয়াই; তোৰ ভালনে?"

"ঐ ভালেই বুলি ধৰ।"

"মই আকৌ বৰ ভয় খাই আছিলো কেনেবাকৈ তই নাহ বুলি।"

কিছু সময় নিৰৱতাৰ মাজেদি পাৰ হৈ যায়। তাৰ পাছত মনায়ে আকৌ কয়—"তোক মই বৰ জৰুৰী কথা এটা সুধিম বুলি আহিছো।"

"কি কথা, সোধ।"

'তোৰ মাৰ-বাপেৰে তোক জানো মোলৈ দিব ?"

'মযেই সিহঁতক সুধিম নে কি ?' ৰূপহীক মনে মনে থকা দেখি সি পুনৰ সোধে।

'হাতীৰ কুঁঠাৰ ভৰিত নধৰি মনাই ?" সিহঁতে মোক তোলৈ নিদিয়ে।"

'তেনে আৰু কি উপায় আছে ৰূপহী !" বিহ্বল হৈ সি তাইক প্ৰশ্ন কৰে।

'উপায় মই ভাবি থৈছো। তই ভয় নকৰিবি।' তাক অভয় দি ৰূপহীয়ে কয়।

'তই আগেয়ে জিলাত কিবাকিবি কাম এটা বিচাৰি ল। তাৰ পাছত মোক পলুৱাই লৈ যাবি।

মনায়ে যেন অথাই সাগৰৰ পাৰ পালে। তাৰ চকুৰ আগৰ পৰা যেন আন্ধাৰ আঁতৰি গ'ল।

'তেনেহলে সেয়ে হব। মই বাৰু এতিয়া যাওঁ। দেওবাৰে আকৌ আহিম।'

'বাৰু যাগৈ।'

* * *

ৰূপহীহঁতৰ গাঁৱৰ পৰা আহি মনায়ে ধনবৰ আৰু কেৰেণী দুজনৰ আগত সকলো কথা বিৱৰি ক'লেহি। তেওঁলোক এতিয়া দুটা সমস্যাৰ সন্মুখীন হল। প্ৰথমটো হল মনাইৰ বাবে কাম এটা বন্দবস্ত কৰা আৰু দ্বিতীয়টো হল তাৰ বিয়াখন পতা।

প্ৰথমটো সমস্যা সমাধানৰ ভাৰ কেৰেণী এজনে নিজে গাপাতি ললে। তেওঁৰ অফিচত অফিচ চকিদাৰৰ কাম এটা খালি আছিল। বৰ কেৰেণীক কৈ যেনি সেই কামটোকে মনাইক দিয়াব পাৰিম বুলি তেওঁ স্পষ্ট কথা দিলে।

দ্বিতীয়টো কথাত ধনবৰৰ অলপ আপত্তি হল। পলুৱাই আনি বিয়া পতাটো সি বৰ ভাল হব যেন বুলি নেভাবিলে। তাকে দেখি কেৰেণী দুজনে তাক বুজাবৰ চেষ্টা কৰি ক'লে—'শুনা ধনবৰ! ল'ৰা-ছোৱালীৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে কোনো মাক-বাপেকে বিয়া পাতিব নোৱাৰে। আইনেও তাক সমৰ্থন নকৰে। আকৌ আন হাতে ল'ৰা-ছোৱালী হালৰ ইচ্ছা হলে সিহঁতে মাক-বাপেকৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধেও বিয়া পাতিব পাৰে। অসবৰ্ণ বিয়াও আইনে সমৰ্থন কৰি আহিছে। যদি কোনো পুৰুহিতে এনে বিয়াত পুৰুহিতালী নকৰে তেন্তে তাৰ বাবে আইনে "Civil Marriage" অৰ ব্যৱস্থা দিছে। ৰূপহীৰ মাক-বাপেকৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে বিয়া পাতিবলৈ যাওঁতে বিপদৰ সৃষ্টি হব পাৰে। সেই বাবে তেখেত সকলৰ অজ্ঞাতে তাইক পলুৱাই আনি আইন মতে বিয়া পতাৰ পিছত কোনেও একো অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰে আৰু কোনোবাই কৰিলেও আমি আইনৰ সহায় লব পাৰিম।"

এওঁলোকৰ কথা শুনিয়ে ধনবৰৰ মনত বহুত পৰিবৰ্তন আনি দিলে। সিও মত দিলে।

* * *

'তই কেতিয়াবাই আহিলি নে কি মনাই ?"

'নাই, এয়া পাইছোহিহে।"

'পিছে কিবা হৈছেনে ? তোৰ কথা গাঁৱত আকৌ ওলাইছে। সোনকালে কিবা এটা কৰ। নহলে আকৌ বিপদ হব।'

'সকলো থিক হৈছে। ৰূপহী তই বাৰু কেতিয়া যাবে যাব পাৰিবি ?'

'তোতেই হে কথা, মই লাগিলে আজিয়েই যাব পাৰো।'

'তেনে সেয়ে হক ৰূপহী। পলম কৰিলে আমি আকৌ নতুন বিপদত পৰিব লাগিব। তোক আজিয়েই লৈ যাম। তই গধূলিকৈ ভাত-পানী খাই মাৰ বাপেৰহঁত শুলে ঘাটলৈকে আহিবি। মই নাও এখন আনিম। গধীয়া গাওঁলৈকে নাৱেঁৰে যাব লাগিব। নহলে মানুহে গম পাব পাৰে। তাৰ পিছত সিডোখৰ বাট মটৰেৰে যাম গৈ। তেতিয়া আমাৰ কোনো বিঘিনি নহয়। চাবি আকৌ বৰ সাৱধানে আহিবি।'

'লেয়ে হব। তয়ো বৰ সাৱধানেৰে নাওঁ আনিবি। মই সময়মতে আহি তোক লগ ধৰিম।'

'মই এতিয়া যাওঁগৈ। তই সাৱধান।'

"ৰূপহীয়ে তোক বিপদত পৰিবলৈ নিদিয়ে।"

মনাই যায় গৈ। ৰূপহীৰ মনটো বৰ ফৰকাল লাগে। তাই ভাবে আজিৰ পৰা মনাইৰ দুখ দূৰ হব। তাই তাৰ সকলো যত্ন লব পাৰিব।

গধূলিকৈ আহিবা তুমি মোৰ সোণাইটো
গধূলিকৈ আহিবা তুমি
তুমি কেনেবাকৈ নাহিব লাগিলে
মৰি যাম নুইকত পৰি।

মনৰ আনন্দত ৰূপহীয়ে গুন্ গুন্‌কৈ গাই যায়।

• • •

সেই দিনা আবেলি পৰত মনাই আহি নগৰৰ ঘৰটোত সোমাল। ধনবৰুৱাইতে আগ্ৰহেৰে মনাই অহালৈ বাট চাই আছিল। সি ভৰি ধুই এতোৱাৰ পিছত ধনবৰে তাক চাহ একাপি দিলেহি। চাহ খাই সি ধনবৰুৱাইৰ লগত ৰূপহীক আনি ক'ত থব কি কৰিব এইবোৰ আলচ কৰিবলৈ ললে। বহুত পৰ গুনা-গঁথা কৰি এওঁলোকে সকলো ঠিক কৰি পেলালে। আৱশ্যকীয় খৰচৰ বাবে 'তৰুণ সজ্ঘ' পুঁজিৰ পৰা ৰূপ এশ টকা ধাৰলৈ লোৱাৰো ব্যৱস্থা কৰিলে। ৰূপহীইত বিয়াৰ পাছত থাকিবৰ বাবে এটা সৰু ঘৰো তেওঁলোকে বন্দবস্ত কৰিলে।

ৰাতি মনায়ে ৰাতিপুৱা ৰূপহীৰ মতে কৰা পৰামৰ্শ মতেই তাইক পলুৱাই লৈ আহিল গৈ। কেৱেলী ভুৱনে 'তৰুণ সজ্ঘ'ৰ সকলো সভাকে গোটাই লৈ ৰাতিটোৰ ভিতৰতে বিয়াৰ সকলো-খিনি যা-যোগাৰ কৰি পেলালে। স্থানীয় হাকিম এজন সংজ্ঘৰ চেক্ৰেটেৰী হৈ থকাৰ বাবে তেওঁ-লোকে সকলো অসুবিধাৰ হাত সাৰিল।

পিছদিনা ৰাতিপুৱা নগৰৰ সকলোবিলাক উৎসাহী ডেকা-গাভৰু দলে দলে আহি 'তৰুণ সজ্ঘৰ অফিচ ঘৰ ভৰাই পেলালে। সকলোৰে হাতে হাতে ফুল। মুখত হাঁহি। তেওঁলোকে যেন এটা বৰ ডাঙৰ উৎসৱলৈহে আহিছে। সৰু সৰু ল'ৰা-ছোৱালী বোৰেও ককায়েক বায়েকহঁতকে দেখি হাতে হাতে ফুলৰ মালা লৈ তালৈ আহিবলৈ ধৰিলে।

নতোটামান বজাত এদল ডেকা-গাভৰুৱে গৈ দৰা মনাই আৰু কন্যা ৰূপহীক বৰ ধুনীয়াকৈ সজাই পৰাই মটৰ এখনত তুলি তালৈ লৈ আহিল। তাৰ পিছত হাকিমৰ পুৰোহিতত, ডেকা-গাভৰু সকলৰ ফুল বৃষ্টিৰ মাজত আৰু গাভৰু সকলৰ উৰুলি জোকাৰৰ মাজেদি মহা সমাৰোহেৰে ৰূপহী মনাইৰ বিয়া হৈ গল।

বিয়া হৈ যোৱাৰ পিছত পুৰোহিতে সমজুৱাক সম্বোধন কৰি কবলৈ আৰম্ভ কৰিলে—'স্বাধীন ভাৰতৰ উঠি অহা ডেকা-গাভৰু সকল! আজি আপোনালোকে যি মহান কৰ্ম্ম সমাধা কৰিলে আৰু যাৰ ফলত আজি আমাৰ এই ঠাই ডোখৰ এখন পবিত্ৰ তীৰ্থ-ক্ষেত্ৰত পৰিণত হল বুলি মই ভাবো তাৰ বাবে আপোনালোকক মই কি বুলি ধন্যবাদ জনাম নাজানো। আজি মই নিজে এই সংস্কাৰমূলক বিয়াখনত পুৰোহিত হবলৈ পাই কি যে এক অপূৰ্ব্ব স্বৰ্গীয় সুখ অনুভৱ কৰিছো তাক ব্যক্ত কৰিবলৈ মোৰ ভাষা নাই।

আজি অসমৰ গাৱেঁ-ভূঞেঁ উঠি অহা ডেকা-গাভৰুৱে বুজিব পাৰিছে যে মানুহ এক—মানুহৰ যেনেগ যেনেগ জাত নাই—সকলো একেজন ভগৱানৰে সন্তান। এই মহান্ জাগৰণক কোনেও মষিমূৰ কৰিব নোৱাৰে।...আজি আমি এজন মনাই আৰু এজনী ৰূপহীক দেখা পাইছো; কিন্তু অসমৰ চুকে-কোণে শত শত ৰূপহী-মনাই লুকাই আছে। সুবিধা পালেই তেওঁলোক জগতৰ বুকুলৈ ওলাই আহিব।...আজি আপোনালোকক কব লগীয়া বহুত কথা মোৰ অন্তৰত গুপ্ত থাই আছে কিন্তু আনন্দৰ মাত্ৰা চৰি যোৱাত তাক প্ৰকাশ কৰিব পৰা নাই। সি যি নহওঁক আজি

আমাক এই তুপাচী বনফুলে যি আদৰ্শ দেখুৱালে তাক সকলোৱে অনুকৰণ কৰিব বুলি মই আশা কৰোঁ। নমস্কাৰ।"

পুৰোহিতৰ ভাষণ শেষ হোৱাৰলগে লগে চাৰিওফালে হাত চাপৰিৰ ৰোল উঠিল। ডেকা-গাভৰু, সৰা-ছোৱালী আটাইবোৰে ৰূপহী মনাইৰ গাটৈ জাঁজলিয়ে জাঁজলিয়ে ফুল ছটিয়াবলৈ ধৰিলে তাৰ পিছত 'তৰুণ সঙ্ঘৰ সভাসকলে এটা বিৰাট শোভাযাত্ৰা কৰি ৰূপহী মনাইক নতুন ঘৰটোত থৈ আহিলহি।

তাৰপৰ বুকুৰ পৰা বেলিটিয়ে মুখখন উলিয়াই পৃথিৱীখনলৈ চাই এটা ধুনীয়া হাঁহি মাৰিলে।

পহিলা তাৰিখ

দোকমোকালিতে উঠি হাতত ঘটিটি লৈ বাক-আলিৰ কাষতে কোনেও নেদেখাকৈ আঠুৰ মাজত মূৰটো লুকুৱাই নিত্যকৰ্ম্ম কৰিলোঁ। কেতিয়া ভাবিছিলো—গাটো ধুইনো গ্ৰহ স্বৰূপ পেটক কি পূজা দিয়া যায়। যাহওক বাহিৰে বাহিৰে গাটো তিয়াই এখন্তেক ভগৱানক উপাসনা কৰি পাক-ঘৰলৈ সোমাই গ'লোঁ। জলপান খোৱা পাত্ৰ কেইটিত কোনো শব্দ নোহোৱাকৈ হাত ভৰাই বাতিপুৱাই দিনটোলৈ যাত্ৰা নষ্ট কৰিলোঁ। যি হ'ল হ'ল চাহৰ কেটলিটোকে জুইৰ ওপৰত তুলি দিলোঁ। কিনো আপদ, আজি অকণমান গুৰও নাই। মনক শান্তনা দি বাগানৰ বৰুৱা ভাইইতে ডপৰীয়া ভোকত বঙা চাহ নিমখৰে খোৱাৰ কথা মনত পেলাই মযো আজিৰ চাহ নিমখেৰেই খোৱাকো ঠিক কৰিলোঁ। চাহ টোপা খাবলৈ লওঁতেই ডাঙৰ লৰাটিয়ে (৭ বছৰীয়া) বিচনাৰ পৰা মাত মাতিলে—"দেউতা! জলপান বিচা?" মই ভাবিলোঁ কি কোৱা ভাল হ'ব ;—সোণ, শুই থাকা বাতি পুৱাবলৈ ভালে সময় আছে। নহলেটো জলপানৰ ব্যৱস্থা নাই। মোৰ চকুলো বাগৰি আহিল। হবেনো আকৌ নিতাল মাৰি শুই গ'ল। চাহখোৱা সমাপ্ত কৰিলোঁ। ভাবিলোঁ মোৰ পোণা কেইটা উঠিয়েই জলপানৰ খবৰ ল'ব। গতিকে ভাত কেইটামানকে উতলোৱা হওক। ইতিমধ্যে অফিচাৰৰ চাপ্ৰাচীটো ওলালহি—মইও তাক দেখি বঙা কলা দেখিলোঁ। আনোচা অফি-চত কিবা জগৰেই লগাই আহিলোঁ। এনেতে চা......যে আমাৰ হাকিমে পঠোৱা কাগজ এখন দি মোক বেনেকৈ আছোঁ তেনেকৈ মাতিছে বুলি সম্বাদ দিলে। ঠিক কথা—মনত পৰিল—যমে বিচাৰে নিওঁতে লৰাই বিচাৰে পিৰলৈ আৰু অফিচাৰে বিচাৰে কেৰাণীৰ পৰা কাম লবলৈ। চিঠিখন মেলি চাই দেখোঁ ;—

Sri Neog.

Immediately meet me at my bunglow for an urgent work. Yesterday evening I got wire from Shillong that our annual expenditure statement has not yet been sent up. To-day I will be out on tour.

Sd/- P. Sarma
S/S 1-3-52.

হে' হৰি আকৌ এই ২ মাইল বাটকুৰি বাই 'Immediately' লগ কৰিব লগা হ'ল। কেতেখতে ভাবিছেনে মোক 'Immediately' এ কি কৰিব। ভাবি-চিন্তি খং উঠি চাপ্ৰাচীটোক—যা নাযাওঁ হাকিম দাদৰ ওচৰলৈ এই বাতিপুৱাই যাব লগা

হ'ল। মোৰ আৰু কাম নাইনেকি? নেযাওঁ বুলি কৈ দিবি। মই ভয় কৰা নাই। "বাবু! চৰকাৰী কামত নেযাওঁ বুলি কেনেকৈ থাকিব?" (দাত মুখ কামুৰি)—পাৰিম। তোৰ চৰকাৰে মোক এনে দাড়ি ধৰি আছে। কেৰেণী নহলে তেওঁক একাঙ্গী বেমাৰে পায়। ইকালে কেৰেণীৰ আর্থিক অৱস্থাৰ কথাটো কেতিয়াবা তেওঁ পাইখানাটো ভাবেনে? মাহৰ মুৰত চর্কাৰী বিষয়াই গালি খাব লাগে— শুৱালৰ, নাপিতৰ "গালি খাই কিয়?" পয়চা দিব নোৱাৰিলে গালি নাখাই কি কৰিম। "এৰা বাবু মই আগিছোঁতে কেৰেণী বাবু নাহে বুলি ক'ম" এই অকৰাটো ৰ. হাকিমে বেয়া পাব; মৰো যাওঁ। তুৱাৰখন জপাই হাকিমৰ ঘৰৰ ফালে খোজ ল'লো। হাকিমে আকাশ-পাতালকৈ চাই গহীন গহীনকৈ মোক এসোপা কামৰ বোজা দিলে, আৰু লগতে মোৰ কিছুমান দোষ উলুকিয়াই বিদায় দিলে। হাকিমৰ ঘৰৰ পৰা ওলাওঁতেই "ন"টাৰ ঘণ্টা মাৰিলে। খোজ বেগাই দিলোঁ। জোতা-যোৰ বটা কোম্পানীত থকাৰ কাৰণে ভৰিৰ বুঢ়া আঙুলি এটা ওলাই আহিলোঁ। ঘৰ পাওঁহি লৰা-ছোৱালীকেইটিয়ে দেউতা দেউতা কৰি উথল-মাথল লগাইছে। জানিব পাৰিলোঁ সেই ওচৰে শ্ৰীদ শ্ৰীযুক্ত………বৰুৱা উকীলৰ মাজিও পুত্ৰ তপনে সিইতক বিলাতী কুকুৰ লগাই ভয় খুৱালে। দিলীপে (সৰু ল'ৰাটিয়ে) "দে'তা জপান দিয়া।" অ'. মোৰ পোণা দহ বাজিলেই ভাতকে খাবা ভাতৰ চৰুটো লৰা-ধপৰাকৈ জুইত তুলি চৰকাৰী ক্রি বেচনৰ মলডা চাউল আৰু পুক'যা আলু কেইটামান মেলি দি হৰেণক ক'লো সোণ আজি অফিচত বহুত কাম আছে, মই যাওঁ তুমিয়েই আজি ভাতকেইটা নমাই মিলি-জুলি খাবা দেই। "দৈতা তুমি ভাত নেখোৱা?" বোপাই আজি "কেৰেণী-ব্ৰত" আছে। "দেতা কেৰেণী-ব্ৰত মানে?" বোপাই ডাঙৰ হ'লে বুজিবা। "ভাল বাৰু দেতা সোনকালে আহিবা" মই অফিচৰ দৰকাৰী কাগজ-পত্ৰখিনি লৈ অফিচ মুৱা হলো। অফিচ পাই দেখোঁ এঘাৰ বাজিল। ঘড়ীটো মহা শত্ৰু যেন বোধ হৈছিল। যাহওক সবাকো নাই………ৰক্ষা। মইতো ঘৰত শুই থাকি দেৰি কৰা নাই নিমখ খাই নিমখ হাৰামিও কৰা নাই। অলপ অফিচৰ ফাইল ঘাটি পিয়নটোক ট্ৰেজুৰীলৈ পঠালো আৰু এই মাহত কাক কিমান দিব লগা আছে এটি হিচাপ জুৰিলোঁ;—

১।	গোলাপচান চাহক—	
	(যোৱা মাহৰ চাউলৰ)—	১২৮০
২।	গনেশ দাসক—	
	লাইল নিমখৰ—	১১।৶০
৩।	মহম্মদজান শুৱালাক—গাখীৰৰ—১৫৲ (দুমাহৰ)	
৪।	মুকুন্দমল বাবুক—	
	যোৱা মাহ-বিহুত কাপোৰৰ—	৯/৬
৫।	ঘৰৰ ভাড়া—(দুমাহৰ)—	২৫৲
৬।	সৰু ল'ৰাটিৰ জ্বৰৰ ঔষধ—	
	(ঢাকা ঔষধালয়ত)—	১॥৶০
৭।	ৰামচন্দ্ৰ নাপিতক—	১৸৶০
৮।	হাবিদ বেপাৰীক—	
	মাণপুৰী আঠুৱাৰ—	৮৶০
৯।	পৰিয়ালৰ বছেৰেকীয়া—	
	এই মাহৰ ৫ ভাং—	১৪॥০
১০।	হৰেণক এটা হাফ্-পেণ্ট—	২৲
১১।	বুলুৰ এটা সৰু ফ্ৰক—	১৲
১২।	অফিচত চাহ খোৱা—	২।৶০
	ৰেভিনিউ টিকট—	/০
		১১১৸৶৬
	আজি পাম—	৬৩৲
	আৰু লাগে—	৪৮৸৶৬

তেতিয়াহে মুৰামুৰিকৈ লেঠাটো মৰে। এতিয়া এই টকা পাওঁ ক'ত? লেঠা কোনোটো কম নহয়। বাৰু মোৰ গাতেই কেৰোণনে কি? নাই নহয় কোনো ফুত্তিত টকা উৰুৱা মোৰ দেখোন মনত নপৰে আটাই কেউটাই দৰকাৰী। অহা

মাহতো সেই………৬৩৲ টকাহে পাম। এতিয়াই ৪৮৬৶৬ পাই আগতীয়াকৈ ভেটা কাটিলো। কি উপায়! হায় বিধি নৰকী জীৱ নৰকাই নিনি কি ৰং চাইচা!! নাই. থিক কৰিলোঁ আটাই-কেইটাকে পয়চা নিদিও। মোকনো কি ধৰ ৰৰনীত দিয়ে চাওঁ। বাক নিদিওঁ বুলি কৈছো কাৰো পদাতো ভাল কথা শুনুনিম। যানিবা চাহুক নিদওঁ—(১) সি ক'ব, "বাবু এইচন বাত হ'মে নিয়ন না লাগি। পয়ছা না মিলিতো ছুকান কেইসে চলি? লেকেক বেৰী কেহু না জানি, দেকেক বেৰী সৰ জান জাঘী। খাৰ খাকে বাবু বনল্ বাৰ? তোঁহাৰ বাবু বনেমে চৰম নেইথে লাগত্? পাঁচ তাৰিখকে অকৰ দেকেক পৰি না দেবেক তোঁহাৰ চকলচ চোকাইব। হ………হ'মে এইচন্ আদমী হয়ী।"

(২) দাসক নিদিলে ক'ব;—"তোঁহাৰ নাক মাল খাৱ পয়ছা নাই কেন পাওঁ। মাল খাৱৰ বেলা দিবাৰ বেলা হুলকা-হুলকি কৰ। ইগ্‌লী কথা ভাল নাল্‌গে দক্।"

(৩) গুৱালাই ক'ব;—দেক্ তেৰী বাবু! তোৰ জবান ঠিক নাই আছে। হম্ গুৱাল হই। কক্কেপৰ কড়িয়া কৰ্‌কে তোহঁকে দুধ খিয়াৰ জানি গড়বড় কৰবত একে কল মাৰিমে বৈকুণ্ঠ্ চল যাইব। ই………চাক্ দাঁত কহ দেলহ।"

(৪) পুৰণমল পোকৰমল বাবুৱে ক'ব;— "থাড়' চৰম্ হে কনী। এইবাৰ ক'বা হিমাহত তেইবাৰ ক'বা হিমাহত।"

(৫) ঘৰৰ ভাড়া নিদিলে;—"হে'ৰা কেৰেণী যদি লোকৰ ঘৰৰ ভাড়াটো দিব নোৱাৰা বাঁহ-তল গছ-তলত নাথাকা কিয়?

(৬) ঢাকা ঔষধালয়ৰ ঘোষ বাবুৱে; "আজ-কাল্ মানুষ চেৰা টাকা দিতে চাইনা। জিনিব্ নিবাৰ সময় অনেক ভদ্র দিবাৰ সময় আবাৰ অনেক ইয়ে কৰে। কি? ভদ্রলোকেৰ কাজ্ এই।"

(৭) নাপিতে ক'ব;—"ইয়াৰ পয়চাটো দিব নাই পাৰিছে তবে দাবীটো বনাব নাই লাগে। হম্ ৰূপয়া কোৱাস্তে জান দেনে সকতা। যাদ্ ৰাখ্‌না।"

(৮) আঠুৰা এখন নিকিনিলেটো নহবয়। জকৰ কিনিব লাগিব। মই ম'হৰ কাযোৰ থাব পাৰিলেও সৰু সৰু পোনা কেইটিক কিমান শাস্তি দিম। সিইতৰ আত্মাই মোক শাও দিব।

(৯) পৰিবাৰৰ বচ্ছেৰেকীয়া নিজে নাথাই হ'লেও কৰিবই লাগিব। নতুবা মোক সমাজে নিন্দাব।

(১০) আজি ভালেদিন হবেন স্কুললৈ যাব পৰা নাই। একমাত্র হাফ্-পেণ্ট এটাৰ অভাৱত। এইবাৰ যেনে তেনে দিবই লাগিব। নহলে মই পাপৰ ভাগি হ'ম।

(১১) সৰু ছোৱালীজনীৰ সেইটো 'ফ্রক্' মাক থাকোতেই যাযাকে দিয়া। তাইকনো নিদিয়াকৈ কেনেকৈ থাকো।

(১২) অফিচৰ চাহখোৱা পয়ছা নিদিলেনো পিয়ন্‌টিয়ে ক'ব পৰা চাহপাত আৰু গুৰৰ ধাৰ মাৰিব?

(১৩) ৰেভিনিউ টিকট নহেলেটো দৰ্মহাকে ল'ব নোৱাৰোঁ।

এতিয়া দেখা গ'ল কথা কোনোটোৱেই কম নহয়। মই একো উপায় বিচাৰি পোৱা নাই। ক'ত থাকিম কি কৰিম লাগিছে। ক'তনো থাকিবা স্থিতিয়েই নোহোৱা হৈছে। যি হ'ল হ'ল অফিচকে এৰি দিওঁ আকৌনো ক'ত ধৰিম। ক'তো নধৰো তেন্তিয়ানো মোৰ কাৰণে ক'ত টকাৰ দ'ম এটা আছে য'ৰ পৰা এখোকা আনি মোৰ সকলো অভাৱ পূৰাব পাৰিম। মহা বিপদ। অৰ্থাৎ ছুই নাও ছুই ভৰি। **আমাৰ নিচিনা নিঃকিন কেৰেণী কেইটাৰ পাৰেই নাই।** তাতে আকৌ আয়ে মোক দ্বিতীয় বিবাহ কৰাবলৈ কয়। নিজেই চলিব নোৱাৰোঁ ঘৰক সহায় কৰা দূৰৰ কথা।

মোৰ হিচাপ কৰি সময় কটোৱাটোও উচিত হোৱা নাই। মোৰ নিচিনা কেৰেণী এটাৰ কাৰণে দেশ-খনৰ কাম বন্ধ হৈ নাথাকে। মই চৰকাৰৰ কামত আহি মোৰ কামত ব্যস্ত থকাও উচিত হোৱা নাই। কিয় নহব? মোৰ অৱস্থা যেয়া মানে মোৰ নিচিনা আৰু বহুতো কেৰেণীৰ অৱস্থা যেয়া তেতিয়া মোৰ দেশখনো অৱস্থা যেয়া। কেৰেণীবিলাক জানো এই দেশৰে মানুহ নহয়? নাগৰিকৰ মঙ্গলেই দেশৰ মঙ্গল। ভাৰতবৰ্ষৰ দেশখনত বৰুন সানি ধুনীয়া কৰিলে, মই কেতিয়াও দেশৰ মঙ্গল হৈছে বুলি ক'ব নোৱাৰো। আজি মোৰ মনতো স্থিৰ হোৱা নাই। কিবা এটাৰ পৰা কিবা এটাকে হৈছে।

অলপ অফিচৰ কামত ধৰোঁ। অফিচৰ কাম বিলাক 'ডায়েৰী'ত লিখিবৰ ঠাই নাই। অফিচ ছুটি হোৱাৰ লগে লগে ঘৰমুৱা হ'লো। আগেয়ে ল'ৰা-ছোৱালী কেইটিলৈ কেইটামান কলো কিনি আনিলোঁ।

ঘৰলৈ আহি গেলাত টেঙ্গা দিয়াৰ দৰে দেখা পাও যে হৰেনৰ ভৰি গৰম ভাতৰ চৰুৱে সৰ্ব্বনাশ কৰি থৈছে। হৰেনৰ ভৰি পোৰাৰ যেজাৰতকৈও বেছি বেজাৰ পালোঁ যে ওচৰৰ মোক্তাৰৰ ঘৰৰ কোনেও ল'ৰাটিৰ হেনলি-বিনলিত উলটি নাচালে। অৱশ্যে মোক্তাৰ স্বাধীন দেশৰ মানুহ। সকলো স্বাধীন ভাৱে চলিব। হৰেনকো জুয়ে স্বাধীন ভাৱে পুৰিছে আৰু সেই পোৰাৰ যন্ত্ৰনাও স্বাধীন ভাৱে ভুগিব। সকলো কথা এৰি আটাইকেইটাই অলপ বঙা চাহ খাই ল'লোঁ। অৱশ্যে লগত কল আছিল। ইয়াৰ পিছতে চাকা ঔষধালয়লৈ গৈ এটা 'Barnol' কিনিলোঁ আগৰ বাকী কেইটাও দিলোঁ। ৬৩৲ টকাৰে এনেয়ে জোৰা নমৰে তাতে আকৌ খৰছৰ পুং ওলায়। ঘৰ পাই দেখোঁ যে গাঁৱৰ পৰা মোৰ মাজু ভাই শ্ৰীমান নলীনচন্দ্ৰ আহি দুৱাৰ-মুখতে থপৰা মুৰেৰে বহি আছে। মোৰ গা বাজিল। সুধিলোঁ কিয় আহিলি? অলপ ভাবি;— "এনেয়েহে আহিলোঁ।" পিচে মোৰ ওচৰৰ পৰা আঁতৰি আঁতৰি গৈছে। অলপ পৰৰ পিছত ক'লে "মাৰ কি হয় ক'ব নোৱাৰোঁ।" হাঃ হাঃ কি কলি? "এৰা ৰাতি পুৱোৱাৰ আশা দেখা নাই।" ভাল কথাটো শুনালি এনেয়ে বুঢ়ী নাচনী তাতে আকৌ নাহিৰেকৰ বিয়া। "হাক সেইবিলাক এতিয়া থ সন্ধহতে টকা পঁচিশটামান দে, সক-চৰাই বাগানৰ ডাক্তৰ জনকে নি দেখুৱাওগৈ।" বোপাই! বামুণেই মৰক বা লগুণেই ছিগক মই টকা দিব নোৱাৰোঁ। "আজি ২ তাৰিখ দৰ্মহা পাইছ নাই বুলিলে কেনেকৈ?" হঃ হঃ এনে ধনবোৰ পাই আনিছোঁ পাচি-খৰাচী কেইটামান লৈ আহিলি কেনৈ? কণ ৬৩৲ টকা পাও কোনো মাহতে বাকীয়ে নেৰে শুৱাল নাপিতে ককায়েৰৰ ডিডিত মহৰ টোকোন থৈছেতি। "হাক বুজিলোঁ এতিয়া কি কৰা যায়?" এৰা মই মনৰ আবেগতকে ক'লোঁ। কিবা এটা উপায় টোতে থৰ মাৰি কৰিবই লাগিব। অন্য উপায় একো নাই মই ৰাতিপুৱা যেনে তেনে ওলামগৈ। মাতৃদেৱীৰ চৰণ সেৱা আহিমগৈ। এতিয়া ৺নবৌয়েৰৰ সোণৰ হাড় দাল কেনেকৈ পাৰ বন্ধক দি বা বিক্ৰী কৰি আইৰ চিকিৎসাত লাগগৈ। আৰু নাপাহ-বিৰি টেকীয়াখোৱা মাষৰলৈও কিবা এটা ভাবিবি সকলো সিজনাৰ হাতত। ভাইটোৱে কোনো উত্তৰ নিদি চকু ছুটা চল্‌চলীয়া কৰি হাড় দালটৈ ঘৰমুৱা হ'ল। মযো হৰেনৰ ভৰিত 'Barnol' অলপ লগাই ভাতৰ চকলৈ গ'লো। সঁচাই মিছাই ভাত ৰাজি সিইত কেইটাক দিলোঁ। মই……… । ভাগৱতখনৰ এক অধ্যা পঢ়িলোঁ। আৰু সেই বেভিনিউ অফিচৰ সহকৰ্ম্মী শ্ৰীনগেন পূজাৰীৰ লগত অলপ কথোপকথন কৰি একমাত্ৰ গৰাকী সেই নিৰাময়ৰ চৰণ চিন্তি মণিপুৰী আঠুৰাৰ তলত জিৰণি ল'লোঁ।

শ্ৰীনবীনচন্দ্ৰ নেওগ
প্ৰাক্তন ছাত্ৰ, বাণিজ্য শাখা।

ব্যৱসায়ী চক্ৰ।

শ্ৰীঅৰুণচন্দ্ৰ ফুকন
৪ৰ্থ বাৰ্ষিক
(বাণিজ্য)।

"ব্যৱসায়ী চক্ৰ" কি ? কিয় হয় ? ইয়াৰ ফলত মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনত প্ৰভাৱ কি ? এই সকলোখিনি কথা জনিয়াই দোৱাটো বৰ্ত্তমান অৱস্থাত অতি আৱশ্যকীয় হৈ পৰিছে।

জগতত কোনোৱেই এই ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ হাত সাৰিব পৰা নাই। ধনী, দুখীয়া সকলোৱেই ইয়াৰ লগত জড়িত হৈ থাকিবলৈ বাধ্য।

সকলোৱে দেখিবলৈ পাইছে—বাণিজ্য জগতত কেনেকৈ সময়ে সময়ে পণ্যৰ উৎপাদন হ্ৰাস আৰু বৃদ্ধি পাইছে আৰু তাৰ ফলত কোনোৱে অট্টালিকা সাজিছে, কোনোৱে দুবেলা দুমুঠিও পেট ভৰাই খাবলৈ পোৱা নাই ; কোনোৱে আকৌ নিবনুৱা হৈ মনৰ বেজাৰত ঘৰ-বাৰী এৰিবলৈকো কুণ্ঠিত হোৱা নাই। ইয়াৰ আচল কাৰণ কি ? ইয়াৰ মূলতে হৈছে আমাৰ বিষয়-বস্তু—"ব্যৱসায়ী চক্ৰ" (Trade Cycle)। ইয়াৰ ফলতে পণ্যৰ মূল্যত বঢ়া-টুটা (fluctuation) হয়, আৰু উপৰোক্ত অৱস্থাই ঠাই পায়।

ব্যৱসায়ী চক্ৰ নিয়মৰ ভিতৰত থাকিহে বাণিজ্য জগতত কাম কৰে। আমি যদি কিছুমান বছৰৰ ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ কাৰ্য্য কলাপ তন্ন-তন্নকৈ চাওঁ— তেতিয়া দেখিম যে ক্ৰমান্বয়ে ৭।৮ বছৰ নাইবা ১০।১১ বছৰ জুৰি পণ্যৰ মূল্য বাঢ়িছে বা টুটিছে। ইয়াৰ লগতে উদ্ভৱ হব পাৰে আগতে কৈ অহা সমস্যা সমূহ। ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ আৰম্ভনী কেনেকৈ হয় ? ইয়াক বিচাৰি উলিওৱা বৰ কঠিন। যি কি নহওঁক আমি কব লাগিব যে—ইয়াৰ আৰম্ভ হয় এনে এক সময়ত যি সময়ত পণ্যৰ মূল্য যায়, চাহিদা (Demand) হ্ৰাস পায় আৰু নিবনুৱা সমস্যা (Unemployment) ভয়াবহ হৈ পৰে। পুনৰ চাহিদা বৃদ্ধি হয়, পণ্যৰ মূল্য বাঢ়ে আৰু নিবনুৱা সমস্যা কমি যায়। এইদৰেই ক্ৰমান্বয়ে ৭।৮ বছৰ, ১০।১১ বছৰ আৰু কেতিয়াবা ২০।২৫ বছৰ ধৰি মূল্য বঢ়া-টুটা হৈ যি ৰূপ বাস্তৱ জগতত লিছে তাকেই বাণিজ্য জগতত ব্যৱসায়ী চক্ৰ বুলি ক'লেও বেচি কোৱা নহব। তলত তাৰেই স্বৰূপ দিয়া হ'ল।

পণ্যৰ দাম বাঢ়িছে বা টুটিছে কিন্তু কিয় বাঢ়িছে আৰু কিয় টুটিছে ? ইয়াক সাধাৰণ শ্ৰেণীৰ মানুহে লক্ষ্য কৰে কেৱল দুটা কথাত ভিত্তি ৰাখি—

(১) পণ্যৰ দাম বাঢ়িছে কিয়নো উৎপাদন কমিছে।

(২) দাম কমিছে অৰ্থাৎ উৎপাদন বৃদ্ধি হৈছে।

প্ৰকৃততে ইয়াৰ উপৰিও বহুত কথা আমি জানিব লগীয়া আছে।

এই ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে এখন ৰাষ্ট্ৰৰ উন্নত আৰু অধোন্নত আৰ্থিক অৱস্থাৰ। তাৰ অঙ্গাঙ্গি সম্বন্ধ আছে সেই ৰাষ্ট্ৰৰ অধিবাসী সকলৰ মানদণ্ডৰ (Standard of Living) লগত। ৰাষ্ট্ৰৰ জনসাধাৰণে কিমান অনুপাতে নিজৰ আয়ৰ পৰা অৰ্থ সঞ্চয় আৰু বাণিজ্যত খটুৱাব পোৱৰ তাকো মন কৰিব লগীয়া। এখন ৰাষ্ট্ৰৰ যদি কোনো এবছৰত প্ৰকৃত আয় ১০০০৲ টকা হয় ; আৰু পিছৰ বছৰত ১৫০০৲ টকা হয়, তেন্তে ই কি বুজাব ? ইয়াৰ পৰা ইয়াকে বুজা যাব যে পিছৰ বছৰৰ বাঢ়ি হোৱা ৫০০৲ টকাৰ বিনিময়ত বাণিজ্য জগতত পণ্যৰ চাহিদা বাঢ়ি যাব,

আৰু আন হাতে অধিক পৰিমাণ মূল আৰু ভোগ্য পন্যৰ (Capital and Consumers Goods) উৎপাদনৰ আহিলা যোগাব। অধিক পৰিমাণ পন্য উৎপাদন কাৰ্য্যত আমি কি দেখিম? আমি দেখিম যে ইয়াৰ ফলত এহাতে নিবনুৱা সমস্যাৰ কিছু অংশ সমাধান হৈছে; আনহাতে মানদণ্ড উন্নত হৈছে অথবা জনসাধাৰণে কিছু সঞ্চয় কৰিবলৈ সুবিধা পাইছে।

বাণিজ্যৰ ফালৰ পৰা ভালদৰে লক্ষ্য কৰিলে আমি দেখিবলৈ পাম যে যেতিয়া পন্যৰ মূল্যস্তৰ (Price Level) কমি যায়; তেতিয়া জনসাধাৰণে যদিও কিছু অৰ্থ সঞ্চয় কৰিব পাৰে আনফালৰ পৰা আমি দেখিম যে ই বাণিজ্য জগতত এক ভয়াবহ ৰূপ দিয়ে। সেই ৰূপটো হৈছে বাণিজ্য সংকোচন (Trade Depression) বা বাণিজ্যত ঘাটি পৰা।

এই বাণিজ্য সংকোচন হয় কিয়? বাণিজ্য সংকোচন হয় যেতিয়া আৱশ্যকীয় পন্যতকৈ উৎপাদন অতিমাত্ৰা বেচি হয়—তেতিয়া এই সংকোচনে ঠাই পায়। শিল্পপতি সকলে পন্যৰ মূল্য বঢ়োৱা-টুটুৱা বহুতেই দেখিছে; ইয়াৰ কাৰণ হৈছে—(১) বেচি দামত পন্যৰ চাহিদা উৎপাদনতকৈ কম হোৱা (২) উৎপাদন বেছি হোৱা আৰু চাহিদা কমি যোৱা। ১৯৩০ আৰু ১৯৩২ চনৰ বাণিজ্য সংকোচনেই বিদন ৰূপে পৰিচয় দিয়ে—কেনেকৈ সেই সময়ত খেতিয়ক আৰু শিল্পপতিসকলে বাণিজ্যত ঘাটি পৰিবলগীয়া হৈছিল।

'চাহিদা' ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ এক অতি মূল্যবান উপকৰণ। ইয়াৰ ফলতেই অৰ্থনৈতিক জগতত নানা ৰূপ দেখা পাওঁ। অৰ্থ সংকোচন (Deflation) ইয়াৰেই এক স্বৰূপ। এই প্ৰসঙ্গত কোৱা উচিত যে যদি এখন ৰাষ্ট্ৰৰ চাহিদা শতকৰা ৮৫ হওঁতে ১ কোটি টকা খটুৱা (Investment) হয়; কিন্তু যেতিয়া চাহিদা শতকৰা ৫০ হয় তেতিয়া সেই অনুপাতে অৰ্থ সৰবৰাহ কমি যায় আৰু তাৰ ফল স্বৰূপে উৎপাদন বাঢ়ে বা টুটে আনহাতে মূল্য নিৰ্দ্ধাৰণটো হাত দিয়ে। আনফালৰ পৰা চালে দেখিম যে নিবনুৱা সমস্যাও দেখা দিছে। এই সম্পৰ্কত কোৱা উচিত যে কেতিয়াবা আকস্মিকতে বাণিজ্যত মহাৰ্ঘতাই দেখা দিয়ে—ইয়াৰ মূল কাৰণ হৈছে অৰ্থ অৱব্যৱহৃততকৈ জনসাধাৰণৰ আয়ৰমান কমি যোৱা। অৰ্থাৎ জনসাধাৰণৰ কাহিল আৰ্থিক অৱস্থা। ভালদৰে চালে আমি দেখিবলৈ পাম যে বৰ্তমান অৱস্থাত জনসাধাৰণৰ অৰ্থ সঞ্চয় কৰা দূৰৰ কথা—আনকি দৈনন্দিন জীৱনৰ আৱশ্যকীয় সামগ্ৰী সমূহ যতনাই লবলৈকো অৰ্থৰ অভাৱ।

'চাহিদা' 'আয়' 'ব্যয়' আৰু 'অৰ্থ সঞ্চয়' এই সকলোখিনিৰ 'অৱস্থাই' হাল-সলনিয়েই বাণিজ্য জগতত ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ উৰ্দ্ধ আৰু নিম্ন গতিৰ সৃষ্টি কৰিছে। ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ এই গতি এবছৰ বা দুবছৰৰ ৰূপ নহয়; ই হেজাৰ হেজাৰ বছৰ ধৰি জগতত চলি আহিছে। কিন্তু মন কৰিছে কেইজনে? অৰ্থনৈতিক জগতত ই যে কেনে ধৰণেৰে খেলা কৰিছে তাক দেখিছে কেইজনে?

অৰ্থ সঞ্চয় আৰু ব্যয়ৰ লগত ইয়াৰ নিগূঢ় সম্বন্ধ। সেই দৰেই নিবনুৱা সমস্যা সমাধান কৰা, জীৱন যাত্ৰাৰ মানদণ্ড উন্নত কৰা আৰু সৰ্ব্বতোপ্ৰকাৰে সমৃদ্ধিশালী এখন ৰাষ্ট্ৰ গঠন কৰাত ইয়াৰ অতুল প্ৰভাৱ। জনসাধাৰণে বুজা উচিত যে আয় আৰু ব্যয় কেনেকৈ হয়? এজনৰ আয় আনজনৰ কি হব পাৰে? অথবা এজনৰ ব্যয় অন্য এজনৰ কি হয়? এজন লোকৰ আয় অন্য এজনৰ নিশ্চয় ব্যয় হব লাগিব। সেই দৰেই আন এজন লোকৰ ব্যয় অন্য এজন লোকৰ আয় হব। আয়-ব্যয়ৰ বঢ়া-টুটাৰ লগত জড়িত আছে জনসাধাৰণৰ মানদণ্ড। যেতিয়া আয়ৰ মাত্ৰা বাঢ়ি যায় তেতিয়া বুজিব লাগিব যে জনসাধাৰণৰ মানদণ্ড উন্নত হৈছে আৰু তাৰ বিপৰীত ৰূপ দেখা দিব আয় কমি গলে। আয় বৃদ্ধি হোৱাৰ লগে লগে দেখা দিয়ে সঞ্চয়ে। সঞ্চয়ে বাণিজ্যত ভাল আৰু

বেয়া স্থযোটা ৰূপ দান কৰিব পাৰে। কিয়নো অধিক সঞ্চয়ে বৃত্তাৰ পন্যৰ চাহিদা কমা, মূল্য হ্ৰাস হোৱা আৰু লগে লগে নিবনুৱা সমস্যা আহ্বান কৰা। কেতিয়াবা বাণিজ্যত প্ৰয়োগ কৰা অৰ্থৰ (Investment) অভাৱ হলেও এনে অৱস্থাই ঠাই লয়। চাহিদা বেচি হলে ইহাৰ বিপৰীত অৱস্থাই ঠাই লয়।

প্ৰয়োগ কৰা অৰ্থ যেতিয়া সঞ্চয়তকৈ বেচি হয় তেতিয়া পন্যৰ চাহিদা বৃদ্ধি পায় আৰু চাহিদা বৃদ্ধি হোৱাৰ লগে লগে নিবনুৱা শ্ৰমিক আৰু অপ্ৰয়োগ অৰ্থ (Saving) শিল্প বাণিজ্যত নিয়োগ কৰি—বাণিজ্য জগতৰ উৎকৰ্ষতা সাধন কৰা হয়। এনে অৱস্থাত মূল্যস্তৰ বৃদ্ধি পোৱাৰ কোনো কাৰণ নাথাকে। কিন্তু কোনো সময়ত মূল্য বৃদ্ধি পাব পাৰে কিয়নো চাহিদা বৃদ্ধিৰ লগে লগে সকলো পন্য সমানে উৎপাদন নহবও পাৰে। আনহাতে ইয়াকো মন কৰা উচিত যে জন-সংখ্যা ক্ৰমাধ্বয়ে বৃদ্ধি হোৱাৰ লগে লগে অন্য পন্যৰ উৎপাদন কাৰ্য্য সেই অনুপাতে বৃদ্ধি হব পৰা নাই। তাৰোপৰি শ্ৰমিকৰ ধৰ্ম্মঘট (Labour Strike) আদি সমস্যাযো বাণিজ্যত বহুত সময়ত ঘাটি পেলায়। কাজেই পন্যৰ মূল্যস্তৰ বৃদ্ধি পায়। সাধাৰণতে যি বিলাক দেশ শিল্প প্ৰসিদ্ধ সিহঁতলাকত পন্যৰ মূল্য বৃদ্ধি হোৱাতকৈ নিবনুৱা সমস্যা সমাধানৰ কাৰণেহে বিশেষকৈ লক্ষ্য ৰাখে।

জোঁৱাৰ ভাটাৰ দৰে বাণিজ্য জগতত মূল্যস্তৰৰ উঠা-নমা হোৱাৰ ভালেখিনি কাৰণ তাৰ ফলাফলৰ সৈতে আগতে কৈ অহা হৈছে। আয়, ব্যয়, অৰ্থ সঞ্চয় ইত্যাদিৰ বিষয়েও আভাস দিয়া হৈছে। পুনৰ দুই চাৰিটি কথা বহলাই ক'লেহে ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ বিষয়ে বুজিব পৰা হব। অৰ্থ-সঞ্চয় (Saving) আৰু প্ৰয়োগ কৰা অৰ্থ (Investment) কিহৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে? ইয়াক নিৰ্ভৰ কৰিছে মানুহৰ মনৰ ওপৰত। মানুহৰ ভাৱধাৰা বাণিজ্য জগতত ওতঃ-প্ৰোত ভাৱে জড়িত আছে।—বীমা কোম্পানী বেঙ্কৰ সুদ বৃদ্ধি, নেচনেল চেভিংচ চাৰ্টিফিকেট আদি অৰ্থ সঞ্চয়ৰ প্ৰণালীবোৰে এহাতে অৰ্থ সংকোচন কৰিছে আৰু আনহাতে ব্যৱসায় বাণিজ্যত সহায়তা কৰিছে। মুঠৰ ওপৰত কোৱা উচিত যে জনসাধাৰণৰ অথবা ৰাষ্ট্ৰৰ আয়ৰ লগত সঞ্চয়ৰ যথেষ্ট প্ৰভাৱ আছে—সেই দৰেই প্ৰয়োগ কৰা অৰ্থৰ লগত বৰ্ত্তমান আৰু ভৱিষ্যত ব্যৱসায়ৰ লাভ লোকচান নিৰ্ভৰ কৰে; প্ৰয়োগ কৰা অৰ্থৰ ওপৰত প্ৰভুত্ব বিস্তাৰ কৰিছে সুদৰ হাৰে।

অৰ্থনৈতিক জগতত লানি নিছিগা সমস্যাই প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰি ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ সৃষ্টি কৰিছে। ইয়াৰ পৰিসৰ বৰ বহল আৰু তাক দৈনন্দিন জীৱনত প্ৰতিজন দেশবাসীয়েই লগ পাই আহিছে। কোনোৱে এই বিষয়ে চিন্তা কৰিছে—যৎকিঞ্চিত হ'লেও কাৰণ আৰু ফলাফল অনুভৱ কৰিব পাৰিছে; কোনোৱে চিন্তা নকৰি চৰকাৰক দোষাৰোপ কৰিছে। এইটো বুজা উচিত যে আয়ৰ মাত্ৰা বঢ়াৰ লগে লগে সঞ্চয়ৰ মাত্ৰাও বাঢ়ি যাব। অধিক সঞ্চয় হৈ যদি ব্যয় সংকোচিত হয় তেন্তে বাণিজ্যত মহাৰ্ঘতাই (Depression) দেখা দিয়াটো সম্ভৱপৰ হৈ পৰে। এনে অৱস্থাত যদি বেঙ্কৰ প্ৰতি মানুহৰ আস্থা কমি যায় আৰু সঞ্চিত ধন উলিয়াই ব্যয় কৰিবলৈ হাবিয়াস কৰে অৰ্থাৎ বেঙ্কৰ দেৱলীয়া অৱস্থাই দেখা দিয়ে তেতিয়া বাণিজ্যত অধিক পৰিমাণ শোচনীয় অৱস্থাই দেখা দিয়ে আৰু তাৰ ফল স্বৰূপে নিবনুৱা সমস্যা, চাহিদা হ্ৰাস, পন্যৰ অভাৱ, জাতীয় আয়ৰ (National Income) মাত্ৰা কমা জনসাধাৰণৰ মানদণ্ড কমি যোৱা আৰু বহুতো সৰ্ব্বনশীয়া অৱস্থাই ভুমুকি মৰাটো স্বাভাৱিক। এই দৰেই ব্যৱসায়ী চক্ৰৰ আয়, ব্যয়, অৰ্থ-সঞ্চয় চাহিদা হ্ৰাস আৰু বৃদ্ধি, পন্য উৎপাদন হ্ৰাস আৰু বৃদ্ধি, বাণিজ্যত মহাৰ্ঘতা আদি সকলো বিষয়তে জড়িত আছে।

সম্পাদকীয়।

বৰ্ত্তমান জগতত ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈকে পৰিলক্ষিত হৈছে দুটি অবিৰাম সমস্যা—'খাদ্য' আৰু 'বস্ত্ৰ'। যদিও মানৱ সমাজে জ্ঞান আহৰণৰ বাবে প্ৰগতিৰ বাটত বাগবাঢ়ি গৈছে তথাপিতো আজি সমস্যা সমাধানৰ উপায় বিচাৰি পোৱা নাই। বৈজ্ঞানিকে চেষ্টা কৰিছে নতুন নতুন বিজ্ঞানৰ পন্থা উলিয়াই সমস্যা সমূহৰ ওৰ পেলাবলৈ কিন্তু তাকো হতাশৰ ভাৱৰে ঢাকি পেলাইছে।

\+ + +

প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগ—পৃথিবী ব্যাপি 'ভূমিকম্প' আৰু 'বান-পানী'ত আজি শ শ নৰ-নাৰীয়ে অকালতে প্ৰাণ হেৰুৱাইছে; দেশ-বিদেশে সিবিলাকৰ সাহাযাৰ বাবে অন্ন-বস্ত্ৰৰ যোগান ধৰিছে; কিন্তু দুখ লাগে আজি সিবিলাকৰ প্ৰকৃত বিতৰণৰ অভাৱত তাৰ ফল ভোগ কৰিছে—'এনে এক শ্ৰেণীৰ সভ্য জগতৰ মানৱে'—যাৰ প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগে একো বিধ্বস্ত কৰিবও পৰা নাই। আনহাতে প্ৰকৃত বিধ্বস্ত শ্ৰেণীয়ে এমুঠি অন্ন আৰু এখনি বস্ত্ৰৰ অভাৱত জীৱনৰ মেলানি মাগিবলৈকো বাধ্য হ'ল। আজি মানৱ সমাজৰ ওচৰত আমাৰ আহ্বান—ভাই, মানুহক মানুহ হিচাবে চিনি লবলৈ, নিশকতীয়া জাতিটোক শক্তিমন্ত কৰি তুলিবলৈ আৰু দাসত্ব মনোবৃত্তি 'লাভ-খোৰ' স্বভাৱ পৰিত্যাগ কৰি, নিজে নিজৰ মনৰ প্ৰায়শ্চিত্ত লভি জগতত এক উন্নত জাতি বুলি চিনাকি দিবলৈ প্ৰত্যেক স্বাধীন নাগৰিকৰে ভৱা দৰ্কাৰ. জাতিটোক সবল কৰা মানে দেশ খনক সবল কৰা।

\+ + +

১৯৪৭ চনৰ ১৫ আগষ্টৰ দিনা ভাৰতে যদিও খণ্ডিত ভাৱে স্বাধীনতা লাভ কৰিলে তথাপি আমি কোৱা ভুল হব যে হিন্দু মুছলমান ভাৰতৰ সন্তান নহয়। ককাই-ভাই বেলেগ হয় সেই বুলিতো কোনেও নকয় তেওঁ তেওঁৰ ককায়েক বা ভায়েক নহয়। গতিকে ভাৰত আৰু পাকিস্থান দুয়োখন দেশৰ মাজত সৰল আৰু সদ্‌ভাৱ থকাতো একান্ত প্ৰয়োজন। দুয়োখন দেশেই ইখনে সিখনৰ সৰ্ব্বতোপকাৰে উন্নতিৰ বাবে চেষ্টা কৰাটো প্ৰকৃত দৰ্কাৰ।

\+ + +

দেশৰ উন্নতি নিৰ্ভৰ কৰিছে—জাতিৰ, শিক্ষা, শিল্প আৰু বাণিজ্যৰ উৎকৰ্ষতা সাধনৰ ওপৰত। আজি আমাৰ দেশৰ বিশেষকৈ অসমৰ শিক্ষা বিশাৰদসকলে এই শিক্ষাৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰাত কিমান আগবাঢ়িছে আৰু তাৰ উন্নয়ন কৰাত কিমান দূৰ অগ্ৰসৰ হৈছে তাক প্ৰত্যেক পাঠকবৃন্দই জানে। শিল্প আৰু বাণিজ্য বিষয়তো কিমান দূৰ আগবাঢ়িছে তাকো আপোনালোকৰ অবিদিত নহয়। এইদিনিতে শিক্ষা প্ৰসঙ্গত দুআষাৰ কহলাই কোৱা উচিত যেন বিবেচনা কৰি কওঁ যে, আন আন স্বাধীন দেশ যেনে আমেৰিকা, ইংলেণ্ড আদিত শিক্ষাৰ পদ্ধতি আমাৰ দেশতকৈ বহুত অমিল আৰু সিবিলাকত সৰহ সংখ্যক নাগৰিকেই একো জন ভাল শিক্ষা-বিশাৰদ (Graduate)। সেই দেশবোৰতো বৰ্ত্তমান আমাৰ ইয়াত থকাৰ দৰে—'ৰাতিৰ স্কুল' আৰু 'কলেজ' আছে। ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য হৈছে যাতে জ্ঞান পিপাসু লোক সমাজে—জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ সুবিধা পায়। —দুখৰ বিষয় আমাৰ শাসক শ্ৰেণীৰ দুই এক লোকে এই ব্যৱস্থা বৰ ভাল নাপায়—আৰু তেনে লোকে শিক্ষা লবলৈ ইচ্ছা কৰা সমাজক উৎসাহ উদ্দীপনা দিয়া দূৰৰ কথা বৰং তাত বাধা জন্মাবলৈহে ইচ্ছা কৰে। ইয়াকো কব লাগিব যি সকল প্ৰকৃত শিক্ষিত—সিবিলাকৰ মাজত এনে ভাৱ দেখা পোৱাতো বৰ দুখৰ আৰু লাজৰ বিষয়। দকৈ ভাবি চালে দেখা যাব যে এনে শিক্ষা আহৰণ কৰাত শাসন যন্ত্ৰত কোনো বেমেজালি ঘটিব নোৱাৰে—আনহাতে দৈনন্দিন কাম সুকলমে চলোৱাত সহায়তাহে কৰে।

ই অতি সুখৰ বিষয় যে অসমত বিশ্ববিদ্যালয় হোৱাৰ লগে লগে ঠায়ে ঠায়ে "কমাৰ্চ" অৰ্থাৎ বাণিজ্য বিষয়ত শিক্ষা দিয়াৰ ব্যৱস্থা হাতত লোৱাত আমি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৃষ্ঠ-পোষকসকলক শলাগ নলৈ নোৱাৰোঁ। তেখেতসকলে যেন এই শিক্ষাৰ পৰিসৰ বৃদ্ধি কৰিবলৈ—লগে লগে এক উন্নত বাণিজ্য বিশাৰদ শিক্ষিত শ্ৰেণী গঢ়ি তুলিবলৈ; তাৰো লগে লগে বাণিজ্য জগতত যাতে শিক্ষিতসকলে সুবিধা পায় তাৰ বাবে চকু ৰাখে—এয়ে আমাৰ ভাৰসা। যোৰহাট, ডিব্ৰুগড় গুৱাহাটী আৰু শিলঙত এই বাণিজ্য বিষয়ত কলেজ সমূহত শিক্ষা লাভ কৰা কেবাজনো ছাত্ৰই উত্তম ধৰণৰ স্থান লাভ কৰি আছিছে; কিন্তু এতিয়ালৈকে আমি জানিব পৰা নাই—সেই কৃতী ছাত্ৰ কিছুমান কিবা পুৰস্কাৰ (Scholarship) দিয়া হৈছেনে নাই। যদি একোৱে ব্যৱস্থা হোৱা নাই সঁচাকৈয়েই অতি পৰিতাপৰ বিষয়।

চৰকাৰী ইস্তাহাৰত আমি দেখি আহিছোঁ কেৱল মাত্ৰ ক'লা আৰু বিজ্ঞানত বৃত্তি লাভ কৰা ছাত্ৰবোৰে চৰকাৰৰ ধৰত চাকৰি লবলৈ স্থান আছে। আমি কব নোৱাৰোঁ কিয় বাণিজ্যত বৃত্তি লাভ কৰা ছাত্ৰই স্থান নাপাব। আৰু ইস্তাহাৰত তাৰ স্থান নিদিব কিয়। ভবা ভুল হব যে বাণিজ্যত উত্তীৰ্ণ হোৱা ছাত্ৰসকল অন্য ছাত্ৰতকৈ নিকৃষ্ট।

আমি কেৱল বাণিজ্য শাখাৰেই জয় নকৰি—সমূহ কলেজৰ হৈ গৌৰৱ অনুভৱ কৰিবলৈ বাধ্য যে আমাৰ কলেজত এই বছৰৰ পৰা এখনি "কনজিউমাৰ্চ কো-অপাৰেটিভ চচাইটি" (Consumers' Co-operative Society) স্থাপন কৰা হৈছে। এই চচাইটিয়ে বিশেষকৈ সমূহ কলেজৰ ছাত্ৰ আৰু অধ্যাপক মণ্ডলীৰ যাৱতীয় কিতাপ পত্ৰৰ যোগান ধৰিব আৰু ক্ৰমশঃ কলেজৰ অন্যান্য কাম সমাধান কৰাতো সহায়তা কৰিব। প্ৰতি জন কলেজৰ ছাত্ৰ আৰু অধ্যাপকেই এই চচাইটিৰ সভ্যভুক্ত হব বুলি আমি আশা কৰিলোঁ। আপোনালোকৰ সহায় সহানুভূতি আৰু অকৃত্ৰিম কৰ্ম্ম নিপুণতাৰ ওপৰতে আমাৰ এই চালুকীয়া অৱস্থাৰ চচাইটি সবল হৈ এদিন সমূহ যোৰহাটবাসীৰ এখনি আদৰ্শ চচাইটি হব বুলি সম্পূৰ্ণ আশাত ৰলোঁ। এই চচাইটি স্থাপনত অশেষ কষ্ট ভোগ কৰা অধ্যাপক আৰ্. ডি, জৰেকাৰ, শ্ৰীমাধৱচন্দ্ৰ চক্ৰবৰ্ত্তী আৰু উদ্যোগমান ছাত্ৰ শ্ৰীকুলেশ্বৰ গগৈক শলাগ নলৈ নোৱাৰি। আমি অতিকৈ সুখী হবলৈ বাধ্য যে দিনৰ ছাত্ৰ আৰু ছাত্ৰী শাখাৰ ইউনিয়নেও এই চচাইটি গঠনত সহযোগিতা কৰিছে আৰু তাক সবল অৱস্থালৈ আনিবলৈ যথেষ্ট চেষ্টা কৰিছে।

\+　　　　+　　　　+

আমাৰ কলেজৰ গৌৰৱৰ বিষয় যে এইবাৰো এই কলেজৰ পৰাই আই, এ, পৰীক্ষাত শ্ৰীনীলনাথ বৰুৱাই গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ প্ৰথম স্থান অধিকাৰ কৰিছে আৰু আই, কম্, পৰীক্ষাত শ্ৰীনবকুমাৰ ভট্ট আৰু শ্ৰীঅৰুণচন্দ্ৰ কটকীয়ে ক্ৰমান্বয়ে চতুৰ্থ আৰু অষ্টম স্থান অধিকাৰ কৰিছে। বি, কম্ পৰীক্ষাতো শ্ৰীমলয়কুমাৰ গাঙ্গুলীয়ে 'ডিষ্টিংচন' লাভ কৰি দ্বিতীয় স্থান পোৱাটোও আমাৰ কলেজৰে সু-নাম। জনৰৱ লগত মৰণৰ ছাঁ থকাৰ দৰে আমি সুখৰ লগত দুখৰ বোজা বহলৈকো বাধ্য হব লগাত পৰিলোঁ। অৰ্থাৎ আমাৰ সকলো শাখাতেই অধিক সংখ্যক ছাত্ৰই আশানুৰূপে উত্তীৰ্ণ হব পৰা নাই; যতিকৈ অধিক সংখ্যক ছাত্ৰ উত্তীৰ্ণ নোহোৱাৰ কাৰণ কি? এই বিষয়ে আমি কলেজৰ কৰ্ম্ম-কৰ্ত্তা সকলৰ তীক্ষ্ণ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিলোঁ। ছাত্ৰ সকলকো অনুৰোধ জনালোঁ যাতে ক্ৰমান্বয়ে এই কলঙ্কৰ হাত সাৰিব পাৰি তালৈ লক্ষ্য ৰাখি নিজৰ দৈনন্দিন কাম কৰি যায়।

\+　　　　+　　　　+

কোনো কোনো সময়ত দেখা যায় আগে দিনলৈকে কলেজত অধ্যাপকৰ অভাৱ—আৰু তাৰ বিনিময়ত প্ৰত্যেক শাখাৰ ছাত্ৰসকলে যি বিষয়ত

অধ্যাপকৰ অভাৱ—সেই বিষয়ত যথেষ্ট ধৰণেৰে পিচ পৰি যায় আৰু উত্তীৰ্ণ হ'বলৈ নানা ধৰণৰ কষ্ট ভোগ কৰিবলগীয়া হয়। যাতে এনে ধৰণৰ সমস্যা কোনো কাৰণতে উদ্ভৱ হ'ব নোৱাৰে তাৰ বাবে কলেজ কৰ্ত্তৃপক্ষৰ ওচৰত বিনীত ভাৱে অনুৰোধ জনালোঁ।

অনেক সময়ত বাণিজ্য শাখাৰ ছাত্ৰসকলে বাতি পোহৰৰ অভাৱত কলেজ ত্যাগ কৰি ঘৰলৈ গুচি যাবলগীয়া হয়। গতিকে এই বিষয়ে যাতে সদ্যুয়ে কৰ্ত্তৃপক্ষৰ চোকা দৃষ্টি থাকে এইয়ে আশা কৰিলোঁ।

\+ + +

মানুহ মৰণশীল। কিন্তু মৰণৰ আগতে কৰি যোৱা কৰ্ম্মৰাশিয়ে জাতিৰ অথবা জগতৰ সম্পদ হৈ থাকে কালৰ বুকুত। ৺ৰাধাকান্ত সন্দিকৈৰ বিয়োগত তেখেতৰ নশ্বৰ দেহাৰ লোপ হ'ল সঁচা; কিন্তু তেখেতে অসমীয়া সাহিত্যত যি সম্পদ হৈ গ'ল—সি অতি মূল্যবান। ৺যোগেশ্বৰ চলিহাৰ বিয়োগত অসমে এজন সাহিত্যিকক হেৰুৱালে—কিন্তু তেখেতৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰতি যি মৰম তাক কেতিয়াও পাহৰিব নোৱাৰি।

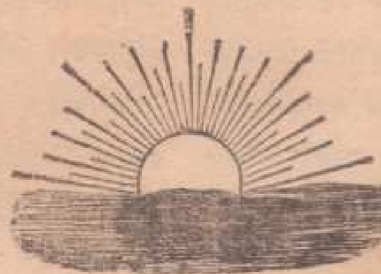
\+ + +

১৯৫২ চনৰ ভাৰতৰ গণ-ভোটত আমাৰ কলেজৰ কৰ্ত্তৃপক্ষই, অধ্যাপক আৰু ছাত্ৰসকলে যি সহায় কৰিলে সি অতি প্ৰশংসনীয়।

\+ + +

সৰ্ব্বশেষত ছাত্ৰ বন্ধুসকলৰ ওচৰত ক্ষমা বিচাৰি কওঁ যে, আলোচনী নিৰ্দ্দিষ্ট সময়ত উলিয়াবলৈ অশেষ চেষ্টা কৰিও বিফল হ'ব লগা হ'ল—প্ৰবন্ধ-পাতিৰ আৰু পুঁজিৰ অভাৱত। ছাত্ৰ বন্ধুসকলৈ অনুৰোধ, ভৱিষ্যতলৈ যাতে এনে অভাৱত আলোচনীৰ কাম পলম হ'বলৈ নাপায়। আলোচনী বিভাগৰ উপদেষ্টা আৰু কলেজৰ অধ্যাপক শ্ৰীযুত নৰেন্দ্ৰনাথ ভট্টাচাৰ্য্য এম. এ. মহোদয়ে অশেষ কষ্ট কৰি প্ৰবন্ধ-পাতি চকু-ফুৰাই দিয়াৰ বাবে আৰু যি সকল ছাত্ৰই 'প্ৰুফ্' আদি চোৱাত সহায় কৰিলে তেওঁলোকসকলৰ ওচৰত আলোচনীৰ সম্পাদক চিৰকৃতজ্ঞ থাকিল। অশেষ যত্ন লোৱা স্বত্বেও দেখা গৈছে যথেষ্ট ভুল হৈ গৈছে, তাৰ কাৰণেও ক্ষমা কৰে যেন।

—জয়হিন্দ—

J. B. College Magazine.

Commerce Section

THIRD ANNUAL PUBLICATION.

1952.

English Section.

Adviser—Prof. **R. V. Jawalekar.**

Editor—**Bidyadhar Bhuyan.**

Commerce Section Union Executive, 1951-52.

1st Row—(Sitting from Left) Messrs. A. C. S. Phukan (Editor, Assamese Section), K. Gogoi (J. B. College Co-operative Secy.) C. K. Neog (Union Secy.), Prof M. C. Chakravarty (Union President and Avidser Co-op. Society), Vice Principal, G. Dutta, Prof. M. N Bhattacharjee (Prof. in-charge Assamese Section) Prof. R. V. Jawalekar (Adviser Co-op. Society and Prof in-charge English Section), G. Phukan (Common Room Secy), B Bhuyan (Editor, English Section), P. Goswami (Vice President.)

2nd Row—(Standing from Right)—Messrs. A. Barua, (Class Representative), N. K. Bhatta (Class Representative), N. Bora (Study Circle Secy.), D. R Barua (Game Secy.), K. N. Thakur (Class Representative), N. M. Barua (Music Secy.), S. K. Borgohain (Class Representative).

A lost flower.

A. C. Baruah
2nd yr. Com.

On my way I saw a flower
With rosy petals in a bower,
Refreshing as in the summer a shower
Sweeping away memories sadder.

... ...

But alas ! I see it no more
In the bower where it were,
Perhaps departed from my sight
Putting me in a dolorous plight.

But yet I wish you good luck
Go ahead with fragrance and pluck,
To despair and deflexion give no place
And win your victory in life's race.

Commerce Abused.

By—Prof. R. V. Jawalekar
M. Com, LL. B.

All sciences and arts, so far they serve man are good and deserve development encouragement for but the moment they become enimical to his interest they deserve decay to the extent they are injurious. Nothing in this world seems to have unmixed good. Man has to exercise control with a view to render it fruitful. Relaxation in this control results in manifold abuses. It is thus the man who is responsible for making them beneficial or enimical. Under such conditions should the man abusing them be replacad or the science or art concerned be doomed ?

In our country to-day, adulteration of foodstuffs is killing us, in the sugar-coated words of a bania we often taste deception. Hoarding and black-marketing are sapping our very life. Lock-outs and strikes suffocate our productive economy. Reckless speculative activity on the stock exchanges brings ruin to many honest genuine investors. Are these not the abuses of the knowledge in commerce ? Should such manupulating men not be hurled out of the commercial field ?

Yes, we agree, whatever is injurious to humanity must go and go forth with. We wish that all such elements should go out of the commercial field as in fact they are the enemies of commerce when they injure the interest of the society for mere lust of money. Indeed, in doing so, they defeat the very purpose of commerce, in not rendering ungrudging service for the removal of hindrances of place, person and time. commerce cannot go, it is the persons abusing it must go.

America could become a first-grade and the wealthiest nation through the exploitation of her natural resources and trade with the world. England, such a small island, with only about 34 % of her agricultural needs satisfied at home, is having supremacy over vast areas of the earth and tiny Japan had once dazzled the eyes of the world with her exceptional development in commerce and trade. Commerce in fact is a ladder to reach the heaven of economic prosperity. Do we crave for economic prosperity so as to bring about an increase in per capita income, by rendering useful services to humanity ? Unless we are able to produce and sell our services to others, to their entire satisfaction can we hope to be prosperous ? Robbers' Economy if followed must one day lead to bankruptcy. We want such men who can produce and render such services and make all happy. We sell mica, manganese, iron-ores, oil seeds, tobacco, rubber etc to others and purchase the same things in finished forms with costs of labour, transport and middlemen, added there to. Is it possible to curb this and produce such men?

The only remedy is an inculcation of a true spirit of commerce, a true

spirit of service. Practical business-men with some business morality, business temperament and addequate business training, can only save the nation from degeneration. We had plenty of it, when we were at the peaks of our prosperity others learnt it from us but unfortunately we lost it along with our independence. Can we do any longer without this spirit to-day ?

The concept that in commerce, every-thing is fair, is decidedly suicidal Strong business morality is the back-bone of Industry and commerce. To day's age is of selling specialties on the good will of the producer The purchasers first pay on the trade mark, trade name, or the firm's name and later see the product. Money can easily be earned by deceiving them but only once. It is that sort of economy which inclines a person to kill the hen that lays a golden egg. We rush in for West Ends and Favre Lubas, Fords & Forgoes, phyllips and olempics not because they deceive us but because we are sure that we get value and service for what we sacrifice. We do not mind spending even a little bit more for the faith we have in them. But unfortunately our Indian trader gets a little less than his due in the international market as he has been already notorious for his sharp practices. The standard of honesty in business is usualy more than in ordinary life. A businessman firstly hates to go to the courts of law as he has no time to indulge in them and secondly he also does not believe them as they are the slaves of evidence. He build his good-will with great pains as a hermit acquires his tapasya. Transactions worth crores are entered into and settled by only a word of mouth. No registration, no advalorem stamps no attestations, they require to make them binding on the parties.

A businessman does not become successful due to dishonesty but due to his sound common sense, business temperament, and training, integrity of character. properly calculated initiative and receives his remuneration for his honest services It requires best in men to be construcive ; it recuries no skill to be destructive. Even a fool can offend others by losing temper, lose courage, make fatal mistakes, be idle and insincere and be stupid not to capitalise over the circumstances in which he is placed but it requires the best in the man to be tactful. courageous, precise, honestly hardworking, and alert to catch the opportunities.

The need of the day is to have serving producers and traders and hate robbers and hypocrats. The educational and social system should produce the former so as to replace the latter. The commercial education, we feel, goes a long way in emphasizing the production of such men who will draw a fine requisite balance between morality and lust for material prosperity, and practise it with a view to rendering honest service to humanity. They can alone bring prosperity to our country. In the present age we cannot imagine prosperity of a country without its productive wealth through exploitation of natural resources and operation of labour there-on to make additions of requisite utiilities to turn them into finished products. Adultera-

tion, hoarding and black-marketing are a result of lack of business morality and strength of character. A right thinking businessman may prefer death to following back-door mean policies as a lion to eating grass and living upon it. It is the spirit of true commerce which produces the right minded business-men and promises, prosperity to all. The need of commercial education and training indeed, was never greater than today to replace the carrupt of anti-social order of the day.

He that hath wife and children hath given hostages to fortune, for they are impediments to great enterprises, either of virtue or mischief.

FRANCIS BACON.

"Happy Accidents."

Madhab Mehendale
B. Sc. (Hour).

A Dense forest in America! A lonely priest trodging his way through it! His body hot with temperature! Say like red hot iron! His throat dry. If he does not get some water to kill his thirst, then the thirst surely kills him. But still he pushes on! One, two, three steps and he collapses to the ground! In agony he looks about! A small pond of water, only a few steps ahead! Some how he creaps to it.

But alas! the water is so dirty! And green too! some barks and leaves floating in it! Germs visible to the naked eye! But now is the question of life and death! Shall he die of thirst! No! And he takes his hand holding some water to his mouth. But how the God can he drinks it? It tastes so bitter! Is it poison? Shall he die of poisoning? But! But death this way or that way! He hesitates for a moment! And

finally he cannot control himself. He drinks! Once, twice, thrice and finally as much as he could! And in effect and horror fall senseless! Almost dead!

But it was not death, for he rose after about four hours. To his astonishment he feels his body normal! No fever? No weakness? and not that thirst too! His clothes wet due to perspiration. The water, then, was not poisonous? Slowly, his legs still staggering, he goes by the side of the pond again! Some how picks up the bark floating in it! He tastes it. Oh, then surely it was this bark that gave the water a bitter taste! And it was this self same bark which brought his terrible fever to normal!

Quinine, as we see it to day, was an out come after he brought it to his laboratory!

Sir Humphray Davy was busy in his laboratory trying various combinations of Nitrogen and Oxygen. He had prepared Nitric Oxide, a Peroxide of Nitrogen and now was trying to get a pentoxide.

But then all of a sudden he began to sing and dance and jump in his laboratory. He rushed out of his laboratory screaming like a mad man. No body knew what had happened to him. Was it some shock? Was it some extraordinary invention? Was he mad with joy for it? But the research scholar was not in a mood to explain and his colleagues could not guess anything! After having danced for some time laughing and singing very merrily as if he was suffering from hysteria he crumbled to the ground senseless.

He arose to find his energies almost trebled. As if fresh blood circulated through his nerves! later it was discovered that the tube supplying Oxygen was leaking and the tube holding the product had, burst. The supply of oxygen being reduced, an unexpected new product Nitrous Oxide (N"o) was synthesised. Of this Sir Davy had in haled much quantity. This product contained a sort of loosely linked Oxygen which separated quickly and produced a laughing sensation injecting energy and freshness.

This Nitrous Oxide was afterwards utilized in minor surgical operations like extracting a bad tooth.

Another funny accident happened after only a few years.

The Apparatus properly fitted, they started the commercial manufacture of Quinine. The chief inspected the arrangements and checked the fittings. He ordered the oven to be burned. Regulate this much temperature for four hours and take down the flask

to check the contents. If no tangible results are obtained then replace the flask as it was and again heat for two hours thereafter. So saying the chief left the process in charge of his assistant.

Four hours after the assistant brings down the flask ! But nothing inside ? And alas ! in refitting the apparatus the thermometer breaks ! Trembling with fear but finding no other escape he tamely fits in another thermometer and starts the process again !

Their joy knew no bounds when in the presence of their chief they opened the flask for the second time ! Find layer of quinine deposited in the apparatus ! But how this happened ? The assistant had expected no results and here he was getting far more than what was expected ! And then he relates the accident to his chief ! His heart jumping to his throat ! Will the chief scold him for carelessness !

The chief, a wiser chemist as he was carefully examined the contents and found some sulphate of mercury inside the flask which contained only sulphuric Acid before ! So it was this sulphate which accelerated, to be scientific, catalised, the manufacture ? And it was formed by mercury from the thermometer and the sulphuric a
from the flask ! Thereafter sulph
of mercury was regularly mix
before starting the process a
that gave astonishingly high resu
producing cheap samples.

Thomas Edison's ears we
boxed because due to his error i
the experiments in a running trai
carriage he set fire to the carriage
And then deaf Thomas could co
centrate upon inventing gramop
hone, telegraphs, electric lamps an
telephons and what not ?

And not one, not two, but thousands of researches are a success because of accidents ! Accidents have given us not only scientific progress but they have directed lives of great men to a channel separate from their previous lives. In fact people become great due to some sort of accident in their lives !

Thus Accidents have produced writers and poets, players and singers, phillosophers and social leaders. H. G. Wales was trampled under the feet of players in a football game and was almost killed ! It took twelve years for him to regain workable strength. But what a historian was produced ! And the credit goes only to an accident !

Accident are not always fatal. Accident do not necessarily result into sorrowful consequences. World has been and still is progressing through accidents. Let us all eagerly await accidents for accidents may bring us happier future.

> From their errors mistakes and the wise and good learn wisdom for the future.
>
> PLUTARCH.

Mirage.

(Short story)

By—T. Dutta, B Com.
(Ex-student).

The first letter I opend in my office in the morning was from my bankers informing that my account had been credited with the amount realised on account of my matured insurance policy with the Orientals. My mind flew twenty years back......

That was a dewy December morning and I was only twentyone. Like a lazy peddler the morning was slowly rolling by. I was thinking what I would do if there be another world war, while a 7 O' Clock went smoothly through the twentyfour hours old sturdy stums of my beard and mustache.

All of a sudden, there appeared a maidenly face behind my soapy image in the mirror set in front. Hardly did I look back. Ruma greeted me with a 'good morning' and I responded with a nervous nod being unable to speak out even a mono-syllable out of amzement. I felt a sort of uneasiness with my half-shaven face before her and she realising the situation picked up the 'Cmmerce' from my desk and plunged herself into a couch without a word.

I hurriedly finished my shave and in less than five minutes came back to her. She was sitting in the couch putting

her elbows on the desk with her chin cupped in her fingers. I did not know what to do or say but she herself began with her enchanting smile "Well, I am indeed sorry to distub you this time" she put in holding out a book, "Would you kindly write me the substance of this poem ? You know Prof. Chakravarty, how strict he is I'll lose my percentage if I don't show this to-day".

I stammered out that I was not the least troubled by her. She might have also sensed that I was exceedingly glad to have the honour to write her a substance. Ruma was a neighbour of mine and in the past she seemed to have found no substance at all in me.!! I had enough of experience to come to this conclusion that she did not think it worthwhile to pay me a visit nor did she give me the least opportunity to come in her contact.

I took over the book from her with my heart beating like a drum. The poem as you may guess from your personal experience or otherwise was about love and alike matters. In spite of my best efforts I could not have her company for more than a hour—partly because the poem was finished and I had also an appointment with a friend. Of course we had our breakfast in the meantime—though unsophisticated, it was full of joy and was indeed enjoyable .. She left me with my mouth agape in wonder but quite naturally I liked it. Ruma had always some short sort of home task for me. A change was slowly but steadily creeping in over me, which however gave rise to serious discussion in many quarters and some of my friends diagonised it to be an acute case of love.

Though Ruma used to come to me always I did not find any occasion whatsoever to show how much I cared for her. With deliberate turns of talk she kept away all those things which might arouse our emotion.

Several weeks rolled on... Love lyrics began to increase but the incarnation of love seemed to be quite alien to her. I was dying within to let her know of my love but my courage failed. I had simply to make provision for another person for breakfast !

Any way a crucial day was in store for me.

She came a bit earlier that day. She had no books in her hand, instead a flat leather bag was tucked under her arm. She seemed to be more sportive and sweet that day and I was comfortably sure of my success. After some loose talks we had our usual breakfast. She reflected on the conjugal phase of life and singularly stressed on the importance of life insurance from the view point of a housewife.

All the while I was expecting her to finalise our engagement and in return I planned to take her into my arms and give her a warm kiss. I had also my ring ready to herald the occasion. But all these remained a mirage to me ..

Suddenly she produced a proposal paper before me to effect an insurance on my life. My opposition turned too feeble to lay it off. I was fast falling off from my dreamland. I was caught in an unguarded moment. I had no other way than to put my signature in the proposal paper and hand over my cheque being the first premium.....

The telephone shrilled and my forty-one year old hand picked up the receiver in a daze. The voice of my wife, Ruma, came floating through the wire "Darling, I have been appointed as the Branch Secretary of my company here........." "Sweet old girl..."...

> "Wives are young men's mistesses, companions for the middle age and old men's nurses."
>
> "Francis Bacon".

The story of our choicest beverage-Tea.

A. Chakravarty.
4th yr. B. Com.

Though there is a divergence of opinion about the origin of tea plant, it seems that tea belongs in origin not particularly to Assam or China, but to the whole monsoon region of Asia where it is found growing wild. This is corroborated by Professor Andras Krassnow in his book on Tea Producing Districts of Asia.

Controversy exists only about the origin of tea, but it is an agreed fact that the Chinese were the inventors of the beverage made from the infused tea leaf. They used to roast the green leaves in an open pan over a slow fire until they were throughly pliable and then they rolled them by hand and spread out to cool and remove their sap. Tea was then ready and was infused in boiling water as we do ; but the liquour was discarded. The wet leaves were taken with sugar, oil and vinegar as a salad, which they found very delicious ! The Tarters used to boil tea in milk and the

Japanese powdered the leaves and sipped them with boilling water. The Assamese people were also known to use a kind of tea called 'Letpet' in the early part of the nineteenth century, prepared by the same method as is used by the Burmese. These were of course the early methods of preparing tea and improvements came gradually.

The tea plant belongs to the genus Camellia and its species goes under the name of Camellia sinensis. The genus Camellia is so closely indentical to genus Thea that the plant physiologists disputed over whether they were of one genus or two genera; and they have had difficulty in distinguishing between and indentyfing plants of the Thea and Camellia genus. There are several varieties of the species Camellia sinensis and many are found growing wild in forests and hill tracts in the wet region of Asia and are very closely allied to tea in appearance.

Great Britain and Ireland are the greatest consumers of Tea followed by Australia, U. S. A., Canada, Austria, Belgium, Russia, Sweeden, Finland, Newzealand etc. The chief producers are India, Ceylon, Java and Sumatra, China, Japan and to a smaller extent Fiji, Netal, Nyasaland, Uganda, Kenya and the Malaya States.

Though China is said to be the 'home' of tea, the greatest portion of tea cosumed in the foreign countries is grown in India. In China, tea is grown and managed by the peasant and his family in small holding while in our country tea is cultivated extensiverly in organised form.

About 75 per cent of the total crop of our country is produced in Northern India where tea is grown in Darjeeling, Assam Valley, Cachar and in the Dooars. The Nilgiris and Travancore are the chief tea growing regins in Southern India. A small quantity of tea is also grown in the Kangra district in the North and in the Mysore district in the South.

Tea cultivation first began in China. It was planted on poor soils and on steep slopes not suitable for other crops. The Chinese peasant still treats tea as a side cultivation to his normal farming, consequently there has been very little change and improvements in the cultivation and preparation-methods.

In our country also the early belief was that tea would grow well on poor soils. Of course tea will grow and do well almost on any type of soil, but well fertilised light sandy loam with good drainage system is found to be the best soil for tea. As far as

climate is concerned this evergreen plant will grow almost in any climate with the exception of heavily droughty areas However, it is seen that tea flourishas in tropical or subtropical climates.

Tea plants are generally raised from seed which are selected from good healthy bushes. The seeds are planted in the nursery and seedlings are transplanted in a garden when about six months old. The seedlings are planted triangular or square, about 4 ft. apart Plants raised from seeds are of variable nature and character, In order to obtain a uniform nature and character, now-a-days vegetative methods of propagation are being tried. Vegetative propagation is done by means of cuttings from the stem in which case the plants retain the quality of the mother bush. This method of progation is however, still in the experimental stage and has not been put to commercial use.

A tea bush if unattended would grow to the size of a small tree about 20 to 30 ft. in height, but the growth is restricted to about 3 ft. by means of pruning at regular intervals. Pruning is done in India generally in the cold weather i. e. from about December to February. In Assam the usual practice is to prune the bushes once a year. In some places however pruning is done once in two years or even at a longer interval. The main object of pruning is the preservation of health of the bush and to encourage the production of new shoots. Pruning is also intended to obtain a large and even plucking surface. Another aspect of pruning is to make the bushes symmetrical by removing all decayed and injured wood.

The primary object of a tea bush from a planter's point of view is to produce leaf for plucking. But the importance of the functions of the leaves to the bush must not be overlooked and a certain amount of leaves must be left on the bush, which can be determined only by experience. When the plants are about 3 years old, plucking commences. The plucking season varies in different places according to climatic conditions. In Northern India plucking is generally done from about mid April to December, and in the Southern India it commences in January and continues till December. The quality of the manufactured leaf depends much upon the fineness of the plucked leaves. The first and the second leaf together with the bud is considered to be best. The stalk is nipped off just below the second leaf, taking as little of the stem as possible. This proces is repeated at an interval of about 7 or 8 days throughout the flushing season The interval of the plucking rounds vary according to the kind of tea and climatic conditions.

The leaves after plucking, are sent to the factory as soon as possible for

withering which is generally done by artificial means The leaves are spread out on racks of wire frames or hessian cloth and remain there from 18 to 24 hours depending on temperature and humidity of atmosphere. A current of dry air is passed through the withering room and artificial heat is then introduced for withering. There are, however, different methods which are adopted for withering in different countries. An even wither is essential for good tea making for which leaves should be spread on the racks very thinly. During withering the leaves undergo a chemical change and lose about one third to one half of their weight by the process of evaporation.

The withered leaves are then rolled in order to break the cells containing remaining moisture which spread over the leaves so that when treated with water they may dissolve freely. Another object of rolling is to give twist or roll to the leaves.

The next operation in the process of manufacture is fermentation. As soon as the leaf-cells are broken by rolling and the juice exposed to air, fermentation begins. The rolled leaves are spread on a cement-floor or glass trays in cool atmosphere when oxygen is absorbed by them. The act of fermentation has a great bearing upon the quality of tea that will be produced. During the operation the leaves turn from green to a rich copper colour.

Now comes the last stage of the process of manufacture—the drying of the leaf. It is done by blowing or drawing a blast of hot dry air up and down through an enclosed chamber through which tea passes on trays until it is evenly fired and becomes dry and brittle. In some places the leaves are sometimes subjected to a second firing.

The leaves after firing are piled up in heap on the floor to cool and then placed in bins ready for sorting. Sorting is also done by a machine called Sorter, which seperates the leaves into different grades or sizes. These are known as Orange Pekoe, Flowery Orange Pekoe etc.

This is the story how we get our choicest beverage--tea. Loyu, a Chinese author praised tea as early as in the year 780 A. D. because "it tempers the sprits and harmonises the mind, dispels lassitude and relieves fatigue, awakens thought and prevents drowsiness; lightens or refreshes the body: and clears the perceptive faculties." The whole process of cultivation, management and manufacture of tea is a very complicated one and requires a special skill and ability which can be acquired only by experience. Scientific methods have been used in the modern days in Manufacture and the possibility of mechanisation has been envisaged and scientists are very optimistic about its possibilities.

> The greatest of faults, I should say, is to be concious of none.
>
> CARLYLE.

A few words.

By A. C. Baruah,
2nd year Commerce.

In our dealings with men we lose much if we do not abide by the rules of courtesy. May be, that we may not be conscious of that, but it is a fact beyond dispute. Man is a very sensitive being, he feels, thinks and reasons. Nothing is dearer to him as "I", "My" me and "Mine". He feels perturbed if he is generalised. He feels encouraged if he is singled out, of course for the good work done. He works, moves about and lives for satisfaction. He derives his satisfaction from such things as are connected with the above-mentioned words.

Nothing is more objectionable to a man than the show of discourtesy to his person. It is more so in the case of educated people. To be courteous to all men with whom we talk or communicate, it costs us nothing. Courtesy strengthens the bond of friendship, it creates new friends and good gesture. It stands as a tower in time of need. But still we lack so much in showing courtsey in our diverse daily activities. Do we pause for a moment and ponder over the result it bears ? Perhaps many of us certainly do'nt. Courtesy counts in all spheres of life. In political field, in social field and in business field courtesy stands as a pillar. In this civilised world, a discourteous politician, society member and a business man have no honoured and assured place.

To us, the commerce students courtesy and politeness are as essential as anything. This is a ladder by which only we can climb to our desired destination. We should show courtesy and observe politeness not only in our daily discourse and various dealings, but in matters of writings too. It is said that a line couched in discourteous and impolite language leaves a more permanent sore on the receipient of the letter, than a word in conversation. Because a written line becomes a permanent record and even after long years this may rankle in the mind of the receipient when his eye meets with that unfortunate line. Therefore we should be very careful that in no circumstances discourtesy and impoliteness is allowed to get the upper hand. But we should also be very cautious against being over

courteous and over polite. It will suggest to the person to whom it is shown a sense of disrespect. Suppose if a friend gives me a pen to write with for a few hours, I may say "many thanks for your kind assistance" and not "many thanks for your kind assistance and for which I shall remember you throughout my life" The latter smacks of sarcasm and disrespect. Therefore in writings and conversations avoid to be over courteous and over-polite.

Another point of importance is that we generally allow our minds to be read by others without sufficiently expressing our minds by words and thereby exposing ourselves to the risk of others' reflection. This is on account of our reticence on such conversations where it is not desirable. We, the students, generally forget to express gratefulness or thanks to our superiors or others in return of their work or help. We give a place of complacency in our minds that our silent gratitude or thanks will be known or appreciated by them. But in practical field it is seen that this silence is interpreted in a different way in accordance with each individual's psylogical temperament and very often falls within the category of discourtesy and impoliteness. No one can be exact in assessing what is in other's mind, and therefore, naturally the assessors' own assumption right or wrong ultimately sways the domain of goodwill and relation. Therefore it is wiser to be expressive as far as possible rather than let others allow to judge our minds with insufficient data.

Perfectly controlled thought is it self power of the highest potency and can become self acting that seems to me to be meaning of silent prayer of the heart.

MAHATMA GANDHI.

Banking in India.

Chuni Lall Dev.
4th. yr. B. Com

DEFINATION OF A BANK—

A bank is a person or a corporation that deals in credit i. e. it accepts deposits from the public, withdrawable by cheques and advances loans of various sorts to the several constituents.

THE ORIGINAL SYSTEM OF BANKING—

The system of Banking in India is very ancient. In the ancient time people who possessed surplus coins deposited them for safe custody with persons in whom they had confidence, payable after a period of time when they would be demanded by them in case of need. The holders of these surplus coins found that it was profitable to them to lend the money, provided the loans were repaid before the date when money would be demanded. So, the holders used to give signed receipt papers to their depositors, as evidance of the deposit money. As people had confidence in the integrity and solvency of the bankers these signed papers would pass from hand to hand in settlement of transactions. Seldom these papers were presented to the bankers for repayment. Thus the bankers were, able to lend the major portion of the deposits and used to earn a decent profit with the public money. As the lending business became more profitable the bankers began to offer a lower rate of interest to the depositors in order to get more and more deposits from them. In course of time cheques were adopted and this imparted a great elasticity to the system.

FUNCTIONS OF A BANK :—

(1) A bank received deposits from the public, which are with drawable by cheques, on demand. For such deposits a bank gives a lower rate of interest to the depositors. Money is also received from the public on fixed deposit, which can be withdrawn after some determinable future time. Fixed deposit accounts bear a good rate of interest Deposits rise in two ways—First, the members of the public bring legal tender money to the bank, which then credits them with a deposit account in its book or the deposits may be created by the bank it self by giving loans to its customers.

Instead of paying away the whole loans at once, the bank opens a deposit account in the name of the customer, who is allowed to withdraw money as required. This function of a Bank is called "Loans creat Deposits" as every loan by the bank creates a deposit.

(2) A bank gives loans to a customer by a fixed advance on a loan account, and in this case the interest is payable on the entire amount of the loan until the latter is completely paid off. If loans are given by way of a fluctuating overdraft account, the interest is only charged on the unpaid portion of the loan. A bank often advances money by means of discounting bills eg. the banks buy bills of exchange at their face-value minus interest chargeable for the time before maturity of the bills.

The third function of a bank is to provide an in expensive medium of exchange—a note or a cheque. The notes are the receipts of the bankers for the money deposited with them. These notes pass from hand to hand and are generally preferred because they are easily carried and one more convenient and safe, In recent times these notes have been replaced by cheques. The issue and the encashment of cheques are similar to those of notes.

(4) Lastly, a bank may collect cheques, bills etc, for its customers. It acts as a trustee or exceptor and deals in foreign exchange. The banks issue letters of credit, travellors cheque and Demand Drafts. They serve as custodians of valuables.

A Bank's Balance Sheet :—

Another way of analysing the functions of a bank and to guage the financial position of bank is to study its Balance sheet. Therein the liabilities and the Assets of a bank are set out in a proper way. A Typical balance sheet is like this :—

LIABILITIES.	ASSETS.
Authorised capital—	Cash and balances with the central bank.
Paidup capital—	Balances with and cheques in course of collection on other banks.
Reserve Fund—	Money at call and short notice.
Current Deposit and other deposit accounts—	Bill Descounted.
Acceptance etc. for account of customers—	Investments.
Profit and Loss Appropriation—	Advances to customers.
	Premises.
	Furnitures and Fixtures.

From the figures stated in the balance sheet one can easily understand the financial possition as well as the soundness of a Bank.

Classess of Bank in Indian Money Market—

The Indian money market consists of (1) Reserve Bank of India. (2) Indigenous bankers. (3) Joint stock banks. (4) Foreign Exchange banks. (5) The Imperial Bank. (6) Post Office Savings Bank. (7) Co-operative bank (8) Land mortgage banks and (9) Industrial banks.

Indigenons banks exist in India from time immermorial. The money landers and shroffs form important parts of these banks. They advance loans against various forms of securities They also discount bills and Hundies. Very often they give hazardous loans, on which high rates of interest are necessarily charaged. They are even now practically the only source of supply of finance for rural areas.

Joint stock banks are registered under the Indian Companies Act 1913 amended in 1936. Several such banks, mostly Indian managed are now operating in this country. They perform normal banking functions, they finance the internal trade of the country. Lately, some Joint stock banks are deviating from ortho dox banking principles and practices, and as such are full of potential dangers. Shtps should be taken to put them along right lines.

The foreign exchange banks functioning in India are foreign owned and managed by foreignrs They finance the foreign trade of India by discounting foreign bills, advancing against shipping documents etc. Some Indian banks are now a days under taking this line of forign exchange business through their foreign agencies.

The Imperial Bank of India, which was formed in 1921 by the amalgamation of the then three Presidency Banks ie. The Bank of Bengal, The Bank of Madras, and The Bank of Bombay, is now functioning as a pure Joint stock bank after passing of the Reserve Bank of India Act in 1934. It is also transacting nowa large volume of foreign exchange business.

Postal Savings were established during the latter part of the 19th century. The Government donot maintain any specific cash reserve in order to meet their deposit liabilities. Postal Savings Banks provide the middle class people with a means of safe custody for

depositing their savings. The Post Office comes into contact with the savings of the people also through cash certificates.

The Co-operative Banks are established mainly to finance rural credit. The essential principle is to supply agriculturists with facile and cheap credit. The Co-operative Banks aim at securing short time finance for agriculturist and when properly handled, they are likely to form an in dispensable part of our rural economy.

Land mortgage banks are established to provide agricultural population wi h long term credits against land as a security. They also aim at redeeming the mortgaged properties of agriculturists. They may be fomed also on co-operative basis. In India as yet, land mortgage banks have not succeeded owing to lack of encouragement. In view of our enormous rural indebtedness and the necessity of supplying long term agricultural credit, the possibilities of land mortsage banks, especially on Co-operative plan, are very great inded.

India's Central Bank & its. Functions —

Being entrusted with the control and regulation of the credit and currency of a country and by fulfilling its function as a banker to all other banks and the Government, a central bank has become fundamentally important for the healthy growth of the banking and financial institutions of a country as-well-as for the development of its sound economic life. The central Banks of progressive types all over the world are constituted after the model of the Bank of England, which serves as the mother .of Central Banks. India has got it's Central Bank named as "The Reserve Bank of India" which was established as a private share holders bank by the Reserve Bank of India Act 1934. It started to work from the 1st. April 1935. and took up the management of Indian currency from the Government of India. It started it's Banking department on 1st July 1935. At first it has sole right of issue of notes in India. Secondly, it he has the right to hold the cash balance of the more important commercial Banks. This Bank has the right to transact Government business in India. By exchanging information with the foreign Central Banks, it keeps in touch with economic and financial conditions abroad. Finally the bank shapes its day to day currency and credit

policy in the light of the prevaling financial conditions and the requirements of the country from time to time,

CONCLUSION—

At the time of last World war, when the country was under inflated currency the Banks made more profits in their business and extended their business in a large scale. But after the world war II, many small Banks were compelled to close their business as they invested their money without much security against the loans and advances. As a result, many depositors were ruined and became poore, helpless & restless. At present due to slump and trade depression, the Banking business in India is not very much progressive because most of her people want loans but seldom they deposit their savings in Banks. If these conditions in banking business go on for some time then this business will surely suffer more and as a result of which our home trade will collapse the foreign concerns will capture our home markets and our people will be more helpless. To make our country properous everybody should try to save and make this banking business successful in all respects by depositing even small savings with the banks and furnishing them with sufficient funds to finance trade industriy and commerce of the country.

When it is a question of money, everybody is of same religion.

VOLTAIRE.

Stamp Collecting--A hobby.

—Its COMMERCIAL VALUE.

—Jatinarayan Sharma, B. A.

Many people collect used or unused postage stamps. But why do they collect postage stamps? Why do they get out of it? Collecting stamps is a hobby, and they get many things out of this hobby. Then, what is a hobby?

Hobby means a pleasurable work, done in spare time. The instructive, but pleasurable use of spare time is of greater consequence to both young and old than it is often thought to be. The happy contentment of the man of mature years to a large extent depends upon the use he made of his leisure in the earlier years of his life. Many men work hard in their business, succeed in securing a competency, and then when they have no enforced occupation they wonder why they are less happy than when they were in harness. The reason might be found by a little retrospection. There is no resource, the mind has not been accustomed to other employment except in connection with the routine of absorbing business matters, and when this stimulus has disappeared there is no fund to draw upon. There is a great advantage then in adopting a hobby which is not purposeless and useless, but a recreative pursuit which may be regarded as supplementary to what some people call the drudgery of daily life. When we are off from duty or we have no important work to execute, then we take up a hobby to utilise the spare time in a good manner. Hobby gives us pleasure as well as money and many others. A man may have one or more hobbies.

There are many kinds of hobbies, such as fretwork, cabinet making, gardening, knitting, poultry keeping, book-binding, modelling in card-board, snap-shots collecting, herbs collecting, coins collecting and stamps collecting, etc., Some people have hobbies like reading, writing, singing and dancing. But the last four are not hobbies in the true sense of the terms Becouse, though hobbies are suplementary to our duties, still they must yield something. They must give us pleasure as well as profit. Moreover, hobbies must be instructive, and we should learn something from a hobby.

Stamp collecting is the most fascinating hobby. It not only gives us pleasure and profit, but also knowledge and education. But how this hobby originated?

The discovery of postage stamps is very interesting. In 1653 local postage stamps were first introduced in Paris by an individual as a private enterprise. But stamps in those days were not like ours of the present time. Letters enclosed in some wrappers bearing distinctive marks of one penny. But in 1818 stamped sheets of paper served to collect a tax (not postage) in Sardinia, and in 1840

first postage stamps were introduced in Great Britain. Two kinds of stamps were issued in Great Britain in 1840. One was a stamped wrapper-an envelop and the other was a bit of rectangular paper bearing the effigy of Queen's head backed with gum. Though this process was not very much successful at first, still in 1841 new and simpler postage stamps with Queen's effigy were issued by the Government. of Great Britain.

Britain's first stamps attracted the attention of the whole world. In near about 1842 an Englishman introduced a private "City Despatch Post" in New York and issued 3-cent stamp Switzerland issued stamps in 1843. The postmasters of U. S. A. issued in 1845, but in 1847 U. S A. Government first issued official stamps for despatching letters The pictures of Franklin and Washington were embossed in the first stamps of 5 cents and 10 cents respectively. From 1847 to 1909 other countries of the world began to issue postage stamps through their Governments.

When the most of the countries of the world already issued stamps then in 1850 the people of Europe and America were inquisitive to see the stamps of the world and some people organised some societies and called for the stamps directories published by the different countries. Small children, boys and girls of Europe and America began to collect these bits of coloured papers with different markings out of fancy. In this child's play young and old educated people invented a hobby of collecting postage stamps of different denominations of various countries of the world.

By 1860 to 1862 stamp collecting was already recognised as a hobby and the people of Europe and America were accustomed to this hobby In the meantime postal directories of different countries were collected and the stamp-collectors were busy in finding out the "first stamp" of every country. This hobby became so popular that from a street man to kings and emperors were intersted in it. Postage stamps catalogues and stamp magazines with the new of latest postage stamps were published almost all over the world. On the top of that pockets containing some hundred to some thousands were stoked by the stamp dealers in different Citeis of the world. Stamp auctions were held in London, Paris, Berline, New York and other important cities where price of a single bit of coloured paper rose to some lacs of rupees. Philatelic agencies were formed in U.S.A. and other parts of Europe and America. Royal Philetalic Society of London was founded in 1869 and it organised the Inter national Philatelic Exibition in 1912 and 1923.

More than 25 years ago this stamp collecting hobboy came to India with the courtesy of a Maharaja of an Indian State who

went over to England and got fancies at this hobby. He even purchased some thousends of postage stamps of the world with a fabulous money. He even persuaded one business man of Bombay to establish a stamp dealing agency. Gradually stamp collecting became a popular hobby in India.

What is the commercial value of coll cting stamps? Stamp collecting has a commercial value from the time of recognising it as a hobby. When in 1860 to 1862 the adults took this hobby from the child's play, then they were ardent in collecting the "first issue" of the stamps of every country of the world. But it was not possible to get the first issues easily, as nobody took care of the used postage stamps at that time. So adult stamp collectors had to declare a handsome money in order to obtain such "first issues" More than 70 years ago first money was asked for a small bit of coloured paper and it was actually paid to the original owner of it. It sounded something new, when money was asked and paid for a stamp. Again some countries printed only a few hundred stamps of a special variety on a special occasion. Those special stamps were of much importance to the ardent stamp collectors, because the stamps in question were in rarity and so the value of such stamps were very high. The stamp collector wanted to include these stamps in their album at the cost of even with fabulous money. Generally the capitalist class throughout the world is the greatest bidder of rare stamps. One capitalist stamp collector goes to a dealer or a philatelic society or to a stamp magazine and declare a handsome amount in order to get a special rare stamp. Then the stamp dealer or philatelic society or the editor of the stamp magazine will advertise that such and such stamps are required by a gentleman and he will offer so much money. The advertising firm will have a discount from the total amount declared by the stamp collector. Then the term of barter comes. Some people will try to exchange those rare stamps with their own from any part of the globe. Thus middle-man or the broker will get a part of the total amount, middle-man will always try to get these rare stamps at the cheapest price. On the other hand, the value of such rare stamps are determined by the qualifications. such as the stamps must be in tact with the water-mark, perfor-mation and clean face. And stamps

of such value must not be worn out or dirty.

It is expected that the Indian postage stamps with the effigy of Mahatma Gandhi will one day be of great value, because very few stamps of that kind were printed and distributed. It is presumed that after some years some foreign stamps-collectors or a philatelic bureau will declare some handsome amount for this valuable rare special stamp.

There are stamp dealers, purchasers and exchangers in almost all big cities of India Our Indian stamp collectors can send their collections to the stamp dealers for exchange or they can sell them at a reasonable price Stamp news, stamp magazines of these firms may be subscribed and they will give the collector the required information regading pastage stamps of the world.

People who desire to collect postage stamps or want to know about stamp collection in general may contact the General Secretary, The Assam Philatelic Association, Jorhat or write to him.

> Never speak in superlatives ;—For in so doing you will be likely to would either truth or produce
>
> HUME.

Exploitation--the way to prosperity.

Nabakumar Bhattacharyya,
III year, B. Com.

If you want to prosper in the world, if you want to be great among your neighbours, if you want to be a well-to-do person and lastly, if you want to enjoy your life, exploit as much as you can. It is the only way to attain the above mentioned status. Nothing is so important as the exploitation.

You are laughing ? You are probably thinking what this crazy

person speaks of? You have perhaps read in the books that you should be honest to be great You have perhaps heard of the leaders speaking of honesty. And so far you have learnt and are taught to be honest. But no. I say that you should be an exploiter. You should exploit to the best of your capacity. You should exploit to the optimum limit—but remember the caution. The exploited should not even smel of it. Otherwise he is likely to see red turough it. It is a risky game, if you succeed, you are happy, you lead a decent life and most probably, oh, no, certainly, a Roles Roice graces the front of your bunglow.

You are mocking at me, I feel. My suggestions, most probably seem to be going against your all pre-determined concepts I am confident regarding the validity of the suggestions made. Do you beleve in it? I doubt. Yes, you seem to be doubting. Why not let me take you beyond this dim border land?

From morn till night you are exploited by others How? Most of you are probably addicted to taking tea. And you are very much please to have a cup of hot tea just after getting up from your hed with your sweet wife you to fill in the empties on the table, you are happy and in it you seem to miss the red that outglows in the cup. Do you think that the thing, which you are fond of much, is a poison to you? Perhaps not. What's about the flavour? I clearly feel the planter chucking, when he thinks of you with lavish appreciation of flavour and preperation. He rejoices perhaps in his seccess in adultrating the genuine tea with foreign worthless stuff to inflate the quantity, which escapes your close detection due to his careful blending, drows out your approbations along with money.

Again, what do you see? You know that the tea comes from the tea-gardens, which are spread through the length and breadth of your country. The labourers work from morning six to evening five in exchange of a meagre wage What are they getting from the employers in exchange? What they are getting is well known to you. I need not bother you with it. They put up in places, which are not at all satisfactory. But have a glance to the other side of the screen. What do you see? You see a person living on delicious foods, collected from the various countries of the world, living, indeed a heavenly life with his wife and children with rossy cheeks (as if blood wants to

come out) and brand new fine cars waiting to serve at command.

Are not you exploited ? This is the story of the morning cup. Let me proceed to the lunch table.

You are taking tasteful things prepared with oil and vanaspati. You are appreciating your cook, who can prepare such a delicious dish. But do you think that you are taking poison ? The oil and the ghee, which you are much fond of, are adulterated. If I go to tell you about the secrets of it, you will certaintly scorn at me. You will curse me for the finding fault with your food, Better I restrain. I feel, you undertand me.

Yor are going to walk in the evening with fine dress, with a tie around your neck and fine shoes on. You are thinking what a happy person you are now. But do you ever consider the condition of the people, who have produced such a fine suit for you ? Can you imagine the fate of those people ? Perhaps they are living in 'bustees' with their children unclothed and half-fed and their ailing wives without even ordinary amenities or medical aid.

Do you want to be a leader ? If so, you must know how to properly exploit the masse. Success lies in making willing promises and escaping their fulfilment craftily. You must know how to aggravate their difficulties, pretending succesefully to solve them and then take credit of solving them when they assume colssal forms. You must always keep a good many difficulties in balance and engage them in criticising the circumstances and finding your hands clear. I bet, you must be returned to the legislature. Now enjoy the life. What's the use of thinking of those backward preson, who have sent you to the Govt ? They can do nothing to you. Because you are at liberty to do anything and everything for a period of five or six years. Posses fine cars and fine buildings for yourself, and at periodical intervals don't forget to send messages to the public. Because, it will help you in creating a good will amongst the public in your favour. When this good will is established, you can go on exploiting them, because you are a leader and the people are supposed to obey you.

Are not these exploitations ? And the exploiters are living a happy life, having their pleasure trips in Rolse Royees or studebakers, and they are the heads or our modern society. Had they been apart from exploitation, they would never be able to acquire the status, which they are in possession now.

Therefore, are these not sufficent to prove that I am right? Are you still in hesitation that exploitation is everywhere? Will you still award a benefit of doubt to honesty?

Were it left to me to decide whether we should have a Government without news paper or a news paper without Government I should not hesitate a moment to prefer the latter. THOMAS ZAFFERSON,

Threatening Family Peace.

Malay Kumar Gangul.
(Ex-student.)

A state without land and population is inconceivable. They are inter-related. Land is limited by nature, while there is no dead-line fixed for the latter. The crux of the problem in the present-day world with increasing mouths materialises in an adverse ratio between population and food supplies.

The classical doctorine of population first envisaged by Malthus postulates that (a) population is necessarily kept within bounds by the means of subsistance, (b) population when unchecked increases in geometrical progression and food supply increases only in arithmetical progression and (c) these checks and the checks which repress the productive power of the population and keep its effect on a level with the means of subsis-

tence are all resolvable into moral restraint, vice and misery. Recent analysis of these propositions proved that the theory of Malthus is not entirely borne by facts. Population, now-a-days, is for in execess of the food supplies and according to Malthus, under such circumtances, there is the fearful problem of overpopulation. In such a circumtance, there will be famine starvation and death. But, alas! politics overshadows natural economic trend. The party-in-power to be secure of their gaddi imports foodgrains to do away with the disequilibrium ratio. If not, there will be haugur merch, hartal etc. as we find in India today. Politics, if not anything else, has axed the theory of Malthus.

According to the first census after independance, India claims to be the second country in the world population list and she has a population of 356 million. The increase in population in 1951 over 1941 is 42·06 million reflecting an increase of 13·4 per cent. India's population constitutes 15·1 per cent of the total world population as against China's 19·4 per cent. Though India may be well-off with huge man-power, she is conspicuously worse-off in respect of food supplies. Huge man-power may be a redeeming feature from the stand-point of defence, but it is not the whole thing on which we may count. The proverbial pressure of population on land leading to fragementation of tiny plots has its own telling effect on Indian's econmy. India being an agricultural country with 80 p. c. of her people living in villages and tilling uneconomic holdings on "subsitence farming" basis, the misery is complete and absolute. Occupying a tiny plot, a peasant with his large family cannot maintain themselves and he has to run in debts. He thus is seethed in abysmal and eternal poverty with no joy and no recreation. How does then he reconcile himself with his fate? He cannot indulge in explensive recreation. When all the avenues are shut for his mirth and merry, just as anyother well-off citizen is seen enjoying the bliss of life, he indulges in instinctive satisfaction with his better half. The result is very pernicions. The size of the family increases. This is the economic background of large population in India due to low standard of living and no knowledge of real life.

The vital factors which help to multiply population in India, a peculiar mess of circumstances of her own, due to the so-called

social affairs of early and universatily of marriage, widow marrige, bigamy, early puberty due to warm climate and general lack of knowledge of effective methods of birth-control. Some of these contributing factors are under strong public opinion, such as widow marriage, child-marriege and bigamy. The universal practice of uniting boys and girls in their tender age is delayed due to the system of dowry and bad economic condition There is thus a cross-current of factors helping and peventing growth of population.

Of all factors which help unlimited births, social factors after economic factors, contribute the largest quota of population. ". he demographic situation of any region," as Dr. Chandrashekharan has argued, "is largely the product of its peculiar social characteristics affecting, in their trun, births, deaths and migration" He also emphaszied that "the population problem in India might be very different, if the social institutions of early marriage, universality, of marriage, the ban on widow re-marriage and the Join Hindu Family, and other institutions and attitudes resulting in an adverse sex-ratio did not exist."

The fact that India is over-populated is farsooth controversial. Population in India seems to be huge because she has not enough industry in which she can accommmodate her surplus hands. In other industrialised countries of the world, such as U. K., U.S A. U S.S. R., etc., large population is not a danger-signal to the state as the excess can be absorbed in established and expanding industries. It is because of the economic law that on agricultural country can support a larger number of people than a pastaral one, while an industrial country can support a larger number than an agricultural one. Over-population leads to "misery and shame of unemployment with all the individual poverty and social disturbances that it may create," While in every country there are slight dozes of unemployment, in India it has reached its acme. Quenes of unemployed matricuiates, bachelors and masters in front of Employment Exchanges are a common sight.

The rural over-population has also reached its tragic final. Eighty per cent of the total population are agriculturists. Nine out of twelve months they sit idle. Indian agricIture is characterized by primitive methods of farming, dependence on the vagaries of monsoon, subdivision and fargmentation of land, consequent on the Hindu and Moslem laws in

inheritance (which enjoin the succession to immovable property by all male heirs, usually in equal proportion) leading to uneconomic holdings and to excessive dependence by the majority of the people on land for livelihood." 1 All these combined factors have conspired to make Indian agriculture an uneconomic enterprise. The inherent system of sub-division and fragmentation dooms the future generation of an agriculturist to misery and frustration.

The food supply position in India has deteriorated after the partition. The vast fertile rice-producing areas lying in East Pakisthan are not ours. Added to this, there are flood, draught, vagaries of monsoon, locust invasion, inadequate use of fertilizers and manures, poor seeds, old implements and absence of mechanized farming. The earthquake of 15th August, 1950, has seriously affected Assam. as she has undergone great topographical metamorphosis destroying paddy fields and thus has turned Assam, a surplus zone, into a deficit

"The Royal Institute of International Affairs had estimated in 1946 that there would be a deficit of 14 million tons of foodgrains in India by 1953 on the basis of the present level of food production and the growth of population." This apprehension which was made from circumstantial evidence and factual datas are coming to be true. "However, the Royal Institute stated that a bulk of this deficit could be made good by the increased use of fertilizers alone." 2

While writing about food and population, it is but natural to discuss the Five-Years Plane in relation to food production. According to the draft Five,Years Plane, food production will be stepped up to the extent of 7·2 million tons as a result of the development programmes. It will be an interesting question from "Science and Culture" and it writes: "Every ounce of this additional foodgrains thus obtained would be required to feed the 26 million odd mouths which will be added to our population during the coming five-years, compelling us to remain content with the present 13·67oz. of cereals per adult per day. The Commission has shown that, if we want to increase the per capita consumption of food to 14. 15 or 16 oz per adult per day, food production will have to be raised by 8·2, 12 or 15·8 million tons respectively. And with the present available resources it will be none too easy even to achieve the estimated 7·2 million tons increase. Therefore, the alarming growth of population--more than 5 million per year, negatives all prospects of any increase in the per capita consumption of food in the near future" 3 "India's food problem, it is observed in the Plan, is not a temporary disequilibrium between supply and demand ; it is a menifestation of the continually growing pressure of population on food supply........... the Plan points out that on account of the rate at which the urban population is increasing

and because of greater consumption in rural areas, it is highly uncertain if the marketable surplus will be large enough to render imports unnecessary." 3

The brief survey of our population problem with all its titanic repurcussions obliges us to go in quest of a clue for its solution. Aldous Huxley recently pointed out that "the people of an over-populated country are confronted with two alternatives. They can either stopped breeding and so reduce the population. Or else they can go on breeding until famine, disease, political unrest and civil war combine to raise the death rate to the point where a decreased population can re-establish a favourable relationship with natural resources." The alarming consequence of unrestricted growth of population was noticed long ago and the Indian National Congress, during the war, set up a National planning commission, under the Chairmanship of our Prime Minister, Sri Nehru. The N. P. C.'s resolutions, among other things, recommends: "In the interest of social economy, family happiness and national planning, family planning and a limitation of children are essential·········It is desirable to lay stress as well as to spread knowledge on cheap and safe methods of birth control".

Bereft of any guiding principle for reducing the number of child per marriage, let us enquire, how the postponement of early marriage may help us in this national socio-economic problem. Dr. Chandrashekharan gives us a good physician's prescription for the postponement of early communion. He suggests: prolonged education, waiting for lucrative employment, eagerness for personal and social advancement, free choice in securing life's partner, etc. 4. If a man is imbued with "the desire to be great" which Dr. Chandrashekharan puts in a different way—"eagerness for personal and social advancement'—then a man would rather forego his matrimonial affair for earthly achievement. But how this is to be done ? This depends solely on the affectionate parents and sacrificing school teachers. The life story of great men whether of politicians, economists, historians, adventurers, kings, etc. will be the cue for them. Secondly, a constructive lesson on family planning to the college students is urgently required. Being equipped with the glimpses of threatening family happeness, many would be parents would come to know of its consequences, and may well-right take preventive measures out of their own necessity instead of their opinions being prevailed upon. The community family happiness that will accrue from a planned parenthood in these days of economic hardship needs to be spread and held out before our people regardless of their status in the society.

The practise of Birth Control has been widely suggested as a major solution for most of our ills. But it is limited only among the educated people. The village people being religious minded are averse to such method. This attitude has to be got rid of by strong public opinion. The services of the Village Panchayats shall have to be requisitioned for spreading among the villagers the innocuons

effect of limiting births through birth control habit. India is in one respect fortunate than other countries. In Japan discussion of birth control was regarded as a "dangerous thought" and Mrs. Margaret sanger was refused permission to disseminate on the use of contraceptives. This was due to the social structure of Japan and the influence of religion on the Japanese people. 5

The Health Ministry has recently launched a campaign for the opening of birth control clinics in the country. It will be the duty of these clinics to impart scientific guidance to the people. In the fitness of things, our national government borrowed the services of Dr Abraham Stone, W. H. O. consultant in Family Planning, to advise India in this respect Dr. Stone suggested the use of "rhythmic method" as a scientific means of family planning particularly among the industrial population. This advise has been the target of criticism. Dr. S. K. Ray Chaudhuri in his letter in the "Hindusthan Standard" under the caption "Three Child' Parenthood", wrote: "in our country where eugenics is hardly understood by rank and file, this is not a practicable way.

Dr. Stone pleaded for the adoption of two ways for the solution of population problem: (a) to increase food production and (b) to bring about a better ratio through family planning, between population and food supplies. Speaking on population dynamics and food resources in the symposium on "Food and Population", organised by the Central Food Technological Research Institute in May, 1951, Dr. Chandrashekharan said that solution to the population and food resources problem lay not merely in an attempt to increase the food production, but in a concerted effort to reduce the fertility of the population. From a study of these two autboritative views we can say that only birth-control method will not suffice. Besides birth-control device, there should be an intergated method for tackling the population problem. The birth-control method refers to preventive check, while industrialisation and inter-provincial migration refers to the concrete solution of the population problem. We cannot rely only on birth-control method or only on industrialisation as major panacea of our ills, we shall have to chalk out an integrated method wherein all the checking and absorbing forces will function.

REFERENCES :

1. "Food and Population"
By Dr. S. Chandrashekharan.

2. Co-operative Farming in India By Nirmal Kumar Roy (Vide H. S. March 16, 1950).

3. Five-Year Plan : (Science & Culture : Vol. 17, No. 2. August, 1951.)

4. India's Population Problem: What Is The Way Out ? (Vide "Commerce Annual", 1950)

5. Modern Economic Development of Great Powers. By D S Savkar B A. (Hous), M. com. (P 430)

No Race can prosper till it learns that there is as much dignity in filling feel as in writing a poem.

BOOKER WASHINGTON.

Learn while you earn
earn while you learn

By L S Bardoloi.
3rd yr. B. Com

Time. How many of us try to define time ? How many of us try to measure time ? Where is the beginning, where is the end of time ? Is time unlimited ? Is time limited ?

Talk, we know what is talk, but we hardly measure what we talk. We talk because it does not cost much. The man who talks much is called talkative. Talkative men are not good workers. If talking itself is called work, then, of course, we must call a talkative man a good worker.

For a talkative man one hour may not be of much importance. One hour may not be sufficient for him, but for a merchant one hour is valuable, for a traveller it is more so because in one hour, he will reach Gauhati from Jorhat by air i.e. he will cover 200 miles. For a worker every hour is so valuable.

Govt. offices close at 4-30 P. M, then commerce classes begin at 5-15 P. M. There is a gap of 45 minutes only. Within that 45 mts., a commerce student is to cover few miles up and down, finish tea and then punctually be present in the class. So for a commerce student, every minute of that 45 minutes becomes so valuable.

Then during University Examinations, we find students being in great hurry. They are to answer the paper within time. Then every minute becomes very valuable.

How many of the students can realise that 3 hours pass so swiftly. Does time run faster during Examination? No, time is always passing at the same speed. For a swift worker time passes swiftly, for a slow worker time passes slowly and for an idle man time is idle.

A swift worker does not feel how days and nights are coming and passing. A worker is always busy. Does a worker dream and imagine? Yes, he dreams and imagines while he works. A worker does everything like any other man while he works. A worker does not know how old he is. Somebody must remind him about his age.

A worker does not like arguments much. A talkative man is fond of arguments. Growth of any nation depends upon its working habit. In India we find people from some states are of much talking habit, from some states are of working habit and then again from some states are of both talking and working habit. Where people are workers, we find those states progressing much. But there are states much backward, although people are good workers. Our Assam is such a state where there are good workers, but still our province is in backward condition.. Why?

Mere working habit will not make a province progressive. Work must have its soul in it. What is that soul? Knowledge is the soul of work. Work without knowledge is just like a dead body. Where can we get that knowledge? For that we must make some effort. Science itself means knowledge. Experience is moter of science. Where can we get that experiece? Experienc is flesh and work is blood. Flesh without blood is not possible, so also experience. Without work is not possible. So, we find knowledge from workers' experience. Thomas Alva Edison, Newton, George Stevesson, Watts, all of them were workers. Their experiences were organised for benefit of common people.

University is such an organisation which distributes knowledge to its students and then through its passed students to common people. So, progress of every common man depends upon proper functioning of university.

Which comes first soul or the body? According to Hindu Science soul comes first. Modern science too admits that soul comes first. So, in our daily life too knowledge gets first place. That is, we must know before we work. But how can we know?

We must have desire to know, "To have desire to know," we must have interest in our day to day life. If we do not have interest in us, we cannot have desire to know. Once we get desire to know, natuarally we shall have desire to get pure i. e perfect knowledge. This parfect knowledge, again we get in aur work only. University gives us the road to that perfect knowledge. College education is the beginning of that road towards perfect knowledge.

We find parents sending their children right and left to college as soon as their children succeed to pass the Matriculation. They hardly care about the inclination of their children. It is the only reason why "proxy" is so much in practice in college classes. We can call college education as "Churning of Oceans" or Samudra Manthan. Here in the preliminary stage a subject may not be interesting, but day by day real knowledge is flowing to the students' brain. Committing to memory is one thing and getting knowledge is another thing. Committing to memory is helpful for talkative and knowledge is helpful to workers.

College is for knowledge. A college student is regarded and respected everywhere because it is taken for granted that he has certain knowledge If he fails to show that knowledge, he loses that regard So, without knowledge, no student should think that he is really a student of college.

Only four to six years, we are to remain in college. Is it sufficient to get knowledge? For an intelligent student it is more than sufficient, but for an idle student his whole life is not sufficient to get knowledge

Who is an intelligent student and who is idle? A diligent student is he who regularly attends his classes, attentively follows lectures given by professors, go through the lessons thoroughly, does home work properly and then get them checked by the professors. An idle student is he who generally absents from classes

pays no heed to what the professors tell, has no concern with the books and home exercises.

To get knowledge both desire and opportunity are equally needed. Opportunity means finance, health etc. But it is a great misfortune that in our country, we find students with desire to get knowledge while they have no opportunity and again studens with ample opportunities but without desire If there is no desire, opportunities are of no use. If there is desire, opportunity may came and then it gets a very good combination.

A student of commerce has generally desire in him, but has less opportunity. To have desire is a great advantage We can have opportunity after certain efforts, but we cannot have desire through efforts Desire is born naturally. A commerce student must think himself fortunate for his possession of desire to get knowledge.

To get knowledge means to learn. A commerce student can best maintain his desire to learn if he tries to earn. He is generally to learn while he earns. A clerk, an accounts clerk, an insurance agent, a tea salesman, a pen salesman, all of them are earning., but at the same time they are practically learning what is correspondence, what is book-keeping, what is insurance, what is salesmanship and so on.

For a commerce student it will be more correct to say 'earn while you learn,' Let us leave the class at 9 P. M go to bed at 10 or 11 P. M. next morning let us be out to find out the commodities in demand, its customers and then find out the place and seller of that commodity. He can easily arrange the sale and purchase of certain commodity and get commission for himself. His success will be greater due to his theoretical knowledge from college classes

Idle or busy. Idleness is just opposite of business. In commerce there is no place for idleness. Commerce means business. Commerce is meant for busy students only There is no place in commerce for idle students. Who is a busy student ? A busy student is he who is smart in movement, smart dress, prompt in response, to the point in answer, charming in behaviour, attractive in speech, appreciative in face appearance, expressive with smiling eyes, decent in talk, vehement in propaganda and so on,.

To become busy is the business of a commerce student. Busy students alone can earn while they learn.

Earning as earning is not so attractive. Earning coupled with learning is very attractive. Learning as learning is not so attractive. Learning coupled with earning is very attractive In commerce we can learn while we earn and earn while we learn. So commerce means learn while you earn, and earn while you learn.

> The reson why birds can fly and cannot is simply that they have perfect faith, for to have faith is to have wings.
>
> J. M. BARRIE.

Our Homage to Him.

By Prof. R. V. Jawalekar.
M. COM. LL. B.

Our loving and beloved founder Principal who struggled hard against his malady for the last two years, succumbed at last at Dibrugarh, with his pulses in the hands of the learned doctors in Medicine and Surgery. Yes; we lost him and lost him for ever and shall miss him in the life of our college, which he nursed as-though his own only off-spring, like loving mother and protected and brought-up like a worthy father. The college bitterly mourns his loss, the temple of lerning bitterly laments the loss of its wrotny devotee. It presents an aweful spectacle. The college where he moved, the office in which he worked, the chair in which he set, the table on which he wrote, the pen, the rack, the ash-tray, all, all are the same, but he, who was so real, thinking, working, talking, laughing and lively all along, in their midsts, is no more. Oh! as if they seem to realise this ghastly reality. Their dumb but touching lamentations are casting a shadow of melancholy in the air itself. Their bereavement pierces into our heart of hearts and loosens our control in spite of our best efforts to tighten, only to make us feel it wrung with-in. The deuced reality presents itself in its infernal pangs, that our loving and beloved principal is no more and we shall, so sorrowfully, miss him here-after.

Yes; the earthly form through which he was ful-fillinug his mission was cremated, on the holy banks of the Brahmaputra and was smoked off. We shall see it no more but the soul and the spirit with which it was working, seen to be thickening the atmosphere in which they vanished. The very air, we breathe seems to be charging us into our affliction with the spirit and zeal of our principal, to extend and keep the torch of learning burning, which he has so labouriously and angelically lighted. We feel in the air we breathe the impelling force

Our Homage to Him.

of action and devotion to duty, which the master-mind, was inbued with. The exemplary life of our principal, not only presents him before us, as a man of vision, with his originality to plan ideal schemes but also an iron hand of action to execute dreams into enchanting realities, and nurse them to perfection. Indeed, rare examples of such master-minds, so harmoniously combining contemplation and action, are to be found in this imperfect world of hund eds of thousands.

We lament the pre-mature death of our principal the more to find that some of thefoundations of late extension-schemes, although dug deep, are yet left to be properly cemented. The high degree of engineering skill, so essential to sustain the crushing burden of the mighty mansions to be built over, later, we lost and lost for good. The mighty dreams of post-graduations and residential university seem to vanish into oblivion, along with black rising smokes of his pyre. Not the speak of the lofties not yet even initiated, we could not have even the fortune to see our first batch of B Sc's going to the university with their eyes beaming and faces lighted at his angelic words of blessings. In vain we blame Him for the injustice of taking him back so cruelly, prior to the fulfilment of his mission, after given him once so generously. Perhaps mightier imports await him for the exigencies in the Heaven and He could have no alternative but to call back his stronger agencies to face them unfailingly, without delay, not even allowing us the passive consolation of giving him a decent fare-well. He knows ! He knows !! He knows !!!

The fact, that he almost completed the mission of his life, in spite of his pre-mature death, cannot be denied. We loved him devotedly as he loved his mission of life out of himself. His college was his Waranashi with students his Vishweshwar and he identified himself with the deity in exquisite devotion. He ate for it, he thought for it, he worked for it ; life was meaningless and boredom to him without it. Even in his days of ailments, when rest

was worst needed for recovery, he could not resign himself as his dear college. all to him, did he not find sailing through a storm ? It doubtless, made him restless, sleepless and over whelmed with crushing worries. His soul and mind could not but plunge head-long to face the crisis boldly but alas ! his enfeebled earthly instrument could not keep trace with his glowing active spirits. It was a fierce fight between the conscious willing mind and the unwilling body, in which the latter at last broke down hopelessly. We feel his disgust towards the non-cooperating physique, preventing him to do what his soul and mind craved for and it is no wonder, if he wished to throw off the inefficient instrument to take up a newer and finer one to relish him the joy of active duty. The burden of his college proved too heavy for his woen out figure to bear and consequently, he succumbed. Yes ; he succumbed and the heavy college, burden made him succumb. Will it be too naked if it is said that his dearest college killed him. Indeed ! how convincing it sounds, when we call up to our memory his last words he uttered, with his last feeble breath in, instead of Rama or Krishna—college colle c ge, co oll ..e e ..

We loved him for his vision, ability, sincerity, open heart, broad and forgiving mind and love for us. but the almighty seemed to have loved him the more We thank Heaven, through rolling tears, to have spared him for longer time than for good many of his other beloved sons. In deed ! when we think of St. Jnyaneshwar dying at the age of twenty one, Keats at twenty-seven, Adya Shankaracharya at thirty-two and Swami Vivekananda at thirty-nine, we feel indebted to the heaven to have spared him till fifty-three.

His ideal in life shall always inspire us in our college duties. If the great mission of the physically insignificant human figure, amongst hundreds of thousand living, is to do good to his fellow-men by lifting the burden of obscurity over them, we distinguis hhim from the self-centred conven-

tional masses and say, that he has the honour to proclaim that he did his bit voluntarily, renouncing name, fame, repose, pleasure and financial gain. If he selflessly worked to his death for the people amongst whom he lived ; if he could first conceine the feasible idea of minimising the difficulties of his generation of sending the students hundreds of miles off for higher education ; if he could infuse a spirit of true learning in his own people ; if he could give an ideal perspective to life's mission ; if he could bring peace, happiness, and light to many, by extending his torch of knowledge glowing with steady blaze to tens of thousands of humble homes far and near to challenge the deepest obscurities of ignorance, misery and poverty, we sincerely feel that he has not lived in vain. He deserves his nane to be written in Golden Capitals for his exquisite service to his fellow-men. We stand with our hats off and extend our humble HOMAGE to him wherever he be.

—

Report of the Common-Room Secretary.

Common-Room :—

The Common-Room Secretary likes to make following remarks regarding the functioning of the Common-Room during the tenure of his office.

The present Common-Room being attached to the Library could not offer to the readers, the best facilities for reading as it could, had it been situated separately. This long-felt difficulty of the readers is, however, going to be removed very shortly when the newly built three-roomed building will house the Common-Room, from this session.

Indoor Games :—

As in previous years, the indoor games were placed in charge of the Games Secretary. Absence of a separate Common-Room gave a check to the much desired indoor games activity, which will however, be in full swing from the next session onwards to the delight of all lovers of indoor games.

Dailies and Periodicals :—

Daily news papers and a few important Commerce journals (such as Commerce, Eastern Economist, Capital etc.) were supplied regularly to the Common-Room. The commerce journals were allowed to be taken home for reading for a period of one week or so. But the majority of the students, with the exception of a very few did not appear to be interested in reading these journals which contain enough materials which can enrich one's stock of Commercial knowledge. The Secretary, therefore desires that all Commerce students should keep themselves in constant touch with the journals.

The Secretary here likes to conclude, expressing his thanks to all concerned for their unstinted sympathy and co-operation that he used to get from one and all in smooth management of the Common-Room. The Secretary is also aware of his own short comings as well, and he, therefore hopes that his successor will succeed, where the present one failed.

Gunindranath Phukan
COMMON-ROOM SECRETARY,
Commerce Section.

Report of the Music Secretary.

I took ever the charges just after the election in December/51. During the term of my office I regret that my achievements in respect of music were not very significant. This was due to the combination of various factors. Most of the students of the commerce section being service holders were unable to devote more time and take keen interest in this respect.

Moreover I found that the interest of the commerce students towards this finest art was not so keen But the importance and necessity of music in our life needs no exaggeration. The authorities are also responsible for not providing us with sufficient musical equipments I must record with a sense of regret that I had to make my own arrangement even for a harmonium in the last parting Social The only organ of the college is lying in a dilapidated condition which calls for immediate resteration.

I extend my sincere thanks to Messrs M. Barua, R Bhatta and J. Phookan for helping me in making the musical function in the last parting Social successful.

Yours,
N M. Baruah
Music Secy.

Report of the Secy. Study Circle.

(1) A first of all, I offer my hearty thanks to the members of the executive committee (Commerce Union) for offering me the chance to serve my comrades and friends as the Secy., of the Study Circle. I am also equally grateful to all my friends and respected teachers of the Commerce Section for their co-operation in the functions arranged by me and thus encouraging me in due discharge of my duties. I hope they will lend the same amount of co-operation to my successor too.

(2) Regarding the functions held during the period, I may mention here that in collaboration with the Debating Secretary Day Section an intersection Debating

Competition was held in the month of January-1952 to select competitors for Inter College Debating Competition held at Dibrugarh in the same month. The subject of the debate was—"In opinion of the house the key industries of India should be nationalised" No body from the Girl Section joined the function although they were requested to do so. Students from both the Day and Commerce Sections took part enthusiastically and Sjt. R Sarmah and Mvi. N. Hussain (both from Day Section) were declared first and second respectively.

(3) Besides the above and normal functions held from time to time, Prof. M. Ghosh was kind enough to deliver a lecture on the present slump just on the eve of the long summer vacation. The lecture was very interesting and informative as well, our friends from the Day Section also attended the lecture.

I further intend to hold a debating competition before the Puja Vacation for awarding rewards to the successful competitors.

From my practical experience I have found that the students of commerce take little interest in the debates. I would like to advice my friends, to take part in the affairs of the study circle more enthusiastically considering it to be an important part of their studies and make them perfect for the practical field lying before them

At length, I offer my thankfulness to the students for taking part with great zeal and lively enthusiasm in the functions arranged by me from time to time. I also offer my gratitude and best regard to Prof A. Sarkar, adviser study circle and to the Union Secy. who lent every help and advice in discharging, my duties smoothly.

Naranath Borah
Secy.
Study Circle.

Annual Report of the Secretary, Co-operative Sub-Committee.

The want for a Co-operative Society in our College, which can cater the general needs of the students and provide with a sprit of Co-operation and self-help is a long felt one. With the opening of the fullfledged Commerce Section, its necessity increased greatly; because like Science Commerce is also a practical subject and the Co-operative Society will provide with a practical field for it.

The proposal for opening Co-operative Society was made in the year 1950 and accordingly an Ad-hoc Committee was formed to give an effect to the proposal. But due to some technical difficulties, the Ad-hoc Committee could not progress much.

In the first sitting of the Executive Committee of the Commerce Union of this session (1951–52) a Co-operative Sub-committee was formed with Prof. R. V. Jowalkar as President, Shri Kusheswar Gogoi as Secretary and Shri Prasana Kumar Borua as member, to organise the society.

The first difficulty faced by the sub-committee was the non-suitability of the proceedures, which are generally adopted in Co-operative Societies in raisign share capital and its management to the College Co-operative Society. For instance, if shares are issued to each student to be redeemed at the time of his departure from the College, the system of accounting would be a difficult one and 50 % of the capital would be required to be kept in liquid from and this would hinder the business.

After a long discussion with the Co-operative authority, it is decided that the capital of the society would be raised by way of contribution from the students and the member of the staff would subscribe for atleast one share each The management would be done by a committee of students elected by them under an Advisory body of share-holders.

The proposal for establishing the Co-operative Society is approved by students of Commerce Section, Day Section and Girls' Section in their respective general meetings.

A set of bye-laws are drafted and are being presented for approval of the students and the staff, after which the same will be submitted to the Register of Co-operative Societies, Assam for registration. In the meantime, the

business of the Society is started with the permission of the Co-operative authority.

The Secretary of Co-operative Sub-committee is grateful to the Executive Body of the Commerc Union, specially to the Union Secretary for giving him the opportunity to serve the students. He is grateful to Prof. R. V. Jowalekar and Prof. M. Chakravorty for their valuable advice and proper guidance. He is also thankful to the Auditor of Co-operative Societies, Upper Assam Division and the Senior Inspector of Go-operative Societies, Jorhat for their kind co-operation in framing the bye-laws. He is also grateful to Shri Narendranath Dutta who has so kindly voluteered his services in assisting the Secretary.

As the term of his office is comming to an end shortly, many things remain to be done to make it a full-fledged Co-operative Society. So, he hopes that his successor, with a lively interest, will complete what is left undone. And he expects sincere co-opeartion of the college authority and of the general students in making the scheme a success.

Kusheswar Gogoi
Secretary,
Co-operative Sub-committee,
(Com.)

Report of the Game Secretary.

At the outset I congratulate my friends for their hearty co-operation and assistance in dicharging the responsibilities burdened upon me. Now, I wish to submit a report of my proceedings carried through out the year.

Friends, you will be perhaps glad to know that we have had many young friends amogst us, who really possess good-sportmanship. With their active co-operation, I have organised a competition in various games.

As regards outdoor games, at the beginning I tried to organise a Cricket team. But I am sorry that I could not bring it to success. Though the organisation of Cricket and Football resulted in failure, yet I had the chance of organising the Badminton. Students took part in this game regularly, but it is regretted that Badminton competition could not be held due to some unavoidable difficulties.

As regards indoor games, students were found to be more interested. There is accommodation for Carrom, Table Tennis etc.

A competition was held in Carrom and Table Tennis. The names of the successful compititors are as under :—

Table Tennis :—(FINAL)
Md. Tahar.
Beats
Deba Ranjan Barua.

Carrom Double :—(FINAL)
Sailen Baruah
&
Suresh Phukan
Beats
Gauri Barua
&
Deba Ranjan Barua.

Carrom Single :—(FINAL)
Gauribhusan Baruah
Beats
Sailendra Kumar Barua.

Friends, I have no more to say. I again congratulate you all and beg you to excuse me if anything wrong was done by me intentionally or unintentionally.

Thank you friends,

Deba Ranjan Baruah.
Game Secy. Com. Sec
J. B. College, Jorhat.

Union Secretary's Report.

Friends,

I thank you for giving me the chance to serve you as your Union Secretary during the session 1951-52, I received the fullest Co-operation from the friends in the executive committee and also from the friends in general and I extend my heartfelt thanks to them all.

I received due Co-operation from the Union Secretary, Day Section and his executive Colleagues as well as from the Union Secy. Girls' Section and her executive colleagues. I offer my best wishes and thanks to them all.

I convey my best respects to reverend Professors, whose kind advices and assistance were received at all times. I am obliged to Professors A Sarkar. A. Roy, R. V. Jawalekar, M. Bhattacharyya who were cordial in giving their advices in the smooth running of the Union affairs. At length, I offer my best respects to professor M. Chakravarty, Union president, under whose inspiration and guidance this union has been able to achieve success in the different spheres of its activities.

The J. B. College co-operative stores, which was initiated by the Com-

merce Union under the kind inspiartion and personal cares of Professors R. V. Jawalekar and M. C. Chakravarty. has been functioning from this year with co-operation of all the three sections of the college. Let us hope that this infant enterprise would serve as the best means of self-help and practical business-training to the students.

The drafting of the Constitution in the best democratic principles has been completed and I acknowledge with respect the personal services of Professor A Sarkar in this regard. Let us hope that the new constitution, when adopted, will provide the students with a better light of democratic functioning of an organisation.

A group of delegation consisting of myself, Sri N. Bora and Sri Gunin Phukon, submitted a representation on behalf of the Commerce students, J. B college, Jorhat to the D. P. I. Assam while he visited our college during Sept. /52 The representation consisted of the following points that (1) the Com. education although was imparted first in this college in Assam and which has been producing Commerce scholars in numbers, the Govt. response and care is not satisfactory (2) The Com. education has not uptil now been recognised in its proper merit (3) The number of scholarships for the Commerce students for I. Com, B. Com. and Post-graduade should be sufficiently increased, considering the backwardness of Commerce in Assam. (4) The students should be provided with fund from the Govt. for undertaking commercial excursion, (5) From consideration of the greater national interest Govt. should not obstruct our young aspirants from struggling for higher education, along with the earning of livelihood through Govt. employment, The representation further consisted of requests to the Govt. through D. P. I. to grant more financial aid to the college and to take additional care of the students. The D. P. I. paid a very patient hearing and accepted the representation with assurance to look to these points.

Further to the above, the Com. union is making effort with the Registrar, Gauhati university through the Principal J. B college to convince him of the necessity of grouping subjects in I. Com examination for increase of pass percentage.

We were fortunate to find among us in the evening time honoured guests like Mr. S Das, Dist judge Mr. A. Ahmed liaison officer Employment Deptt. and Dr. Esterline, Consal and Information Service officer, U. S. A. and we gratefully acknowled ed their valuable lectures and we offer our thanks to them and to those who were kind to arrange the same.

In Assam, Commercial Education was first introduced in J. B. College. From the very inception of this branch of study, many students from this institution have been able to earn credit by securing positions in University Examinations and I pay my tributes to them all. The union acknowledges with pleasure the achievements of Sri M. Ganguli and Sri N Bhatta, who secured 2nd and 4th positions in B, Com and I. Com. examination respectively of this year and congratulates them expecting brighter success in their future studies.

The evening classes have accommodated many youths, who otherwise would have been deprived of higher education and we are grateful to the authorities for making this arrangement.

It is encouraging to note that some amount of improvement in the Library and the Students Common Room has been effected which will provide better facilities to the students in their intellectual pursuits.

At length I regret my inability to do proper service in respect of keeping in touch with the N. U. S. and the difficulty of proceeding on this was due to want of the constitution. The another drawback remained, was the organisation of the old students, social initiated by my predesessors and the trouble in this respect was that I could not labour for collecting satisfactory response from all concerned. The another task remained completion was the undertaking of an excursion by the third yr. batch of students. Efforts have still been going on.

At length, our respected Principal Late T. N. Sarma departed from this world on the 30th Sept. /52 leaving his poor students behind. His personality and achievements were best exposed through his carrier. His affection, his sense of inspiration, his kindly treatment our students cannot forget. We lost the great soul. We pay our best homage to the departed soul and wish his rest in the place of eternity. His memory will remain with us.

Let us expect all-round improvements in the affairs of the college and co-operation from all concerned.

With thanks to you all,

Yours,

Chandra Neog,

UNION SECRETARY, J. B. College,

Commerce Union, Jorhat.

Members of the Executive Committee and Sub-Committees Commerce Union. J. B. College, Jorhat.

SESSION—1951-52.

Executive Committee :—

Professor M. C. Chakravarty—Union President.

Shri Protap Ch. Goswami—4th year—B. Com—Vice President.
„ Chandra Kanta Neog—3rd „ —B. Com—Union Secretary.
„ Deboranjan Boruah—1st „ —I. Com—Games Secy.
„ Nilmoni Boruah— 3rd „ —B. Com—Music Secy.
„ Gunindranath Phukan „ „ — „ „ —Common room Secy.
„ Bidyadhar Bhuyan „ „ — „ „ —Editor, Magazine. —English Section.
„ Arun Ch Sarma Phukan „ „ — „ „ —Editor, Magazine. Assamese Section.
„ Noranath Bora „ „ — „ „ —Study Circle Secy.
„ Kusheswar Gogoi „ „ — „ „ —Co-operative Secy.
„ Reba Kanta Tamuli—4th „ — „ „ —4th yr. Class representative.
„ Kalinath Thakur—3rd „ — „ „ —3rd yr. Class representative.
„ Naba Kumar Bhattacharyya—2nd „ — I. Com. —2nd yr. —do—
„ Mohendranath Neog— „ „ — „ —do—
„ Annanda Ch Baruah—1st „ — „ —1st yr. —do—
„ Swarna Kamal Borgohain — „ „ — „ — —do—

Sub-Committees :—

"Constitution drafting"—

Prof. A. Sarkar }
„ A. Roy } Advisers.

Shri Protap Ch. Goswami, 4th year B Com }
„ Bidya Dhar Bhuyan, 3rd year „ } Members.
„ Chandra Kanta Neog, Union Secretary—(Secy)

"Co-operative" :—

Prof. R V. Jawalekar—President.
Shri Kusheswar Gogoi, 3rd year B. Com, Secretary.
„ P. Baruah, 4th year B. Com. Member.

"Games" :—

Prof. R. V. Jawalekar—Adviser.

Shri Gouri B Baruah—1st year I. Com		Members.
,, Anil Chandra Baruah—	-do-	
,, Sailen Baruah—	-do-	
,, Reba Kanta Tamuli-4th year B. Com.		

"Study Circle" :—

Prof. A. Sarkar—President

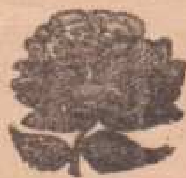
Shri A. Barua—1st year I. Com.	Members.
,, Kusheswar Gogoi—3rd year B. Com.	
,, N. Dutta—3rd year B. Com,	

"Magazine" :—

Prof. Mohendra Nath Bhattacharyya —Prof. I/c Assamese Section,

Prof R. V, Jawalekar— —Prof. I/c English Section.

Shri Nogen Sarma—4th year B. Com	Members.
,, Tara Gogoi—4th year B. Com.	
,, Kusheswar Gogoi—3rd year B. Com	
,, R Bora,—1st year I. Com.	

Editorial.

Selfishness, jealousy and conceit are the most dangerous enemies to mankind. The human race has been the victim to them. Hence we witnessed two great wars in the present century causing widespread massacre of human beings and bringing utmost miseries and calamities to the world of ours. The peace loving world is groaning today under the clutches of these terrible enemies. Nobody can deny the fact that the present day tense international situation is the product of selfishness, jealousy and conceit manifested in dealings among the nations of the world.

Our hope for world peace and tranquillity is futile unless selfishness is conquered by the catholicity of outlook, jealousy and conceit by love. How to attain unselfishness and love is a great question before the world. Science has bestowed many things to the human society making the life easy and comfortable but it has failed to produce the precious jewels viz. unselfishness and love that are quite indispensable to establish a lasting peace in the world. Science cannot give them nor can our civilisation.

Materially we have advanced much. Our present day civilisation is a material civilisation and it has almost reached the peak. But we are dying spiritually with all the consequences which the world suffers from today.

We cannot say that material advancement is detrimental to spiritual advancement. They are rather complementary to each other. What we need most at present is the adjustment between spiritual and material progress and to set them at equilibrium.

There is much talk of isims today. Isims will in no way solve the outstanding problems confronting the world, on the contrary, will rather aggravate the situation. It is hightime that the statesmen of the world instead of gambling in politics should wholeheartedly adhere to and practise love, profess human brotherhood and try to bind all the nations with one chain of fraternity, equality and justice as inculcated by our beloved Bapuji, the apostle for world peace, otherwise chaos and disastar will inevitably result.

Indian Population and food problem :- According to the recent census report the total number of Indian population stands at the neighbourhood of 36 crores showing an increase of 12½ % during the last decade. But our food production has lagged far behind the growth of population. To feed such a huge number of people is a tremendous problem especially when there is a chronic deficit in the food supply in the country. India imported 2·2 and 4·7 million tons of food in the years 1950 and 1951 respectively. For the year 1952 the quantity of food stuff to be imported is provisionally fixed at 5 million tons The planning commission is of opinion that at least 3 million tons of food stuffs would be necessary to be imported to India for the next few years to come.

To depend upon foreigners for such a vital necessary of life is quite detrimental to the national interest at the present context of the international situation. Besides this, import of such a huge quantity of food grain as stated above results in serious shrinkage to our country's exchequer endangering the economic structure of the nation.

It is hardly necessary to add that unless India can be self sufficient in food, no economic progress would be possible.

To attain the state of self sufficiency in food our primitive method of cultivation needs sweeping changes. (a) The crude tools of agriculture should be replaced by the modern implements. (b) Scientific manure should be applied to the soil (c) Uneconomic holdings should be consolidated making further fragmentation prohibitive with the help of suitable legislation in this respect (d) Cottage industries should be promoted so as to give a part-time employment to the agriculturists. (e) The scope of agricultural loan should be widened. (f) Co-operative farming should be introduced where it can be carried on successfully. (g) Model farms should be organised under Govt. initiative and arrangement should be made to educate the cultivators about the improved method of cultivation as carried on in the civilised countries (h) There should be arrangement for distribution of better seeds amongst the cultivators. (i) Pests insects and various plant diseases that damage about 10% of the total agricultural produce should be faught by all means.

Govt's effort at present for overhauling the agricultural industry is welcome. In the 5 years plan agriculture is given the first

consideration and primary interst. Community development project and various river valley undertakings, under Govt. enterprise. when completed would go a long way to better the food production of our country. It is stated that an additional irrigated area of 16.5 million acres and an additional power of 1.93 million kilowats would be available after completion of river valley projects of India.

Unemployment :— The problem of unemployment is one of the serious issues before the nation today. Along with the multiplication of population this problem has become more acute. Govt. must be able to tackle this problem successfully. otherwise unpleasant occurances in the shape of popular uprising, bringing chaos and disaster to our country may result. It is stated that Madras Govt. have opened some agricultural colonies organising them in a scientific way for providing employment to the educated intelligentsia Such steps will also solve the food problem to a great extent. Similar attempt is necessary on the part of the other state Govts as well.

Foreign capital for industrial development of India :—

India is not yet industrially developed. Rapid industrialisation of our country is quite indispensable to keep pace with the modern civilisation. Indian capital is not adequately available for this purpose. So we require foreign capital. To invite foreign capital for industrialisation of our country is in no way harmful if it can be utilised profitably and without leaving any loophole for the foreigners to exploit our national interest. The present policy of the Govt. regarding the investment of foreign capital in India is satisfactory in as much as it safe guards our national interest best.

Nationalisation of Industries :—

There is talk of nationalisation of Indian industries. But this is neither feasible nor desirable at the present juncture. Our main task at present should be to industrialise our country rather than to nationalise. But Govt. must keep some amount of vigilance over the activities of the industrialists. The interest of the labouring classes should be safe guarded ensuring full social and economic justice to them. The labour leaders should also try to imbue the labourers with a spirit of co-operation with the employers. They should also try to prevent strikes and demonstrations usually resorted to by the labourers to get their grievances redressed.

The disputes between the employer and employees should be settled by way of arbitration and negotiations.

Foreign trade of India :— Our national Govt. have completed a number of commercial treaties with some Western countries which will help to expand our foreign trade to a great extent. Our trade relation with U. K. has been continuing for the last 200 years. She usually purchases large quantity of tea, jute and jute manufactures, raw cotton, hides and skins etc. and sends mainly machinery and mill work, chemical and drugs, woollen products etc. The total value of trade with U. K. stands at about 200 crores of rupees per annum. Our export to Burma and Australia consists of cotton and cotton manufactured goods, jute, tea etc while the import includes mainly rice, timber and mineral oil from the former and grain and other food products from the latter. Our trade with Canada goes to the extent of about Rs 13 crores every year. India's trade with U. S. A is progressively increasing. U. S. A. purchases mainly jute, jute bags, hides, skins, mica etc. from India and sells motor cars, mineral oil, machineries, chemical etc. The representatives of Japan and India Govt. have recently signed a commercial treaty which interalia provides that India will export pig iron, jute goods, mica, raw cotton, shellac etc. and import glass and glass ware, paper, silk goods, paste boards, toys etc. from Japan.

India has a passive balance of trade in the current year to the extent of Rs 232·76 crores. Nevertheless we envisage a bright prospect of our foreign trade in as much as the potential resources at India's command are very much encouraging for development of commerce and Industry

Economic development of Assam :— Assam being situated in the eastern border of India, her stratagic importance is immense. But economically she is the poorest of all the units comprising the Indian Republic. The economic structure of this small but important state must be reconstructed if India wants a strong border capable enough to exterminate any foreign aggression that may come from the east.

There is no large scale industry in Assam organised in a modern way except tea and oil industries that too, are being managed by the foreigners who are least interested with the economic betterment of the children of the soil. The general masses are poor with little or no measn

of livelihood. It is stated that the annual per capita income here in Assam is Rs 150/- only. This is a tangible evidence of the low standard of living of the people of this state.

Fortunately enough, Assam possesses vast natural resources. But these are not harnessed for industrial development of the state. The geologists are of opinion that there is a large deposit of the best type of coal available in the world at present, in the Garohills of Assam. But no experiment or research work in this respect has so far been conducted due to lack of finance. Similarly there is trace of Petroleum in the foot of the Naga hills but proper research is absent. We have many big or small hilly streams where from water power may be derived for generation of electricity. Efforts in this respect also is totally nil. Assam Govt. with limited amount of revenue can hardly afford to invest the requisite amount of capital for tapping the potential resources at our command. Centre must come forward with necessary amount of capital to help Assam in this respect.

Financial commission visited Assam in the first part of May '52 to study the potentialities for economic development of the province. Their findings have not yet been released. It is expected that the unexplored resources of Assam and their utilisation for economic betterment of the people would get prominent consideration of the commission.

The pilot extention project at Rangia comprising an area of 130 square miles with a total population of 52, 000 is now in operation. This is a five years plan and will entail a total expenditure of Rs 389100 out of which Ford Foundation proposes to spend Rs 206000/- under Indo-American Agreement. Four other projects have been shortly initiated in this state. On completion of these projects it is hoped that our agricultural economy would be stabilised to a great extent.

Hills of Assam :— The hills are the parts and parcel of Assam and as such the hill people are an integral part of the nation. Our nation cannot progress if they (hill people) remain in the state of darkness. It is encouraging to note that inspite of financial stringency our Govt have already put some schemes into operation to develop our hill brethren economically, socially and educationally. We the plain people seek co-operation and a spirit of oneness which, it is hoped shall be forth coming from our hill

brethren so as to mould the destiny of our country.

It is deeplv regretted that our Naga brethren demand a separate state of their own. If we consider the pros and cons of this issue it is found that the formation of a separate state with the district of Nagahills is neither feasible nor desirable. We appeal to the Naga intelligentsia, not to be guided by narrow communal feelings but to broaden their out look and vision and contribute equally with others for building a strong and prosperous India.

The Assam philatelic Association :— We feel a great pleasure to devote a few lines for the Assam philatelic Association the object of which is to build up a spirit of co-operation and mutual understanding amongst its members both in home and abroad. Al though this association is an infant one it is growing at an unprecedented rapidity and has already established its link with a good many organisations of this type all the world over. We thank Mr. J. N. Sarmah, the General secretary of the Assam philatelic association for his Sincere and ceaseless efforts to develop this infant organisation and hope he will meet with success in his efforts.

Union Affairs :— Our colleague Mr. A. C. S Phukan and the secretaries of the different branches of the union have dwelt at length about the manifold activities that were being done by our union within the short span of time of a year. So we need not make any mention of them again. But we cannot help referring to the floatation of the co-operative store and drafting of the constitution embodying the rules and regulations to guide the activities of the union and may take pride of these laudable activities. We however leave them as raw materials to be manufactured into finished prducts by our successors.

In this connection we convey our heartfelt gratitude to Prof. R V. Jawalekar for his valuable advice and active co-operation in the matter of establishment of the co operative store and to Prof. A. Roy and Prof. S. Sarkar but for whose help the drafting of the constitution would have been impossible.

Lastly we extend our heartiest thanks to our comrades and friends for giving us the chance to serve them and apologise for the shortcomings in discharge of our duties, if any.

Bidyadhar Bhuyan.

Obituary.

The human beings are subject to the eternal law—death. As such, it is of no use to lament over a death. Nevertheless we can hardly supress our sorrows when a noble soul departs] from our midst.

The students and the staff of J. B. College are overwhelmed with grief at the premature death of the reverend principal, T. N. Sarmah who had been incessantly and selflessly working for the all round development of this institution.

We convey our heartiest sympathy to the bereaved family and also pray to Almighty for peace of the departed soul.

Printed & Published by A. C. S. Phukan & B. Bhuyan,
at the Asiatic Printing Works, Jorhat.

